Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

MARK OG MONTRE

Register 1965-1995

MUSEERNE I RIBE AMT 1995

MARK OG MONTRE

Register 1965-1995

ÅRBOG FOR KUNST- OG KULTURHISTORIE
Udgivet af Ribe Amts Museumsråd 1995

Redaktion: Stig Jensen, Jakob Kieffer-Olsen
og Mariann Ploug

Register: Birgitte Herreborg Thomsen
Registerredaktion: William Gelius, Mette
Guldberg og Ingrid Stoumann

Lay-out idé: Mia Okkels IDD
Produktion: Rosendahl, Esbjerg

Eftertryk: Kun med forfatterens tilladelse

31. årgang

ISSN 0105-0826

Illustration på forsiden:
Museet Ribes Vikinger med Odins Plads i forgrunden. Foto: Poul Anker Nielsen.

Illustration på bagsiden:
I 1895-96 skabte N. Hansen Jacobsen »Trold, der lugter Menneskekød«. Da han i 1923 udformede kølebassinet til Vejen Elværk som et dekorativt springvand, valgte han at gribe tilbage til den knap 30 år gamle figur. Den kom vinteren igennem til at stå i dampen af det varme vand fra elværket. Foto: Bent Lindal Jensen.

Fra elværk til museum

- Ribes nye museum for vikingetid og middelalder

Af STIG JENSEN

Den 6. juni 1995 åbnede rigsantikvar Olaf Olsen Ribes nye, store museum for vikingetid og middelalder. Forud var gået et par meget travle år med at gennemføre byggeriet og indretningen af det 2.500 m² store museumskompleks.

Den grundlæggende forudsætning for museumsbyggeriet er Ribes enestående historie, der ikke blot har lokal interesse, men også er en vigtig brik i Danmarkshistorien – endog ofte krydret med internationale aspekter. Ribe, der er Nordens ældste by, udgør et af de bedst belyste vikingetidssamfund herhjemme. Dertil kommer, at byen spillede en markant rolle i det middelalderlige Danmark. Både de arkæologiske og skriftlige kilder beretter om byens betydning – bl.a. som Danmarks port mod vest og om de mange kirkelige institutioner.

En sådan historie skriger på at blive formidlet i moderne og tidssvarende rammer, og det har da også gennem mange år været et stort ønske for Den antikvariske Samling at kunne tilvejebringe sådanne faciliteter. Grundlaget blev skabt gennem en fornem donation fra Villum Kann Rasmussen Fonden i februar 1993. En million-bevilling gjorde det muligt at bygge et nyt, stort museum, og da Ribe Kommune og Ribe Amt fulgte efter med bevillinger til henholdsvis byggegrund, trafikforhold samt museumsindretning, kunne projektet sættes i gang.

Museet Ribes Vikinger har fået en ideel placering på den tidligere gasværksgrund tæt ved den gamle bykerne, der således kan inddrages i museumsbesøget. Museumsbyggeriet tager udgangspunkt i ripenserarkitekten Axel Hansens bemærkelsesværdige elværksbygning fra 1926. Nybygningen udgør en karakterfuld bygningskrop sammenbygget med Elværket – dog således at det nye hus er underspillet i forhold til den gamle bygning (jfr. forsidefotoet).

Arkitekt for byggeriet er Niels Frithiof Truelsen, der også er manden bag en række andre museumsbyggerier. Udstillingerne og museumsindretningen er udført af arkitekt Søren Gottfred Petersen og tegner Flemming Bau i samarbejde med personale fra Den antikvariske Samling.

Kulturturismen er over os. I disse år dukker det ene oplevelsescenter op efter det andet – ofte med massiv støtte fra Arbejdsmarkedets Feriefond.

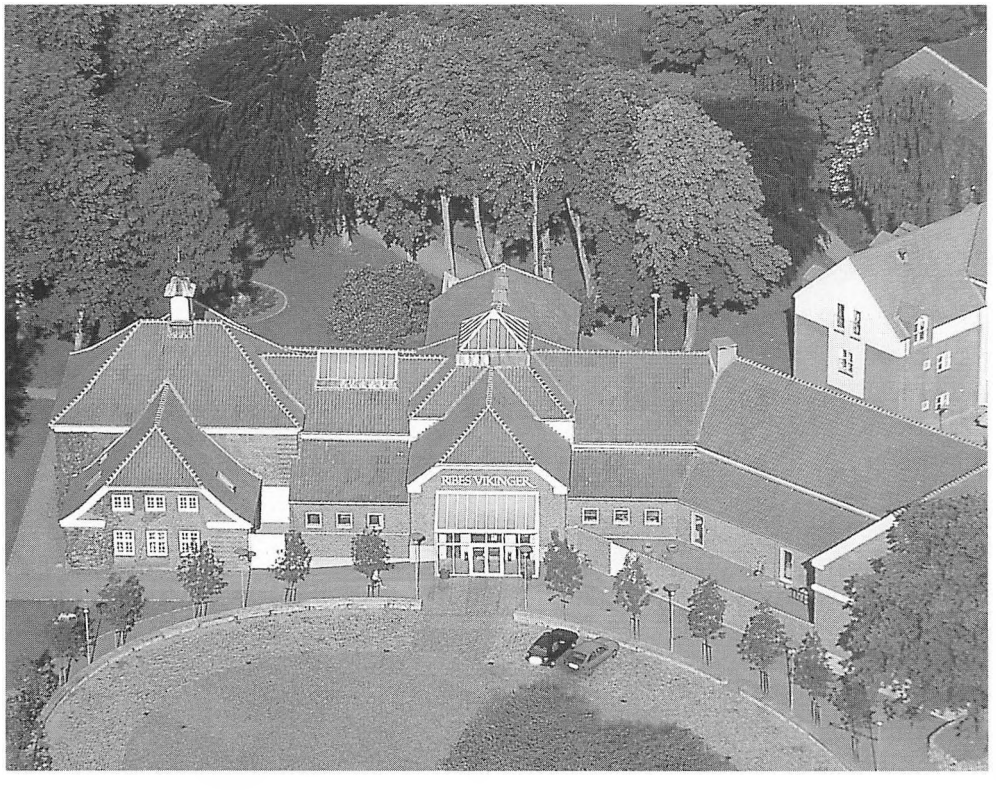

Fig. 1. Museumskomplekset Ribes Vikinger set fra luften. I baggrunden anes Ribe Å, der var byens livsnerve gennem vikingetiden og middelalderen. Foto: Poul Anker Nielsen.

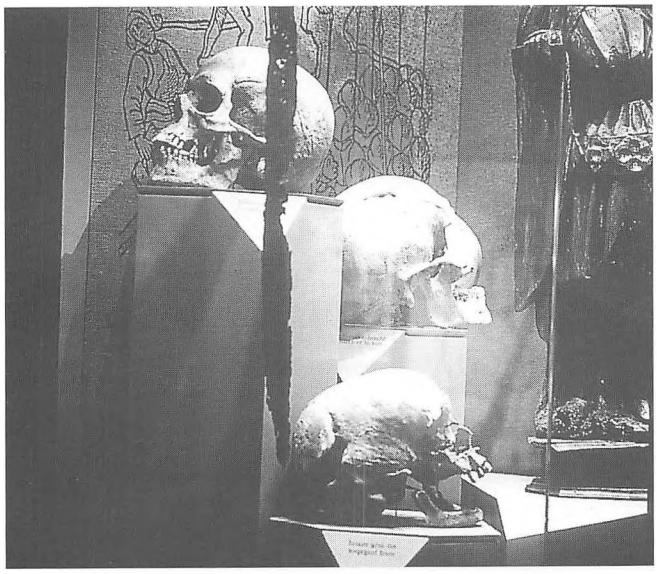

Fig. 2. Et kig ind i montren om middelalderens lægekunst og krigsførelse. Foto: Poul Anker Nielsen.

Fig. 3. I denne montre er emnet reformationen. Foto: Poul Anker Nielsen.

Det er nødvendigt, at museerne forholder sig til denne konkurrence på deres egne præmisser. Vi må nødvendigvis satse på dét, netop museerne kan: kvalitet, autencitet og den ægte vare. Disse overvejelser er helt naturligt indgået i valgene omkring Ribes Vikinger.

Først og fremmest gælder det museets placering centralt i vikingetidsbyen på det sted, hvor man omkring år 700 grundlagde Nordens første by (fig. 1). Museet ligger ned mod Ribe Å, der var byens livsnerve gennem vikingetiden og middelalderen, og fra bygningen er der et flot kig over mod middelalderbyen med Domkirken og Sct. Katharinæ Kirke som de dominerende fixpunkter. Der er således et tæt samspil mellem den historie, der formidles, og de nære omgivelser – en sammenhæng, der giver museumsoplevelsen en helt afgørende dimension.

Udstillingerne belyser livet i Ribe fra ca. 700 til ca. 1700, og det er ikke tilfældigt, at netop faktadelen med de mange tusinde arkæologiske fund fra dette tidsrum udgør hovedhjørnestenen (fig. 2 og 3). I femkantede montrer, der er designede til netop dette formål, fokuseres på den ægte vare – genstandene fra det tusindårige forløb. De udstillede fund er placeret som små kunstgenstande på specielt fremstillede podier og plader. Genstandene er blot omgivet af korte tekster og afdæmpede hjælpetegninger. Større illustrationer og rekonstruktionstegninger er anbragt på planchevægge.

Ribe har en spændende og righoldige historie. Det betyder, at en vandring gennem denne del af udstillingen udgør et sandt bombardement af oplysninger og oplevelser, som man slet ikke kan kapere ved et enkelt museumsbesøg. Man må nødvendigvis komme tilbage. Det gør man også gerne, bl.a. fordi Flemming Bau's indlagte farveskala, der skifter fra udstillingsområde til udstillingsområde, medvirker til, at der er tale om en regulær lystvandring. Således består montrernes bagvægge af håndfarvet hør, hvor forskelligt indfarvede partier udgør en del af formidlingen.

Den vikingetidige og middelalderlige del af faktaudstillingen er knyttet sammen ved hjælp af et fælles layout, men der findes også forskelle, som primært skyldes, at vores viden om den yngre del er langt mere omfattende. Derfor er tekstmængden i det middelalderlige afsnit større, ligesom en række emner, hvortil der ikke er knyttet genstande, er belyst på planchevægge.

Udstillingen er bygget op på en måde, der giver

Fig. 4. Den vikingetidige oplevelseshal med handelsskibet i forgrunden. Bagest ses markedspladsen. Foto: Poul Anker Nielsen.

Fig. 5. Vikingetidens kammager i oplevelseshallen. Foto: Poul Anker Nielsen.

mulighed for at belyse tværgående emner i det lange tidsforløb: f.eks. tro, handel, byggeskik og bystruktur. Når en guide til udstillingen foreligger, vil man få det fulde udbytte af disse muligheder.

Oplevelseshallen, der er skudt ind som et selvstændigt element mellem de to faktadele, kan opfattes som et frikvarter fra den megen indlæring. I to afsnit med rekonstruerede miljøer fra henholdsvis 800 og 1500 oplever man livet i Ribe i disse vidt forskellige faser af byens udvikling.

I oplevelseshallen er alt rekonstruktion – intet er ægte. I den vikingetidige del går man ind på bolværket en aprilsdag ca. år 800. På åen ligger et lille handelsskib med varer fra Norge, og på bolværket står en vogn med handelsvarer fra Rhinegnene (fig. 4). Kigger man væk fra åen, ser man ud over markedspladsen med dens mange håndværkere og handlende (fig. 5). Lydeffekter og lugten fra det tjærede skib er med til at fuldende billedet.

Som nævnt er alt i oplevelseshallen rekonstruktioner og kopier. Disse er imidlertid lavet så autentiske som muligt, og de rekonstruerede miljøer og genstande kan umiddelbart genkendes fra faktaudstillingen. Herved knyttes de to helt forskellige og fysisk adskilte udstillingsdele sammen på bedste måde.

Den vikingetidige del af oplevelseshallen forlades ved at gå ud på bådebroen og gennem en skillevæg. Alt er forandret, og man står på et bytorv en septemberdag omkring år 1500; noget helt andet end den flade vikingetidsby med den høje himmel (fig. 6). Man er i færd med at udvide den romanske tufstenskirke i tidens materiale – munkesten. Kirkeudvidelsen går helt op mod et gavlhus, der rummer et bageri. Fra kirken høres lyden

Fig. 6. Den middelalderlige oplevelseshal. Foto: Poul Anker Nielsen.

Fig. 7. Multimedierummet, hvor vi er på rejse gennem munken Adso's minder. Foto: Poul Anker Nielsen.

af en messe, og op mod kirkens fundament er en graver i færd med at gøre klar til en begravelse.

De rekonstruerede miljøer fra henholdsvis vikingetiden og middelalderen kan udmærket ses hver for sig, men den store effekt ligger i at opleve kontrasten mellem de to helt forskellige byer. Man føler, at springet fra byen år 800 til byen år 1500 er ligeså stort som turen fra bytorvet år 1500 og ud i nutidens Ribe.

Ribes Vikinger indeholder mange andre oplevelser for museumsgæsterne. På første sal findes multimedierummet Odins Øje, hvor man ved hjælp af en trykfølsom skærm og moderne computerteknik kan gå på opdagelse i vikingetidens Ribe (fig. 7). Der er tale om et eksperiment inden for denne nye formidlingsform, og resultatet er ikke helt tilfredsstillende endnu. Rummet indeholder et stort uudnyttet potentiale, og hvis der bliver mulighed for at gennemføre en række justeringer og supplementer, vil det utvivlsomt komme til at fungere godt.

Det nye museum har en kombineret foredragssal og biograf, der samtidig er et af de flotteste rum i byen. Lokalet har allerede vist sin brugbarhed som ramme for Det antikvariske Selskabs aktiviteter, ligesom tusindvis af museumsgæster har set videofilmen Ribes Vikinger, der dagligt vises på tre sprog.

I museets nye særudstillingslokale kan man i øjeblikket se en udstilling om Ribe Katedralskole i anledning af dennes 850 års jubilæum. Et særudstillingslokale har længe stået højt på Den antikvariske Samlings ønskeliste, og for 1996 er der allerede planlagt store særudstillinger i samarbejde med museerne i Leeuwarden og Oldenburg samt Vikingeskibshallen i Roskilde.

Efter sommerferien, hvor de mange turister dominerede billedet, er Ribes Vikinger nu blevet indtaget af et stort antal skolebørn. Det giver liv og glade dage, og de nyindrettede undervisningslokaler bliver brugt flittigt. Vi ser her endnu et eksempel på, hvorledes de nye rammer viser et behov, vi ikke før havde mulighed for at imødekomme.

Ribes gamle elværk er igen kommet til ære og værdighed. Ribes Vikinger er blevet et sted, ripenserne har taget til deres hjerter. Antallet af museets kernebrugere, medlemmerne af Det antikvariske Selskab er på få måneder steget fra ca. 200 til mere end 1000 personer. Museets forhal med den flotte butik og museumscaféen er blevet et værested – ikke blot for museumsgæsterne, men også for byens borgere, der kommer forbi for at opleve den positive atmosfære (fig. 8).

Museet Ribes Vikinger har kun kunnet gennemføres som et team work, hvor utroligt mange har deltaget. Mange burde nævnes, men jeg vil tillade mig at nøjes med specielt at fremhæve Ribe Vikingecenter og Konserveringscentret for Ribe, Ringkjøbing og Sønderjyllands Amter for den indsats, der er ydet fra disse to institutioner.

Stig Jensen, antikvar, Den antikvariske Samling i Ribe.

Fig. 8. Museets café og terrasse set fra cafébalkonen.
Foto: Poul Anker Nielsen.

Natur- og Kulturskolen ved Museet på Sønderskov

Af Finn Lillethorup Hansen

Museet på Sønderskov har pr. 1. februar 1995 i samarbejde med Ribe Amt ansat en naturvejleder. Naturvejlederen skal dels lave naturvejlederarrangementer i den østlige del af Ribe Amt og dels lede den nye Natur- og Kulturskole, som er indrettet på museet.

Der er i dag omkring 70 naturskoler i Danmark. På naturskolerne får skoleeleverne tilbudt forskellige aktiviteter, der kan supplere den mere traditionelle klasseundervisning.

Naturskolerne tilbyder typisk aktiviteter, der relaterer sig til biologi- og orienteringsfagene, men flere og flere steder har man efterhånden udvidet naturskolernes faggrænser. Man har fået øjnene op for de brede muligheder, der er indenfor stort set alle fag i forbindelse med den type udendørs, aktivitetspræget formidling, som praktiseres på naturskolerne.

Med oprettelsen af Natur- og Kulturskolen er Museet på Sønderskov helt i front med udviklingen indenfor naturskolesektoren. Som det fremgår af navnet, er den bærende idé på Natur- og Kulturskolen at bygge bro mellem formidling af naturhistorie og kulturhistorie. Natur- og Kulturskolen skal tilbyde aktiviteter, der på én gang berører begge emner – en slags helhedsformidling.

Formidlingen af helheder og sammenhænge, som praktiseres på naturskolerne, falder godt i tråd med udviklingen indenfor de egnshistoriske museer, hvor bl.a. økomuseums-idéen står for nogle af de samme grundlæggende idéer.

En af intentionerne med Natur- og Kulturskolen og naturvejlederen er at få skoleelever og museumsgæster med ud i landskabet.

På Sønderskov er der allerede fine traditioner for at lokke museumsgæsterne ud i landskabet. Og ved at udbyde naturvejlederarrangementer i museets opland vil det være muligt at åbne endnu fleres øjne for de store natur- og kulturværdier,

Fig. 1. I Anneksbygningen, der er Sønderskovs gamle kartoffel- og hønsehus, er der nu indrettet skolelokale og kontor for naturvejlederen på første sal. I underetagen er der værksted og magasin. Foto: Museet på Sønderskov.

som findes ude i det omgivende landskab. Værdier som det ikke er hverken muligt eller ønskeligt at hente ind på museet.

Der er gode erfaringer med at lave aktiviteter og levende formidling bl.a. med udgangspunkt i de mange frivillige arbejdsgrupper, der er tilknyttet museet. Med naturvejlederen og Natur- og Kulturskolen får museet styrket og udbygget den aktivitetsprægede formidling. Folk får øget mulighed for selv at opleve, opdage og erfare.

Natur og kultur er to tæt forbundne faktorer i det danske landskab – hvor finder vi i Danmark et naturområde, der ikke i en eller anden grad er påvirket af menneskelig aktivitet gennem tiderne? Det er denne kendsgerning, der ligger til grund for tankerne om at etablere Natur- og Kulturskolen.

De emner, som Natur- og Kulturskolen tager fat på, spænder meget vidt, men de tager altid udgangspunkt i natur- og kulturhistorien. Det handler ikke kun om flotte naturscenerier, sjældne fugle, fredede bygninger, runesten og oldtidsfund, men nok så meget om den natur og det kulturliv, der kan findes i vore umiddelbare omgivelser, og som er en del af vor egen hverdag.

Selv i vort moderne teknologisamfund er vi stærkt tilknyttede naturen. Vi bruger den alle i et eller andet omfang, og dermed påvirker vi den også – bevidst eller ubevidst.

Fig. 2. På Natur- og Kulturskolen får skoleeleverne mulighed for at lære om natur- og kulturhistorien med udgangspunkt i det landskab, hvor de færdes til daglig. Foto: Museet på Sønderskov.

Erhverv som landbrug, skovbrug og fiskeri er afhængige af naturen. I fritiden bruger vi naturen som ramme for sport- og friluftsaktiviteter. Også turisterhvervet har store interesser i det åbne land. Disse interesser er i flere situationer på én gang både sammenfaldende med og i et vist konfliktforhold til kultur- og naturhistoriske bevaringsinteresser. De mange modsatte interesser i det danske landskab stiller derfor store krav til gensidig respekt og accept.

Det er en af intentionerne med naturvejledningen at øge den gensidige forståelse for de mange interesser, der er tilknyttet det åbne land. Naturvejledningen skal på én gang gøre opmærksom på både erhvervs-, fritids- og bevaringsinteresser, og dermed være med til at give den enkelte bedre forudsætninger for at danne sig sine egne holdninger og meninger.

Natur- og Kulturskolen har til huse på første sal i museets anneksbygning, hvor der med midler fra Kulturfonden er indrettet et undervisningslokale med plads til ca. 40 personer. Lokalet er indrettet med AV-udstyr og benyttes bl.a. som møde- og aktivitetslokale for museets mange frivillige arbejdsgrupper. I lokalet bliver der opstillet små studiesamlinger, der relaterer sig både til kultur- og naturhistorie.

Da naturvejlederaktiviteterne primært foregår udendørs, er lokalet mest beregnet til introduktion af en aktivitet eller til afsluttende bearbejdning eller diskussion af et arrangement.

Natur- og Kulturskolen fik bevilget 80.000 kr. fra Tips- og Lottomidlerne til indkøb af udstyr til sine aktiviteter, og der er således et pænt udvalg af feltudstyr til diverse formål. Der har ikke været økonomi til at indkøbe en håndbogssamling, men målet er at have alle relevante håndbøger og opslagsværker i undervisningslokalet.

Da Natur- og Kulturskolen er en del af Museet på Sønderskov, har den en dimension, som kun få andre naturskoler kan prale med. Ved at være en del af museet har Natur- og Kulturskolen et solidt fagligt og lokalt grundfæste. Natur- og Kulturskolen kan trække på museets faglige ekspertise, benytte museets samlinger og i det hele taget have gavn af det lokale netværk og de mange ressourcepersoner, der er knyttet til museet.

Naturvejlederstillingen er finansieret af Ribe Amt, men naturvejlederen er ansat af Museet på Sønderskov og indgår i medarbejderstaben på lige fod med de øvrige medarbejdere.

Denne ansættelsesform er unik blandt naturvejledere i de danske amtskommuner. Ved at placere naturvejlederne som ansatte i lokale institutioner opnår Ribe Amt at få sine tre naturvejledere til at

Fig. 3. I dagligdagen kan det være svært at nå udenfor museets mure med formidlingsaktiviteterne. Med naturvejlederarrangementerne, der pr. definition hører hjemme ude i landskabet, er det muligt at styrke museets tilstedeværelse og formidling i det åbne land. Her er en skoleklasse på besøg ved Klebæk Høje nord for Bække. Foto: Museet på Sønderskov.

indgå i lokale miljøer, hvor de får en helt anderledes og mere intens tilknytning til deres arbejdsområde, end de nogensinde ville opnå som medarbejdere i den centrale amtsadministration.

Lige som de to øvrige naturvejledere i Ribe Amt, skal naturvejlederen ved Museet på Sønderskov koordinere, tilrettelægge og afholde en række offentlige naturvejlederarrangementer. Museet på Sønderskov er ansvarlig for den østlige del af amtet, mens de to øvrige naturvejledere dækker den vestlige del.

Naturvejlederen opsøger personer, foreninger, organisationer m.m., der vil være med til at lave naturvejlederarrangementer enten i eget regi eller i samarbejde med naturvejlederen. De indbydes til at annoncere i amtets folder side om side med naturvejlederens arrangementer. Folderen kan fås på biblioteker, turistkontorer m.m. De offentlige arrangementer er åbne for alle, og det er normalt gratis at deltage.

Ud over naturskolevirksomhed og offentlige arrangementer laver naturvejlederen også bestilte arrangementer mod betaling, som f.eks. ekskursioner for foreninger, aftenskoler eller andre.

Naturvejledere sidder tit placeret i meget isolerede stillinger uden faglige kolleger. Noget lignende er gældende for museumsfolk. Med den nye naturvejlederstilling og Natur- og Kulturskolen er der lagt op til et meget spændende formidlingseksperiment, hvor formidlere med forskellig baggrund skal arbejde sammen om at formidle egnens natur- og kulturhistorie.

Det bliver spændende at se, hvad samarbejdet mellem museumsformidlere og naturvejleder kan føre til – både på museet og i det åbne land!

Finn Lillethorup Hansen, hortonom og naturvejleder, Museet på Sønderskov.

LITTERATUR

Forud for oprettelsen af Natur- og Kulturskolen har Ribe Amt og Museet på Sønderskov fået udarbejdet en forundersøgelse: »Naturvejledning ved Sønderskov. – Perspektiver og ideer til etablering af en natur- og kulturskole«. Rapporten, der er udarbejdet af arkæolog Karsten Kristiansen, er trykt i begrænset oplag.

Billeder beretter

– fotos, der belyser Vejen Kunstmuseums fortid

Af Teresa Nielsen

Uden at vide af det ligger folk ofte inde med informationer, der i de rette hænder ville være guld værd. På Vejen Kunstmuseum opsøger vi alle, der kunne ligge inde med oplysninger om museet og dets hovedskikkelse, billedhuggeren Niels Hansen Jacobsen (1861-1941). Museet har hidtil ikke haft noget systematisk arkiv. Et vigtigt udgangspunkt for etableringen af et sådant har været en stor samling glasplader, en mængde systematiseret korrespondance og forskellige artikler, suppleret med materiale fra Vejen lokalhistoriske Arkiv, Museet på Sønderskov og kopier af breve og fotos i offentlige samlinger. Desværre bad Hansen Jacobsen om, at hans personlige papirer skulle brændes efter hans død. Det er derfor som oftest det afsendte materiale, der kan opspores.

De gamle fotografier fortæller bl.a. om den oprindelige skulpturopstilling på museet. Det har givet blod på tanden, og der sker nu gradvist omrokeringer. I løbet af efteråret 1995 vil publikum få mulighed for atter at studere Hansen Jacobsens mægtige gruppe Tiden og Mennesket, der i snart en menneskealder har stået oplagret i museets kælder. Da gruppen i 1910 blev udstillet, modtog den en voldsom og noget blandet kritik. Det bliver spændende at se, hvordan publikum idag vil se på denne sen-symbolistiske, meget litterært orienterede gruppe.

Niels Hansen Jacobsen tilbragte hovedparten af sit liv i fødebyen Vejen. Han var søn af en ikke helt almindelig gårdmandsfamilie. En søn blev janitshar i Esbjerg, en anden forfatter i det små og den sidste altså billedhugger.

Takket være støtte fra moderen gennemførte Hansen Jacobsen studietiden på Kunstakademiet i København. Derefter gik turen i begyndelsen af 1890'erne til datidens kraftcenter, Paris. Et ti år langt ophold var af skelsættende betydning for hans produktion. I Paris fik han indgående kendskab til særlig to af tidens strømninger – symbolismen og art nouveau. Som en af de eneste europæiske billedhuggere lykkedes det ham at forene de to tendenser i værker som eksempelvis Skyggen, 1897-98. Med ligesindede danske kunstnere knyttedes i den franske hovedstad venskaber, der senere afspejledes i museets samling, hvor man kan se værker af bl.a. Axel Hou, Jens Lund, Johannes Holbek og Rudolph Tegner.

I 1901 tog Hansen Jacobsen til Danmark for – for egen regning – at afholde en stor retrospektiv udstilling på Den Frie i København. I forbindelse med opholdet døde hans hustru, kunstnerinden Anna Gabriele (født Rohde 1862-1902). Billedhuggeren valgte da at slå sig ned i sin fødeby. Kun gradvis kom han atter igang med de store skulpturer. Keramikken, som han var begyndt at arbejde med omkring 1894 i Paris, blev hans yndede arbejdsfelt. Hansen Jacobsens skulpturer var ved hjemkomsten blevet oplagret i faderens gamle lade i Vejen. Under indflydelse af billedhuggerens tilstedeværelse og af muligheden for at starte samlingen med en større donation fra ham begyndte man at sysle med tankerne om et museum. 1907 dateres et udkast fra Hansen Jacobsen. Det er en ganske traditionel bygning, der klart står i gæld til både Thorvaldsens Museum og Charlottenborgs udstillingsbygning. Financieringen af projektet

Fig. 1. I atelieret ved Skibelund Krat ses til højre Niels Hansen Jacobsen (1861-1941). Bag ham står hans buste af vennen, forfatteren Jeppe Aakjær (1907). Til venstre fremtoner den allegoriske komposition Tiden og Mennesket *(udstillet 1910). På den høje sokkel i forgrunden ses statuetten* Den blindede Samson *(1902). Kvinden til venstre menes at være Hansen Jacobsens anden hustru, Kaja (født Jørgensen 1882-1928). Bag hende anes* Døden og Moderen *(1892), der står i bronze foran museet i Vejen og ved Sankt Petri Kirke, København.*

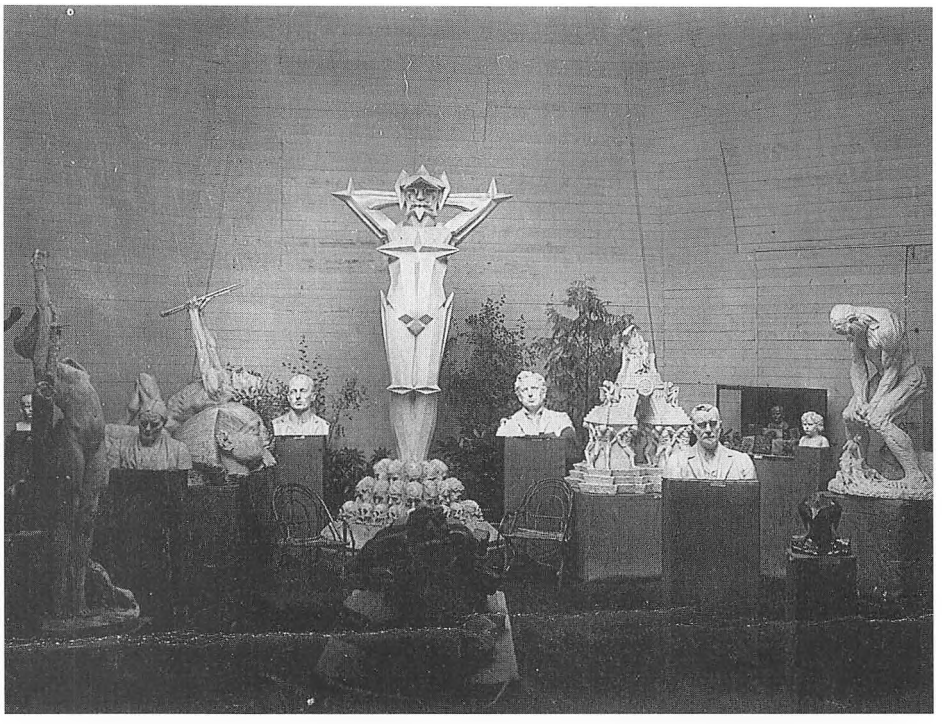

Fig. 2. Et kig ind i Hansen Jacobsens atelier i Skibelund Krat. Lidt hulter til bulter står store og små værker. Centralt står Militarismen *(1898-99) flankeret af portrætterne Johannes V. Jensen (t.v., 1906) og Jeppe Aakjær (t.h., 1907). Ved siden af Aakjær ses Hansen Jacobsens* Udkast til et Grundtvigsmonument. *Det tildeltes i 1913 en førstepræmie, men man valgte i stedet at opføre P. V. Jensen Klints Grundtvigskirke. Den efterfølgende buste forestiller Nationalbankdirektør Johannes Lauridsen (1917?), der var fra Vejen og livet igennem var en af Hansen Jacobsens støtter. Yderst til højre står* Kæmpen, der klemmer Vand af en Sten. *Da den var udstillet i 1915, var der i kataloget anført, at den var tænkt som vandkunst – så man kunne høre det stille dryp-dryp-dryp fra stenen! Yderst til venstre i billedet ses* Vinranken *(1892) og dernæst portrættet af* Fru Nationalbankdirektør Maren Lauridsen *(udstillet 1905 i gips). Bag hende ses* Astronomien, *som Hansen Jacobsen i 1893 viste på Salon'en i Paris. Centralt i forgrunden ses* Skyggen *(1897-98) og til højre for den en keramisk skitse til* Militarismens *hoved.*

Fig. 3. Blyantstegning af Niels Hansen Jacobsens atelier i Skibelund, opført 1913. 35 x 52 cm. Tegning udført af billedhuggerens nære ven, tegneren og maleren Jens Lund (1871-1924). De havde lært hinanden godt at kende under deres årelange ophold i 1890'ernes Paris. Jens Lund døde barnløs, og en stor samling af hans værker testamenteredes til Vejen Kunstmuseum, hvor Hansen Jacobsen tog vare på dem.

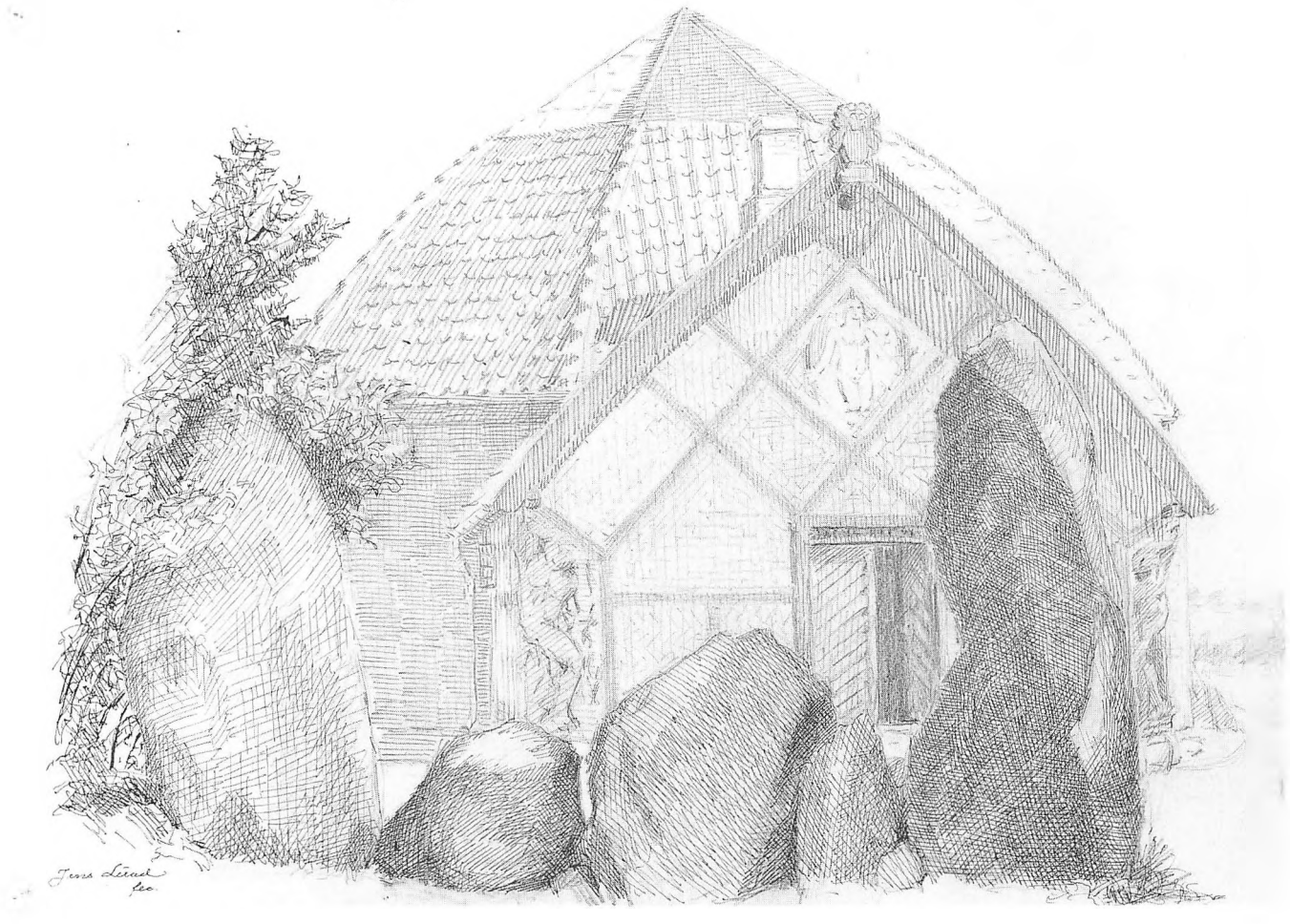

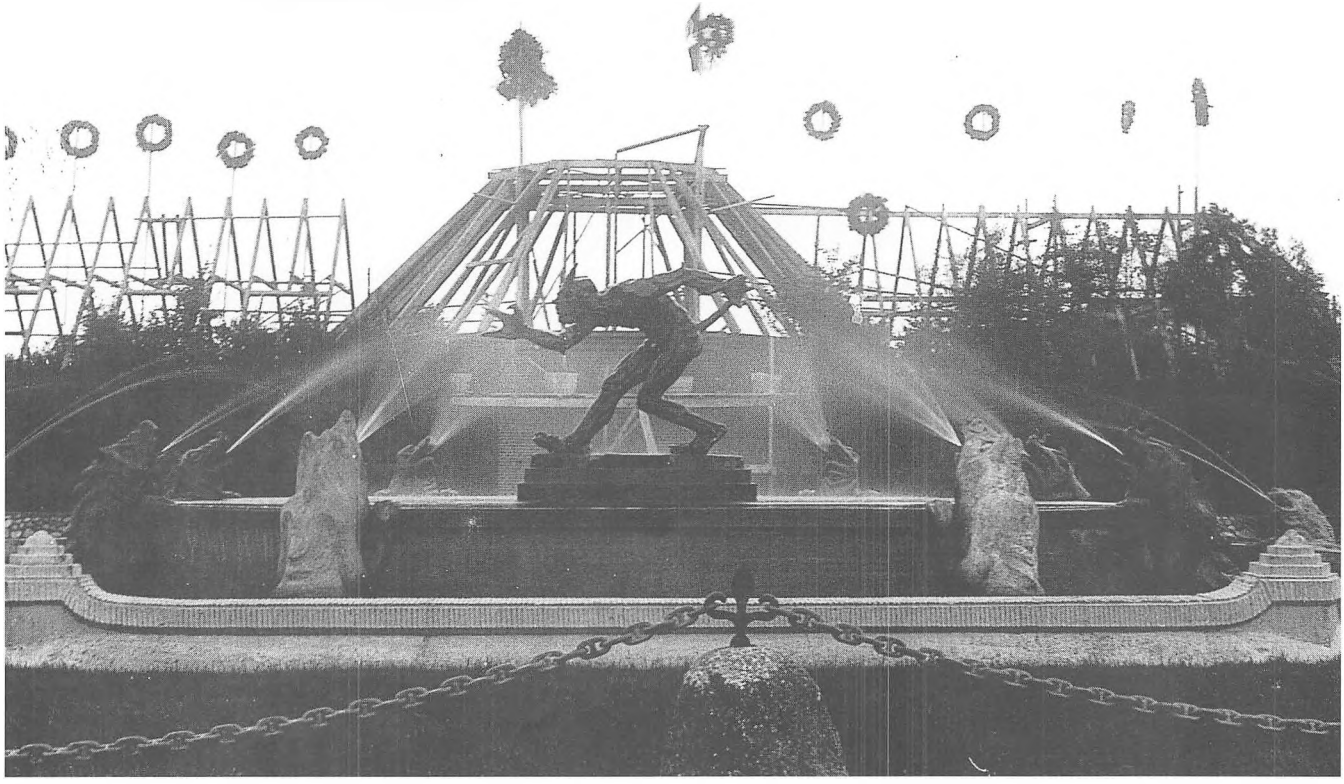

Fig. 4. Rejsegilde på Vejen Kunstmuseum, 1924. Museet var tegnet af Niels Ebbesen Grue, der både var arkitekt og sparekassedirektør. Arbejdet må dog være foregået med ført hånd. At Den Frie Udstillings billedhuggersal i København har været en vigtig inspirationskilde, er ingen hemmelighed. Dog er det de færreste, der ved, at Hansen Jacobsen sammen med kollegerne Viggo Jarl, Anders Bundgaard og Rudolph Tegner i 1904 var med til at bestille den hos J. F. Willumsen, salens arkitekt. Desuden har Niels Ebbesen Grue haft Skibelund atelieret at skele til.

Fig. 5. Museet efter opførelsen, men inden 1937-38, da Skibelund hallen blev føjet til som forlængelse mod syd. Bænkegrupperne for hver ende af bygningen gengav med deres ottekantede opstilling Skulptursalens form.

voldte visse vanskeligheder, og første verdenskrig satte for alvor punktum for realiseringen.

Hansen Jacobsen havde i mellemtiden tænkt i andre baner. Omkring 1913 opførtes hans skulpturhal ved Skibelund Krat, nogle kilometer vest for Vejen, lidt syd for Askov. Bygningen fungerede som museum fyldt med Hansen Jacobsens værker. Gennem et våbenhuslignende indgangsparti i håndstrøgne mursten og bindingsværk trådte publikum ind i en imponerende ottekantet sal. Kunstneren stod selv for den ydre udsmykning – et par kæmper ved hjørnerne og en engel i relief over døren.

Det særegne sted Hansen Jacobsen havde valgt, var med al ønskelig tydelighed i 1893 ved opstillingen af Niels Skovgaards Magnussten blevet uløseligt forbundet med den danske grænsedragning. Ti år senere afsløredes Hansen Jacobsens granitgruppe Modersmaalet – et værk, hvori han søgte at give det uhåndgribelige fænomen fysisk form. Opgaven løste han ved at forene portrætbuster af inkarnerede danskere, historikeren A. D. Jørgensen og digteren Edv. Lembcke med en centralt placeret nordisk kvinde i en historiserende dragt. Gruppen har karakter af et relief med en markant forside, der entydigt forholder sig til det dengang 'tabte land' på den anden side af Kongeåen, som løber nedenfor Krattet.

Hansen Jacobsens gamle hushjælp Dagny Brande fortæller, hvorledes besøgende til tider blev skræmt af billedhuggerens sære værker. Svend G. Hansen, en tømrer, der i 1937-38 var med til flytningen af atelieret (det udgør idag den sydlige kuppelsal på museet), husker, hvordan skolebørn og andre af omegnens borgere drog på udflugt til det kombinerede atelier/museum.

Der findes nogle billeder af Skibelund hallen. Hansen Jacobsens gode kunstnerven, Jens Lund har udført en tegning af bygnigens ydre. Indvendig var den træbeklædt, og gulvet bestod ganske enkelt af grus og småsten. Værkerne stod tætpakkede på forskellige slags podier. Tidstypiske er de, der ganske enkelt bestod af en træramme beklædt med lærred. Fremvisningen i Skibelund hallen var præget af samspillet mellem skulpturer og grønne planter. Det var en form, som Hansen Jacobsen havde hjembragt fra Paris, hvor han adskillige gange udstillede på Salon'en. Alle vegne var der planter – i store urtepotter og i mindre, keramiske krukker, han selv havde skabt.

Efter åbningen af museet i Vejen (1924), benyttede Hansen Jacobsen kun lejlighedsvis hallen i Skibelund som atelier. Dér ude skabte han i begyndelsen af 1930'erne sit sene hovedværk Livets Spil. Bibliotekar Hans Drewsen mindedes i 1980, hvordan han adskillige gange var i atelieret med billedhuggeren. Som violinist stod han model til justeringen af detaljer ved gruppens forreste skikkelse. Drewsen beskrev den hemmelighedsfuld-

Fig. 6. Inden indvielsen af Vejen Kunstmuseum sommeren 1924 flyttedes Niels Hansen Jacobsens skulpturer fra hans atelier ved Skibelund Krat til museet. Til venstre ses boghandler Hans Peter Bruun-Møller, der var gift med billedhuggerens niece. Liggende midtfor ses formodentlig Marinus Jensen, der var førstemand og snedker hos møbelfabrikant Søren Villadsen, der menes at stå bagved ham. Personen til højre skulle være vognmand Iver Klockmann. På ladet ses forrest et fragment af Astronomien *(udstillet 1893), derefter talrige dele af* Døden og Moderen *(1892) og bagude de øverste dele af* Vølven *(1913).*

hed, som tilblivelsen var omgæret af: »Bygningen var indhegnet med solidt pigtrådshegn, og ikke mindre end to store hængelåse skulle lukkes op, før vi kunne køre ind ad lågen. Det viste sig, at ingen, selv billedhuggerens nærmeste venner, vidste hvad han arbejdede på.«

Indledningen til det, der idag udgør museumspladsen, blev gjort, da arvingerne efter Hansen Jacobsens fader skænkede byen fire parceller på den betingelse, at den ene benyttedes til opførelse af et museum. Mere konkret begyndte arbejdet i 1923, da Hansen Jacobsen fik lov til at stå for Vejen Elværks nye kølebassin. Billedhuggeren havde set mulighederne i et springvand med varmt vand året rundt. Hansen Jacobsen valgte – små 30 år efter værket var blevet til – at opstille en nystøbning af Trold, der lugter Menneskekød (1895-96). Effekten må have været fantastisk om vinteren, hvor trolden trådte frem gennem dampen.

Kort efter indledtes opførelsen af museet. Oprindeligt bestod det af en central, ottekantet ovenlyssal, der skulle danne rammen om museet, og to rektangulære sidebygninger med sadeltag. Den til venstre rummede Hansen Jacobsens hjem og den til højre hans atelier. I anlægget foran museet var der for hver ende af bygningen opstillet ikke helt almindelige bænkegrupper. Som et ekko af den ottekantede skulptursal dannede de rammen om en ottekantet form, dog således, at tre af siderne var fjernet, så man kunne komme ind og sætte sig.

Udstillingspladsen blev snart for trang. I 1937-38 flyttedes atelieret fra Skibelund til Vejen og udgør idag den sydlige kuppelsal.

I forbindelse med etableringen af museet skulle Hansen Jacobsens værker på rejse mellem Skibelund og Vejen. Mestendels drejede det sig om gipsfigurer, der forholdsvis nemt kunne saves i stykker til transporten og siden samles i udstillingshallen. På en lejet lastvogn (Hansen Jacobsen kørte ikke selv) blev de anbragt på træspåner og indviklet i lærred til ekstra beskyttelse. Nogle af de store grupper, som Tiden og Mennesket og Militarismen, krævede et solidt hejseværk for at blive samlet.

Hansen Jacobsen fik etableret en effektfuld iscenesættelse af sine skulpturer. Det første, der mødte beskueren, var et mægtigt egyptisk faraohoved i stil med dem, som billedhuggeren vides at have studeret på Louvre i Paris. Oven over den egyptiske figur anedes det tilbagekastede hoved af en muskuløs, nøgen, ung mand, der i sine opstrakte arme holder en passer – gruppen udstillede Hansen Jacobsen 1893 på Salonen i Paris under titlen Astronomien. Stod man i den rette vinkel, fattede passeren nøjagtigt om brystkassen på et af Hansen Jacobsens voldsomste værker Militarismen – en protest mod krigens grusomheder, skabt længe inden Europa havde oplevet 1. og 2. verdenskrig. Til højre og venstre blev den besøgende løbet i møde af henholdsvis Skyggen og Natten. Døden og Moderen og Friheden i vor Tid dannede en velkomponeret ramme om Militarismen.

Museets samling af informationsmættede glasplader har ført til et samarbejde mellem Vejen Apotek og museet. Ved en forespørgsel meldte de sig straks interesserede i at lave en serie receptkuverter, der beretter om aspekter af museets historie. En del af denne teksts illustrationer vil gå igen på kuverterne. De vil blive fulgt på vej af en informationsfolder, der kan hentes både på museet og apoteket.

Teresa Nielsen, museumsinspektør, Vejen Kunstmuseum.

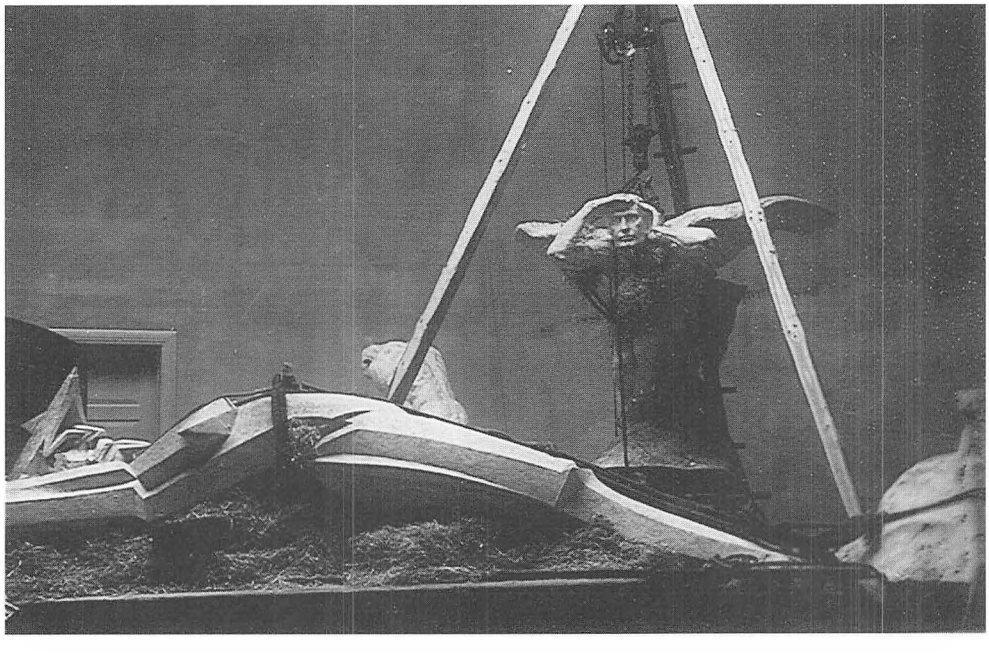

Fig. 7. Frit-i-luften-svævende i Skulptursalen ses den øverste del af den allegoriske komposition Tiden og Mennesket *(udstillet 1910). Foran ligger* Militarismen *(1898-99), og bagved anes* Kæmpen, der klemmer Vand af en Sten *(udstillet 1915).*

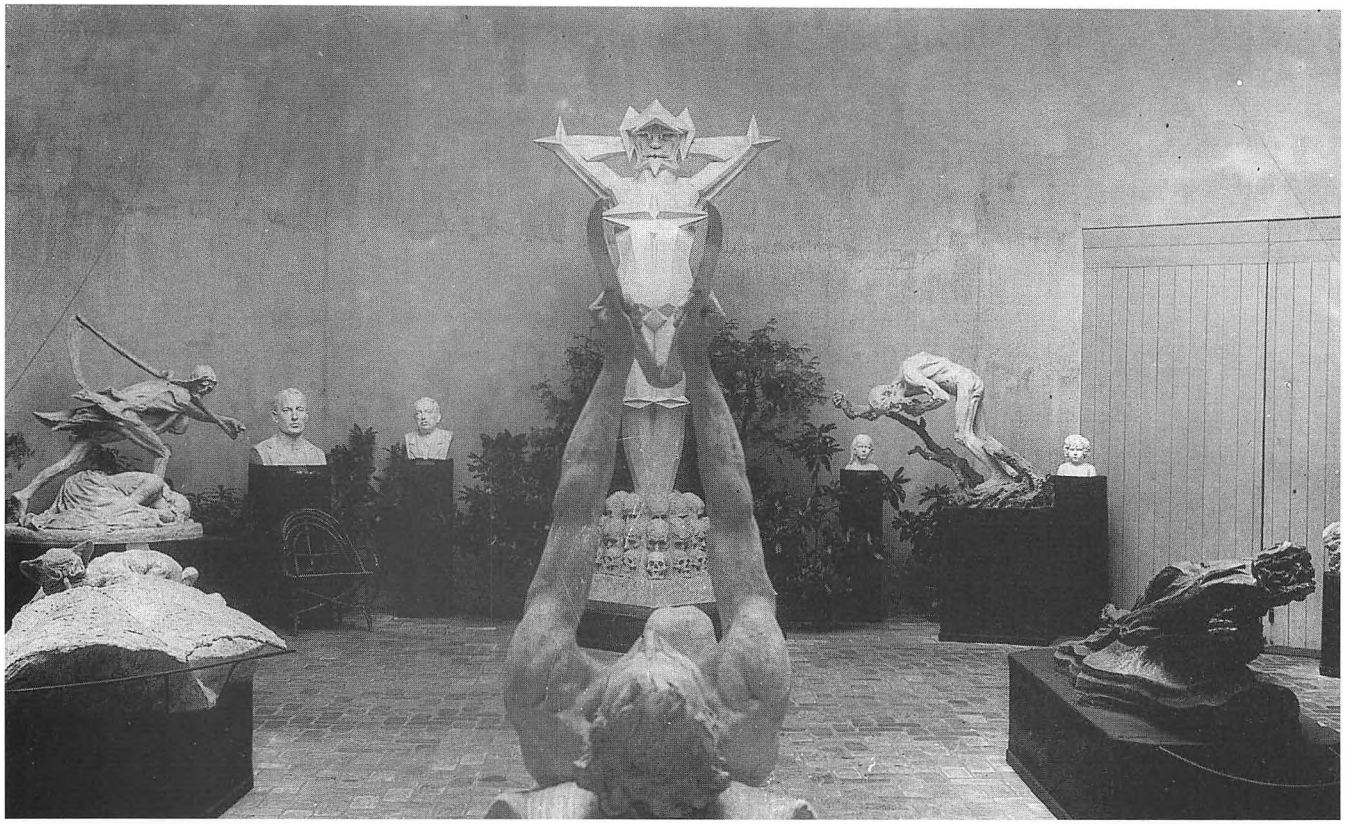

Fig. 8. Et kig mod øst i Skulptursalen. Den oprindelige opstilling som den blev etableret af værkernes skaber. Rammen var strengt symmetrisk med akse gennem Astronomien *(udstillet 1893) og* Militarismen *(1898-99). Publikum blev løbet imøde af* Natten *(t.v., 1895) og* Skyggen *(t.h., 1897-98). Billedhuggeren lod den ekspressivt modellerede, stormblæste* Friheden i vor Tid *(1896-97) spejle den mere naturalistiske* Døden og Moderen *(1892) – skildringen af H. C. Andersens fortælling om døden, der stryger afsted med det spæde barn.*

Fig. 9. Et kig mod vest i Skulptursalen. Den symmetriske opstilling, der præger optagelsen ovenfor, anes stadig, idet Astronomien *(udstillet 1893) fortsat anviser midtaksen flankeret af* Skyggen *(t.v., 1897-98) og* Natten *(t.h., 1895). Men der er ingen umiddelbar pointe i at modstille den mægtige gruppe* Tiden og Mennesket *(t.v., udstillet 1910) med* Thor løfter Midgaardsormen *(t.h., udstillet 1891). Ligesom de to grupper ved døren,* I Storbyens Ørken *(t.v., 1908) og* Vølven *(t.h., 1913), ikke danner nogen oplagt sammenstilling.*

Skelettet i skabet – eller noget, der ligner

Af Mariann Ploug

Det er den almindelige opfattelse, at død, sex og skandaler trækker folk til. Et skelet, der siden sidste vinter har været udstillet i Nymindegab, bekræfter til fulde denne antagelse.

Kører man mod nordvest gennem byen passeres seværdigheden på højre hånd. De fleste bilister sættet farten ned, mange standser og nogle stiger ud af bilen med videokameraet for at forevige familien sammen med kæmpeskelettet.

Initiativet til udstillingen kom fra en række lokale folk, der gerne ville have de gennemkørende trafikanter til at gøre holdt i byen. De fandt, at skelettet af den 11,89 meter lange kaskelothval, som var strandet den 17. november 1990 ved Nymindegab, måtte være en velegnet attraktion. Mens placeringen af et hus til hvalen blev debatteret mellem idéfolkene og Blaabjerg Kommune, kom museet ind i billedet; og det endte med, at det praktiske arbejde blev overdraget til os.

Inden det kom så vidt, havde en udstilling på Fiskeri- og Søfartsmuseet allerede bevist, at netop dette hvalskelet kunne være et udmærket trækplaster. Hér og på Midtsønderjyllands Museum i Gram, hvor der allerede fandtes et udstillingshus med et hvalskelet, var også god hjælp at hente hos mere zoologisk kyndige kolleger, da vi som de rene novicer skulle til at finde ud af, hvordan hvaler udstilles på bedste måde. Deres arbejdsbilleder, litteratur og erfaringer blev stillet til vores disposition, og vi valgte i vid udstrækning at bygge videre på de metoder, der var blevet benyttet ved udstillingen i Gram.

Hvalhuset i Nymindegab kan opfattes som en stor montre, skabt til at indeholde og fremhæve kaskelothvalens skelet. Det har givet inspiration til den langstrakte form, som spidser til i begge ender. Bygningens ydre konstruktion kan minde om en vendt båd, der hviler på høje pæle. Herunder står udstillingsrummet, som består af tre glasvægge og en fast bagvæg. Publikum færdes udenfor glasset, men under tag og på et flisebelagt områ-

Fig. 1. Hvalhuset i Nymindegab. Den officielle indvielse fandt sted, den 12. april 1995. Foto: Lene B. Frandsen.

de. Allerede i opbygningsfasen blev der vist stor interesse for at følge med i arbejdet og se ind i montren.

Ud af det gigantiske puslespil, som et sammenpakket skelet er, har museets tekniske personale formået at skabe et naturtro indtryk. De nødvendige stativer og virer, der dels holder løsdelene sammen, dels løfter skelettet og giver illusionen om, at hvalen svæver eller snarere svømmer, er gjort så spinkle som muligt. Herved kommer den hvide benrad til sin fulde ret mod den havblå bagvæg, som vi har valgt at holde fri for tekster og billeder.

På 5 plancher, som ligger ud til vinduerne i et lavere niveau, findes information om kaskelothvaler på dansk, engelsk og tysk.

Belysningen af såvel skelet som plancher kommer fra 44 lyslederkabler, en ny og spændende belysning, vi her har benyttet os af for første gang. De mange lyskilder giver helt andre og mere spændende muligheder end de traditionelle, kraftige spots.

Lyslederkabler er dyre i anskaffelse, men billige i drift. Det sidste har været væsentligt, fordi hvalen gerne skulle kunne ses, også efter mørkets frembrud. Hvallyset tændes og slukkes med gadelyset.

Arbejdet med det uvante udstillingsobjekt var en stor udfordring, og det gode resultat har været til glæde for alle. Fortællingen om kaskelothvaler, som de oplysende plancher skulle indeholde, var også helt ukendt stof, men det var meget spændende at lære om disse store havpattedyr. Så spændende, at det er oplagt at videregive noget af denne viden.

Man regner med, at der findes 500.000-525.000 kaskelothvaler i verdenshavene, fordelt med ca. 350.000 på den sydlige halvkugle og ca. 175.000 på den nordlige. De to grupper skulle leve adskilte, men med en vis kontakt i områderne omkring ækvator, bl.a. ved Galapagos-øerne.

Kaskelotterne foretrækker at leve langt fra kysterne i de områder af oceanerne, hvor stærke strømme passerer i forskellige retninger. Om efteråret trækker de mod ækvator og om foråret mod polerne. Det kommer til at betyde, at parringstiden ligger omkring december for bestanden på den sydlige halvkugle og omkring juni på den nordlige.

Hvalerne lever i flokke, men hunner og hanner har forskellig størrelse og levevis. De voksne hunner, der måler 11-17 meter og vejer ca. 20 ton, bliver kønsmodne i 10-års alderen. De lever i faste flokke af 20-40 individer sammen med ungerne, sjældent mere end 80 dyr i alt, og færdes i de tropiske farvande. Flokken kan gennem tiden have haft besøg af flere ledende hanner, så ungerne er ofte afkom efter forskellige hanner.

I parringstiden lever de voksne hanner sammen med flokken, og derefter rejser de i løse grupper eller alene mod polare farvande, dog sjældent

Fig. 2. Hunnerne lever med ungerne ved ækvator, og hannerne søger mod de koldere farvande udenfor parringstiden.[1] Tegning: Bent E. Nielsen.

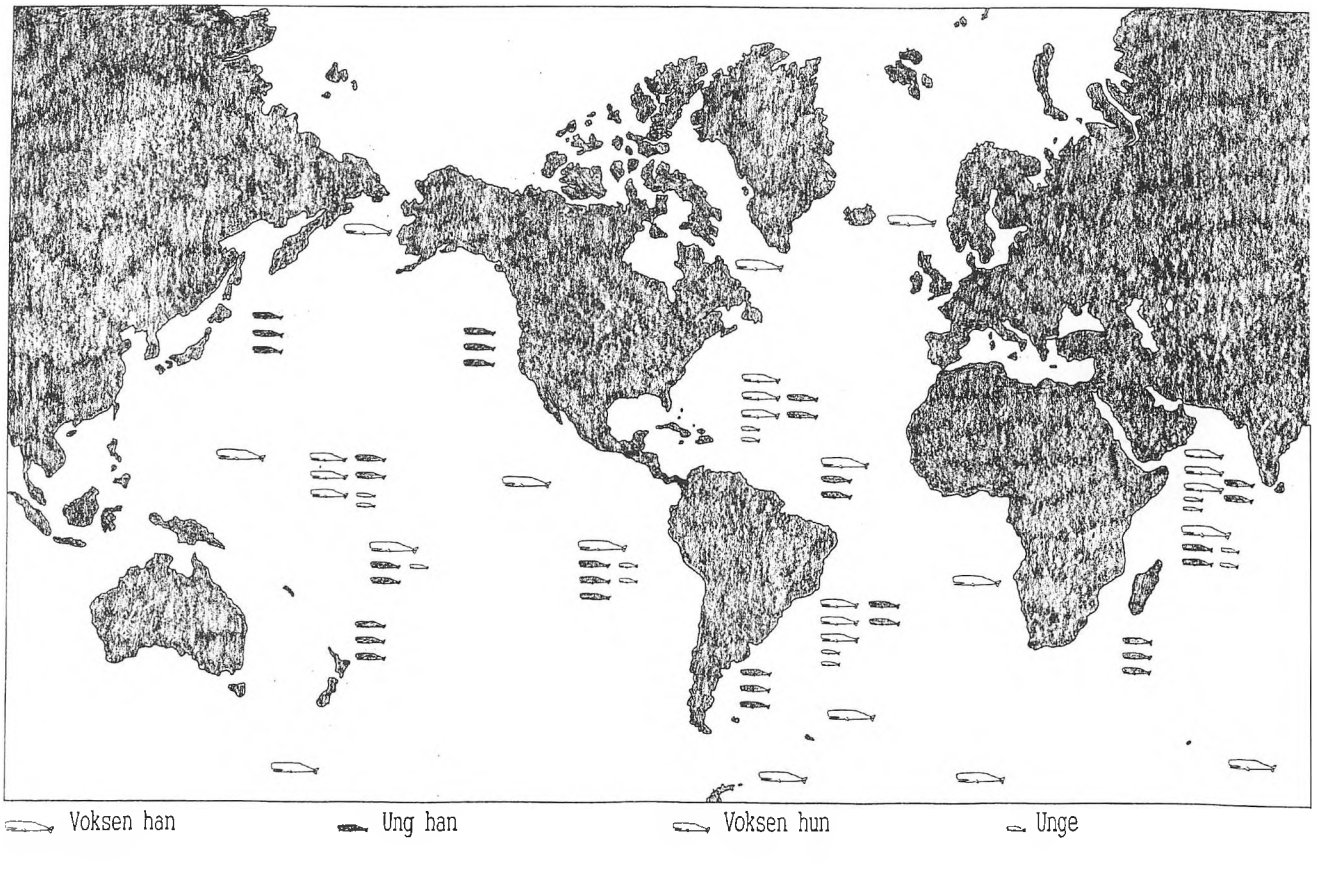

nordligere end Beringsstrædet. Hanner måler 15-20 meter og vejer 32-45 ton. De bliver kønsmodne i 10-års alderen ligesom hunnerne, men først, når de er omkring 25 år, kan de tilkæmpe sig retten til en flok hunner. Indtil da lever de i ungkarleflokke på ca. 20 individer, der både færdes i de varme farvande og går op til polarzonen.

Efter en drægtighedsperiode på 15-16 måneder fødes ungerne, som måler 3,5-4,5 meter og vejer ca. 1 ton. I ammetiden, der varer mindst 2 år, producerer hunnen omkring 20 kg mælk dagligt, og derefter har hun en overgangstid på ca. 9 mdr., inden en ny graviditet kan indtræde. Sammenlagt er opfostringstiden på 4 år pr. unge.

En fødende kaskelothval omgives af de andre i flokken, og disse hjælper med at bringe den nyfødte op til overfladen, så den kan ånde. På samme måde danner de voksne hunner ring om ungerne, hvis der er fare på færde, og noget tilsvarende ses ved en syg eller anskudt artsfælle, der følges af flokken til den dør. I visse tilfælde kan op til 1.000 kaskelotter samle sig i flok, og et sådant træk kan strække sig over 20 km.

Kaskelotten er en tandhval.[2] Underkæben er kun ca. 20 cm bred og har 18-29 par massive, koniske tænder, der sidder så kun 1/3 af tandlængden er fremme. Overkæben har ingen synlige tænder, men et vekslende antal, op til 22 par uudviklede tænder, som gemmer sig i gummerne.

Farven er mørk grå eller brunlig, lysere ned mod bugen. Den aftager med alderen, og ældre individer kan være næsten hvide. Somme tider sidder snyltedyr så tæt på hvalernes skind, at farveindtrykket bliver ændret til f.eks. grønligt.

Skindet er ujævnt med sprækker og revner. Med alderen får dyrene mange hvide ar, dels fra hannernes kampe om hunnerne dels fra kampe med byttedyr, hovedsagligt blæksprutter.

Rygfinnen, en pukkel 2/3 henne på oversiden af kroppen, er 160-175 cm lang og 55-57 cm høj. Den efterfølges af en række mindre pukler, 2-6 stk. på oversiden af haleroden. Halefinnen, der er mørk på både over- og underside, er tvedelt og massiv. På store hanner måler den ca. 3,5 meter i tværmål.

Det mest iøjnefaldende ved kaskelothvalernes

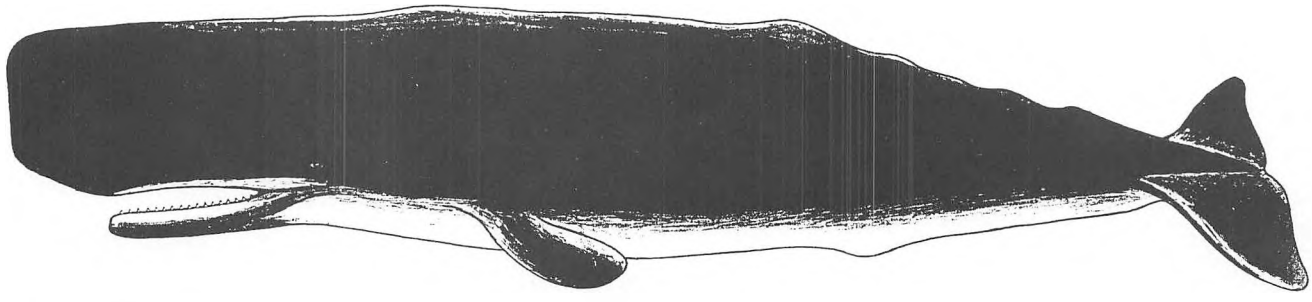

Fig. 3. Kaskelothval – Physeter catodon. Tegning: Bent E. Nielsen.

Fig. 4. Kaskelothvalens hoved med det spermatiske organ.[3] Tegning: Bent E. Nielsen.

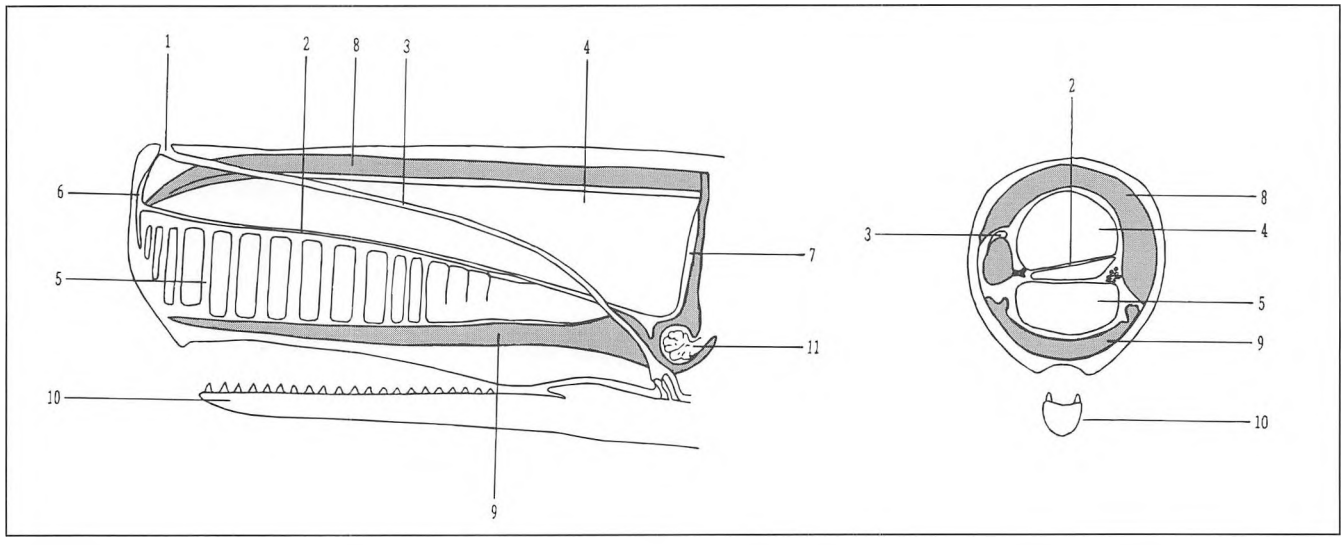

1. blåshul
2. højre næsebor
3. venstre næsebor
4. beholder med spermasetolie
5. spermasetholdige fibre
6. vestibular sæk
7. næse-pandebens sæk
8. kæbe muskel
9. skelet
10. underkæbe
11. hjerne

udseende er det store firkantede hoved, der udgør 1/3 af kroppens længde. Kraniet, der efter formen kaldes for Neptuns slæde, er asymmetrisk og størst i højre side, da venstre næseben mangler.

Det venstre næsebor er lufthullet – blåshullet – der munder ud til venstre på spidsen af den asymmetriske snude. Når hvalen blåser, står udåndingsluften ud som en søjle på 3-5 meter i en vinkel på 45°. Det første blås efter et dyk er som en eksplosion og kan høres op til 1 km væk.

Det højre næsebor, som er op til 5 meter langt og kan blive 1 meter i diameter, indgår i det spermatiske organ.

Det spermatiske organ udfylder hovedparten af det store hoved. Den øverste del er en sej, trådet »beholder« fyldt med flydende spermacetolie, og den nederste del har en række lodrette, tværstillede blokke af spermacetmasse vekslende med blokke af en trådet struktur. Organet kan opfattes som en biologisk ballasttank, og det skulle også have betydning for dannelsen af de lyde, kaskelothvaler udsender.

Der er ca. 2,5 ton spermacetolie i en kaskelothval på 30 ton. Olien er klar og flydende ved 30°, men bliver voksagtig og fast, hvis den køles af. Processen går hurtigere, når trykket øges.

I 1700-tallet fandt man ud af, at olien brænder med en lys, klar flamme uden ubehagelig lugt, og at den er velegnet til fremstilling af lys.

Det meste af tiden opholder kaskelothvalerne sig under havoverfladen. Neddykningen må foregå nærmest lodret, for dyrene kommer op igen på stort set samme sted efter ca. 15 minutter, dog kan fuldvoksne hanner være neddykkede i mere end 2 timer.

Hvalen blåser straks, den er tilbage ved overfladen, og dette gentages mange gange. Som en tommelfingerregel sker det lige så mange gange, som det antal fod, hvalen måler; det vil sige, at en hval på 40 fod (ca. 13 m) blåser 40 gange. Udåndingsluften lugter af olie, og lugten stammer fra det olierede skum, der fylder vejrtrækningssystemet.

Efter den sidste blås dykker hvalen igen. En normaldykning går ned i 315-360 meters dybde som regel med en fart på 7-8 km/t, og jævnligt dykker de ned på 1.000 meter. Med måleinstrumenter har man fulgt hvaler til en dybde af 1.200 meter, og en stor han er fulgt 2.250 meter ned, men kaskelotterne må kunne dykke helt ned til 3.000 m, da en del af byttedyrene fundet i deres mavesæk kun lever på disse dybder.

Ved opturen er farten ca. 9 km/t, og efter et særligt dybt dyk kan kaskelotten springe helt ud af vandet og lande med et plask, der kan høres op til 4 km og ses op mod 28 km væk.

Under almindelige omstændigheder svømmer hvalen med en fart på 6 km/t, men i særlige tilfælde kan de skyde en fart på 40 km/t.

Kaskelothvalen får ikke dykkersyge som mennesker, da det ikke er nødvendigt for den at trække vejret, når den opholder sig under vandet. Lungerne klapper sammen ved en dybde på ca. 100 m, og derefter er hvalen lige så fast i formen som det omgivende vand.

Dyrene tager ikke en dyb indånding inden de dykker. Den nødvendige ilt er lagret i muskler og andre organer. Måske er hvalerne i stand til at spare på ilten, når de dykker, så kun sårbare dele som f.eks. hjernen får frisk ilt under neddykningen. De øvrige organer må vente med iltudskiftningen, til hvalerne igen kommer op til havoverfladen.[4]

Man kan fastslå, at det ikke koster hvalerne de store, fysiske anstrengelser at dykke, og det vides, at de kan ligge ubevægelige i vandet på forskellige dybder. Dette må betyde, at kaskelotterne er i stand til at skifte vægtfylde, og man forestiller sig, at det spermatiske organ kan virke nærmest som en biologisk ballasttank, der fungerer som en varmeveksler.

Når det højre næsebor, der går gennem det spermatiske organ, fyldes med koldt havvand, vil spermacetolien størkne, og derved får hvalen en ekstra vægt, der gør det lettere for den at dykke. Omvendt kan den ved at pumpe blod gennem årene i det spermatiske organ smelte olien, hvilket får den til at veje mindre, så den lettere stiger op til havoverfladen igen.[5]

Som regel bruges tiden ved overfladen til vejrtrækning inden næste neddykning, men somme tider bliver dyrene oppe. De kan så ligge og drive i overfladen, enten med snuden oven vande, og halen hængende ned i vandet, eller liggende på siden med en luf og en del af halefinnen synlige over vandet. Man er ikke helt klar over, hvad årsagen er. Nogle mener, at hvalerne sover, fordi det er muligt at komme meget tæt på dem, når de ligger sådan. En hel flok kan ligge og slappe af på denne måde, og pludseligt uden påviselig årsag dykker de alle på én gang og kommer op igen næsten samme sted efter 15-30 min.

Kaskelothvaler udsender lyde, der er velegnede til ekko-lokalisering dels af artsfæller dels af byttedyr. Hver enkelt hval har sin egen lyd, som en sonetisk signatur.

Lydens karakter dannes, mens den passerer gennem det spermatiske organ, og den må nærmest karakteriseres som en række korte klik med 20-80 slag pr. sek. De kan stige til flere hundrede og kan så minde om dørringning. Klikkene udsendes i forskellige serier, der formentlig har betyd-

ning for den indbyrdes kommunikation. De første klik udsendes, når hvalen er ca. 5 meter under overfladen, måske fordi dens ellers udmærkede syn derefter ikke rækker?

Afstanden mellem klikkene er ligefrem proportional med størrelsen af det spermatiske organ og dermed også med kaskelottens alder og længde.

Det vides ikke med sikkerhed, hvordan kaskelothvaler fanger deres føde. Man kan fastslå, at de ikke er i stand til blot at indhente og sluge deres bytte, for byttedyrene vil typisk kunne svømme fra hvalen eller undvige uden større besvær. Det kan også konstateres, at de tilsyneladende ikke har brug for underkæben til at fastholde byttet, da hvaler, som har fået beskadiget underkæben kan være i god foderstand. På samme måde er blinde hvaler som regel velnærede, og det må skyldes, at de i vid udstrækning bruger sonarsystemet, når de søger føde.

Der er flere teorier om, hvilke fangstmetoder kaskelothvaler benytter sig af. Nogle har ment, at byttedyrene bliver lokket til at svømme ind i gabet på hvalen. Hvis den ligger helt stille i vandet med åben mund, skulle gabet med de glinsende, hvide læber, der indrammer tungen, som er klart karmoisinrød, virke som en fælde. Nyere forskning tyder dog på, at byttedyrene lammes af en højfrekvenslyd med stærk intensitet. Kaskelotterne frembringer lyden ved hjælp af spermacetorganet, der skulle fungere som en akustisk linse og dermed rette lyden mod byttet.[6]

Det vigtigste byttedyr er blæksprutter, og voksne kaskelothvaler kan spise op til 1 ton om dagen. De mindste er kun få cm lange, og de største har en krop på ca. 4 m, men regnes fangarmene med, bliver den samlede længde ca. 14,5 m.

Føden kan også bestå af fisk, hummer og gobler i alle størrelser samt hajer på op til 4 m's længde. Andre ting, som hele kokosnødder, fiskeredskaber og sten, der er knap så fordøjelige, kan være blandt indholdet i mavesækken.

Ambra er et stof, der udskilles som en slags galde- eller tarmsten af nogle hvaler. Det er gråbrunt, ugennemsigtigt og sprødt og findes i fordøjelsessystemet på 1-2% af de fangede kaskelothvaler, som regel i små mængder. Dog er der fundet en klump på 420 kg i tarmen på en stor han. Oftest ses ambra som stykker på indtil 50 kg, der flyder på havoverfladen eller skyller op på kysten i de tropiske områder. Ambra består hovedsaglig af aromatisk alkohol og anvendes i parfumeindustrien.

Det er ikke usædvanligt, at hvaler strander, og for kaskelothvaler sker det jævnligt i større flokke, som regel bestående af hunner og unger. Dog hænder det også, at en førende han er blandt ofrene.

Man kender ikke årsagen til disse massestrandinger, der næsten alle har samme forløb. Først strander én hval, og siden følger de andre efter, måske af bekymring for deres artsfælle. I Danmark er det hanner, der strander, for hunner og unger kommer ikke i så nordlige farvande.

Der er flere teorier om strandingerne. Nogle mener, at hvalerne er syge og instinktivt prøver på at undgå druknedøden, eller at de søger mod kysten i panik, hvis de bliver angrebet. Andre fore-

Fig. 5. Kaskelothvalen, der strandede i Nymindegab, den 17. november 1990, var en han. Den målte 11,85 meter, og halefinnens tværmål var 3,06 meter.
Foto: Thyge Jensen.

stiller sig, at årsagen er angreb af snyltedyr, der lever på eller i hvalernes krop. Et argument herimod er, at de fleste lever med et større antal snyltedyr, uden at det forstyrrer dem synligt.

Da kaskelothvaler normalt kun færdes på meget dybt vand, er det også muligt, at tidevandet skulle kunne overraske dem, så de ikke kommer med ud på åbent hav, når vandet falder. En fjerde formodning går ud på, at de bliver snydt af deres sonarsystem ved kyster med svagt skrånende strande, fordi disse ikke kaster ekkoet tilbage på samme måde som klippekyster. Endelig har der også været fremsat en teori om, at hvalerne navigerer forkert på grund af uvejr som lyn og torden.

Den nyere forskning antager, at kaskelothvalerne kan navigere efter jordens geomagnetiske linier, og det er påvist, at hvalerne strander efter dage, hvor der har været geomagnetiske forstyrrelser.[7] Disse opstår, når aktiviteter på solen har forårsaget magnetiske storme, som bringer voldsom uorden i jordens kraftlinier.

Man regner derfor med, at hvalerne kan tage fejl af retningen og komme til at følge en forkert geomagnetisk linie, der går direkte mod kysten, hvis jordens geomagnetiske orden er forstyrret. Måske er det også derfor, at strandede hvaler, der bliver trukket tilbage i havet, søger ind til kysten igen. De tror helt sikkert, de er på rette vej.

En zoolog kunne givetvis fortælle mere om kaskelothvalerne, og fremover vil museet nok overlade de naturhistoriske emner til fagfolk. For øjeblikket har vi dog ingen planer om nye zoologiske udstillinger. Der arbejdes derimod med et kulturhistorisk projekt, der i løbet af de kommende år skulle blive til Nymindegab Museum.

Savmøllen bag Hvalhuset skal genskabes, så den kan komme til at fungere både som udstilling og arbejdende værksted. Beboelseshuset ved siden af hvalhuset skal indrettes, som man kunne tænke sig, det så ud i 1920'erne, da det var nyt. Bag Sparekassen i tilslutning til hvalhuset skulle der gerne bygges en udstillingsbygning, der kunne huse Nymindegab-malernes billeder med motiver fra området i tæt forbindelse med en udstilling om livet på stedet og det tidligere fiskeri. Endelig er det planen at give Sparekassens bygning det oprindelige udseende igen, og derefter forene bankvæsen, museumsdrift og eventuelt turistinformation i bygningen.

Der er kun den hage ved projektet, at museet ikke har penge til at betale omkostningerne med. Der skal skaffes midler udefra for at sætte det hele i gang. En lokal opbakning, svarende til den hvalhuset fik, ville være en kærkommen hjælp til at bringe planerne godt på vej.

Mariann Ploug, museumsinspektør, Museet for Varde By og Omegn.

NOTER

1. Bonner, s. 88.
2. Berzin, s. 16 ff.
3. Bonner, s. 91.
4. Bonner, s. 96.
5. Watson, s. 174.
6. Norris, s. 91.
7. Klinowska 1986, s. 109 ff.

LITTERATUR

Berzin, A.A.: *The Sperm Whale.* Jerusalem 1972.

Bonner, Nigel: *Whales of the world.* London 1989.

Johannsen, Willy: *Hvalernes verden – deres gådefulde liv.* København 1990.

Klinowska, M.: Cetacean live stranding dates relate to geomagnetic disturbances. *Aquatic Mammals 1986, 11.3,* s. 109-119.

Klinowska, M.: Cetacean live strandings sites relate to geomagnetic topography. *Aquatic Mammals 1985, 1,* s. 27-32.

Norris, Kenneth S. and Bertel Møhl: Can odontocetes debilitate prey with sound? *The American Naturalist, Vol. 122, No. 1, July 1983,* s. 85-104.

Lyall Watson: *Whales of the World.* Hotchinson 1988.

Ølgod Vandtårn

Af Irene Hellvik

Den 1. januar 1992 kom Ølgods gamle vandværk og vandtårn på Egknudvej i Ølgod Museums besiddelse. Forinden havde der været forhandlinger med Ølgod Tekniske Værker om overdragelsen. Resultatet blev, at museet købte de gamle bygninger for 1,00 kr. Ølgod Tekniske Værker gav 210.000 kr. til en fond, der skulle sørge for den fremtidige vedligeholdelse, sådan at museet ikke ville blive bebyrdet af ekstra omkostninger i den retning.

Inden overdragelsen bekostede Ølgod Tekniske Værker en istandsættelse. Den gamle vandværksgrund blev saneret for gamle, ikke bevaringsværdige bygninger og grunden rengjort for det vildtvoksende buskads. Selve tårnet blev stivet af indvendigt af et stålskelet, idet det viste sig, at det var i en dårligere forfatning, end man først havde troet. Til sidst blev det sandblæst og malet udvendigt.

Fig. 1. Ølgod Vandtårn efter restaureringen og overdragelsen til Ølgod Museum. Foto: Søren Manøe, 1993.

Ved et tilfælde viste det sig, at museet var i besiddelse af en 1-kroneseddel trykt i 1914, samme år som vandtårnet var blevet opført. Denne seddel blev nydeligt indrammet og overrakt Ølgod Tekniske Værker som betaling for tårnet og vandværket. Herefter blev nøgle og skøde samt en check på 210.000 kr. overrakt museet.

Det første vandforsyningsanlæg i Danmark blev bygget i Odense i 1852-53. Derefter gik det stærkt, og i løbet af de næste 50-60 år blev der overalt i landet oprettet vandforsyninger i byerne. Det var en kolossal omvæltning at få vand fra en vandhane direkte der, hvor man havde brug for vand, fremfor som tidligere at hente vandet fra byens brønd, egen brønd på gårdspladsen eller fra naturlige kilder, vandløb, og hvor der ellers var vand at hente.

Den nye vandforsyning havde to væsentlige formål. Dels det netop omtalte, det praktiske element, der siden førte vandskyllende klosetter, badeværelser, vaskemaskiner og opvaskemaskiner samt en radikal omlægning af det huslige arbejde med sig. Det andet formål var hygiejnisk. Man havde i midten af århundredet haft nogle voldsomme koleraepidemier, der visse steder i landet, bl.a. i København, havde reduceret befolkningen betydeligt. Nogle steder var op til $^{1}/_{10}$ døde. De steder, hvor der var vandforsyningsanlæg, gik man stort set fri af denne epidemi, og man opdagede, eller rettere sagt man blev bekræftiget i mistanken om, at det var vandets beskaffenhed, der var skyld i denne dødelige sygdoms omfang.

Desto flere mennesker, der boede i en by, jo mere nødvendigt var det med et vandforsyningsanlæg. Derfor varede det også nogle år, inden de mindre byer gav sig i kast med et så stort og kostbart anlægsarbejde.

På et møde afholdt på Ølgod Afholdshotel den 10. december 1913, blev der nedsat et udvalg, der skulle foretage prøveboringer og indsende vandanalyser til Qvist's Laboratorium i Århus. Analysen var meget tilfredsstillende og betegnedes som »en god blød Drikkevand«.[1] Desuden havde

man foretaget opmålinger og beregninger på et vandtårn og et pumpehusanlæg. Den 3. marts 1914 blev der holdt stiftende generalforsamling, og allerede den 25. marts 1914 blev den første generalforsamling for »Andelsselskabet Ølgod Vandværk« afholdt.

Man fik ingeniør Øllgaard fra Hellerup til at være rådgivende ingeniør på projektet, og han udarbejdede hurtigt tegninger og kondition sådan, at man kunne få udbudt arbejdet i licitation. Licitationen blev bekendtgjort i Jyllands Posten, Ringkjøbings Amts Dagblad og Ribe Amts Tidende og berammet til den 9. maj. Arbejdet med vandtårnet blev givet til firmaet Christiani & Nielsen i Århus og rørlægningen og husinstallationerne til blikkenslager Feddersen fra Ølgod. Anlægssummen blev ca. 18.000 kr., og der var fra starten 203 forbrugere, der var interesserede i at købe en anpart. Reelt blev det 130 forbrugere, der startede. Man havde forventet at kunne tage det nye vandværk i brug den 15. september 1914, men pga. forsinkelser med byggeriet blev det først indviet den 10. oktober 1914.

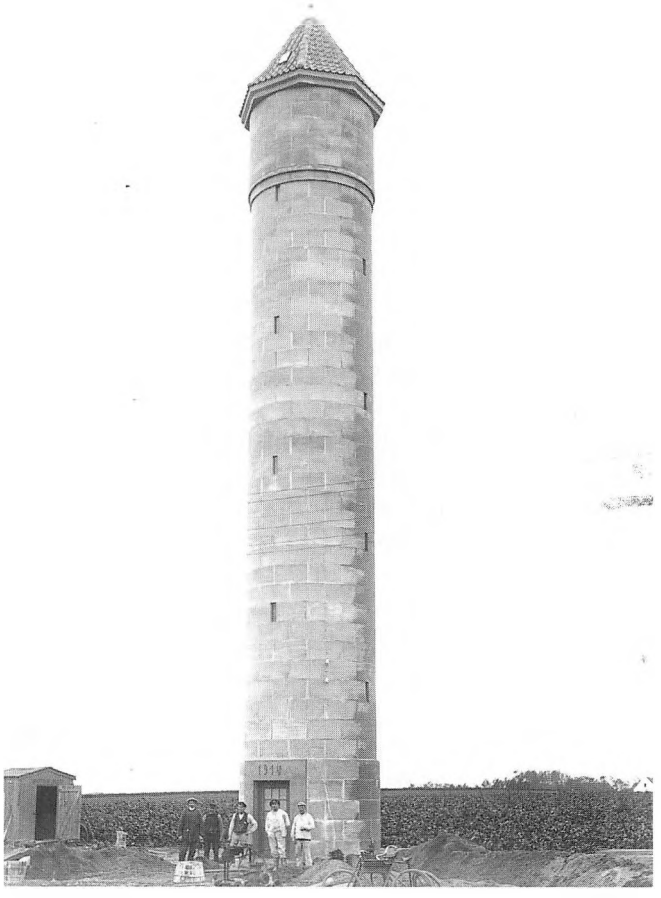

Fig. 2. Ølgod Vandtårn under opførelsen i 1914. Foto: Ølgod Ugeblad.

Tårnet blev opført i jernbeton, var 28 meter højt og kunne rumme 150 tdr. vand. Dertil kom pumpeværket med en turbinepumpe, der blev drevet af en elektrisk motor på 3 hk. Pumpen

Fig. 3. Vandforsyningsområdet ved vandværkets start i 1914. Bykort over Ølgod By, 1911.

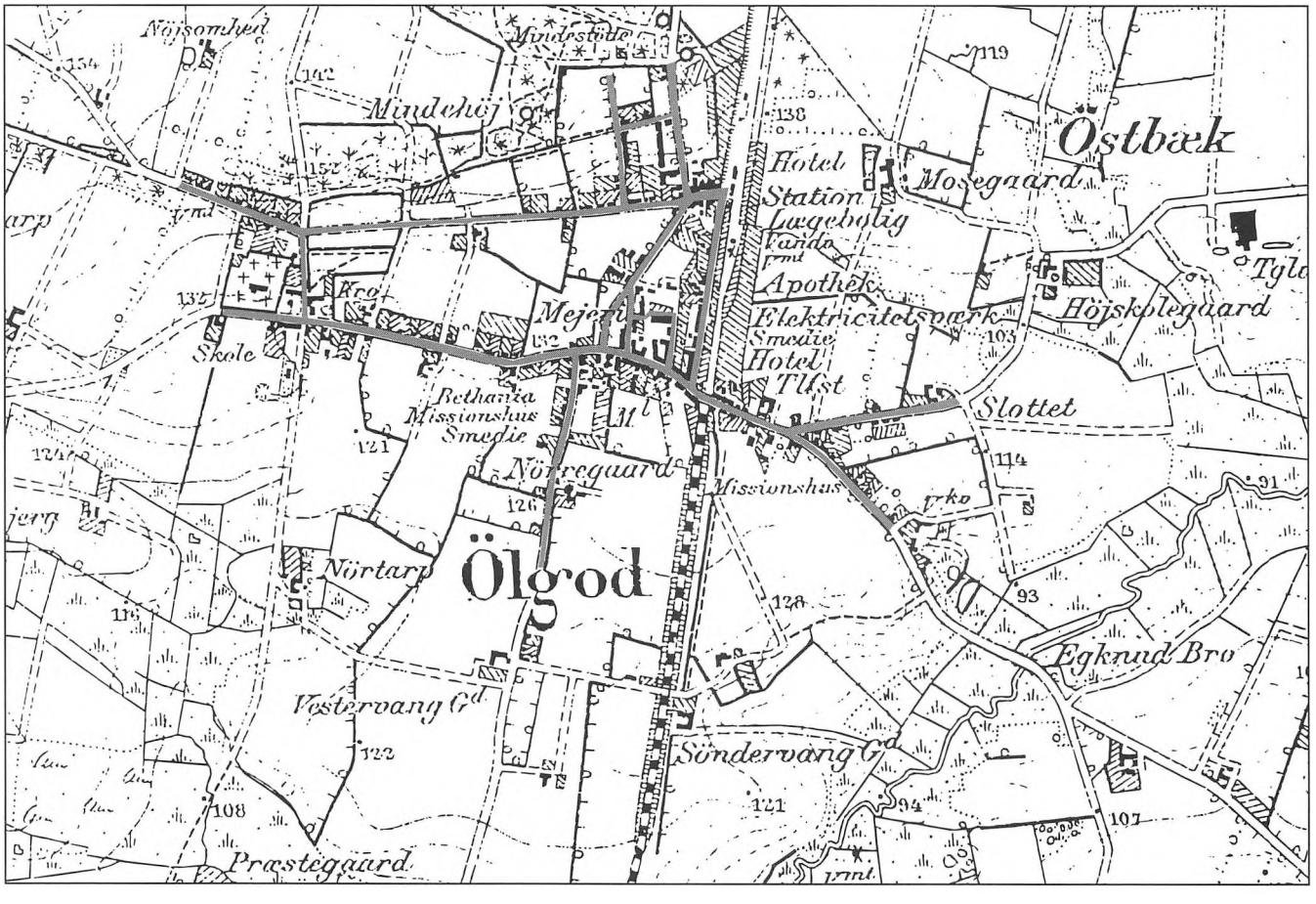

sugede vandet op fra boringen, der var 7 meter dyb og løftede vandet op i en beholder i vandtårnet i 25 meters højde. Formålet med et vandtårn er, at få tryk nok på vandet, så det kan komme ud til alle forbrugerne og presses op i de installerede rør til aftapningshanerne.

Allerede i marts måned året efter er der behov for en reservepumpe, og man bliver her for første gang gjort opmærksom på folks ødselhed med det nu så let tilgængelige vand. Dette er et problem, der stort set gør sig gældende ved hvert bestyrelsesmøde op gennem vandværkets historie. I 1920 er det dog så galt, at bestyrelsen beslutter at gå rundt på inspektion hos andelshaverne for at bese hanerne og se, om folk blot lader hanerne løbe af ugidelighed. Senere er det havevandingen, der bliver det store problem.

Ledningsnettet var, som det står skrevet i Ølgod Ugeblads første udgave den 12. december 1914, omfattende:«... idet det strækker sig mod Vest til Skolerne og Landpostbud Gravers Ejendom, mod Nord til Plantagen, mod Syd indtil Vognmand Lemmings Gaard og mod Øst gennem Slotsgade til Gdr. Chr. Nielsen, Slottet.« [2] Som det ses, kræver det en vis indforstået viden at finde ud af, hvor stort ledningsnettet rent faktisk var, men alle i Ølgod anno 1914 vidste det jo, så hvorfor bekymre sig om eventuelt interesserede 80 år ude i fremtiden. Allerede i 1918 udvides ledningsnettet første gang. Dette er et problem, der gør sig gældende alle steder. Man lægger for små rør ned i første omgang og i et for afgrænset gadenet. Det vil sige, at man med jævne intervaller af kortere eller længere tid bliver nødt til at grave rørene op igen og nedlægge nogle større. De gamle rør bliver så genbrugt og nedlagt i forlængelse af de nye i forbindelse med udvidelsen af nettet. Og sådan bliver man ved, til rørene er færdige af ælde. Når man læser forhandlingsprotokollen, får man nærmest det indtryk, at der er en fast medarbejderstab i gang med at grave rør op og lægge nye ned, grave nye render for at lægge de gamle rør ned dér – og så videre, år efter år. Det er selvfølgelig ikke sandt, men overdrivelser har som bekendt altid et gran af sandhed i sig. I alt fald er det en tilbagevendende procedure i årene fremover.

I 1927 tager bestyrelsen på studierejse til Skjern, Ringkøbing og Ulfborg for at se på rensningsfiltre. Allerede i 1925 er der problemer med okker i vandet, og man har erfaret, at man allerede fra starten skulle have haft et rigtigt filteranlæg. Det bliver der så rådet bod på nu, og et filterhus bliver opført.

Under krigen, i 1944, bliver man nødt til at foretage flere boringer og noget dybere denne gang end tidligere. Ligeledes er der problemer med ledningsnettet i de hårde frostmåneder. De ligger ikke dybt nok og fryser derfor til. Man bliver nødt til at sætte vandvogne ind i de hårdest ramte måneder.

Fra 1949 begynder man at registrere, hvor mange husstande der har indlagt WC (68%) og bad (25%), og pr. 1. november 1960 bliver det vedtaget, at da skal alle ejendomme have indlagt WC'er.

Igen i 1970 er man i gang med nye boringer denne gang ned til en dybde af 150 meter lidt vest for byen i Bøllund. Her køber man en grund på 2186 m^2 til et nyt vandværk.

Det gamle vandværk havde en kapacitet på 40 m^3 pr. time, det nye 100 m^3. Mere end en fordobling af forsyningen. »Der bliver ingen skæringsdato, hvor man kan sige, at det gamle vandværk sættes ud, og det nye kobles ind. Overgangen sker efterhånden ved, at man lidt efter lidt kobler det nye værk ind. Det gamle vandværk stoppes, når vi er sikre på, at det nye kører tilfredsstillende.«[3]

Siden 1920 har man haft en mand til at passe vandværket samt opkræve vandpenge ved forbrugerne, og en mand til at passe haven og udenomspladsen ved anlægget. Fra 1934 ansætter man en fast bestyrer, men først fra 1963 bliver det en fuldtidsstilling med en overenskomstmæssig løn. I 1965 indgår vandværket i forhandlinger med elværket og fjernvarmeværket om et samarbejde. Dette samarbejde træder i kraft pr. 1. november 1968. Baggrunden for samarbejdet var et ønske om at forenkle regnskabsføringen og udnytte personalet bedre.

Ølgod Tekniske Værker tilbød Ølgod Kommune det gamle vandværk og vandtårn, men der var stor uenighed blandt byrådsmedlemmerne angående tilbuddet. Nogle mente, at tårnet absolut ikke pyntede, mens andre mente, det hørte byen til, og at det altid havde været og stadigvæk burde være et vartegn for Ølgod by. Det store spørgsmål blev så: Hvad ville det koste at gøre det i stand? Situationen var med andre ord uvis for byens vartegn, og dets skæbne forblev uafklaret i en årrække, indtil der pludselig opstod en ny situation. På grund af en kendelse fra landvæsenskommissionen skulle vandforsyningsområdet udvides til også at dække områder udenfor Ølgod by. Der skulle nedlægges en ny ledning på 10-12 km. Derfor blev der atter brug for det gamle vandværk som trykforøgerstation og til opsamling af rent vand. Arealet udenom blev brugt som oplagsplads for både vandværket og fjernvarmeværket. Med denne nye beslutning blev tårnet midlertidigt reddet, men trængte til en »ansigtsløftning«. Ølgod Kommune meddelte siden hen, at de ikke var interesseret i at overtage bygningerne på Egknudvej, og vi er hermed tilbage, hvor denne beretning

startede, nemlig, efter en årrække – ca. 20 år – i knejsende »ubemærkethed«, at ende i Ølgod Museums besiddelse.

Fremtidsplanerne for det gamle vandtårn og vandværk, er at lave en permanent udstilling om vandforsyningens historie i Danmark og specielt i Ølgod. Denne udstilling får til huse i det gamle pumpehus fra 1914. I det gamle filterhus fra 1950'erne bliver der en topografisk Ølgod udstilling i den ene ende af bygningen. I den østligste ende har man bevaret det sidste pumpeanlæg fra det gamle vandværks tid.

Irene Hellvik, museumsinspektør, Ølgod Museum.

NOTER

1. Forhandlingsprotokol for Andelsselskabet Ølgod Vandværk 1913-1943.
2. Ølgod Ugeblad d. 12.december 1914.
3. Ølgod Ugeblad d. 19. september 1971.

LITTERATUR

Andrup, G.O.: *Odense vandforsynings historie.* Odense 1953.
Forhandlingsprotokol for Andelsselskabet Ølgod Vandværk 1913-1943.
Forhandlingsprotokol for Andelsselskabet Ølgod Vandværk 1944-1967.
Vandforsyning. Foredrag m.v. ved Dansk Ingeniørforenings kursus i Vandforsyningsteknik. København 1967.
Ølgod Museum 1992, årg. 26.
Ølgod Ugeblad d. 12. december 1914.
Ølgod Ugeblad d. 19. september 1971.

Toftegård Bagehus

Af Søren Moses

Bageovnens placering i de gamle bøndergårde vekslede fra landsdel til landsdel. På Sjælland og i Jylland nord for Limfjorden lå ovnene som oftest ved skorstenen i køkkenet, men på Fyn og i resten af Jylland, fra Limfjorden og ned til grænsen, har ovnene haft deres plads i bryggerset.[1] Overalt har der dog været undtagelser at finde, og en særskilt lille gruppe, de fritliggende bagehuse, har været en type, man navnlig har knyttet til de midt- og sydjydske hedeegne og Sønderjylland.

Bagning i brændefyrede ovne, og for den sags skyld også brug af maltkøller, har altid været forbundet med en nærværende risiko for ildebrand, hvilket for en gård kunne få katastrofale følger. I bl.a. Vester Horne Herred ved Varde havde flere landsbyer før udskiftningen af samme årsag fælles køllehuse uden for byerne,[2] mens de fælles bagehuse aldrig slog rigtig igennem. Hvorfor kan man måske få en fornemmelse af ved at læse de gamle landsbylove eller byskråer, f.eks. fra Farum, Ølstykke Herred, hvor følgende er anført: »Det kunne være en nøttelig ting, at på beleilige steder i byerne til bagning, hør og hamp at tørre, som ofte giør ulykke, blev opsat 1, 2 a 3 bagovne, ligesom byen var stor til, med smaa stuer og kakkelovne til at deigne udi forsiunet, og med tagsten belagt. Men sligt at faa indrettet er ikke til at tænke paa baade for voris egen efterladenhed med at giøre det, som kunde tiene til nøtte, gafn og sikkerhed, samt at kvindfolkene skulle mene, det var en stoer umagelighed, naar de ikke strax kunde trine udaf deris seng og stuer ind i bagoven«.[3]

Denne for kvinderne magelige indstilling gjaldt måske kun for det østdanske område, for i de jydske hedeegne ser billedet helt anderledes ud. I sin indberetning til rentekammeret i 1789 skriver den kongelige landmåler L. Astrup om forholdene i Riberhus Amt: »Bager ovnene ere og paa mange steder her i amtet udfløttet af huusene og opbygget for sig selv i aparte lidet huus uden for gaarden, ja der findes end og heele byer her i amtet, hvor alle bagerovne ere paa foranførte maade bygget uden for gaardene«.[4]

Årsagen til dette forhold er flere steder begrundet i landsdelens brug af kvas, hedetørv og lyng, som skulle være meget mere brandfarlige fyringsmaterialer end almindeligt løvtræ. Som nævnt fremhæves også Sønderjylland som udbredelsesområde for det fritliggende bagehus, men dette skyldes helt andre årsager. Efter nederlaget i 1864 kom Sønderjylland under tysk lovgivning, hvor sikkerhedskravene til ovne var noget mere

Fig. 1. Toftegård Bagehus, Guldagervej 5, Holsted. Foto: Museet på Sønderskov, foråret 1995.

Fig. 2. Mand og kone udenfor en simpel hedeovn i Grove ved Herning. Træsnit af Poul Abrahamsen efter foto af K. Uldall, 1929. Gengivet med tilladelse fra Chr. Eilers Forlag.

skærpede end de danske. De tyske brandmyndigheder tillod ikke gårde med bindingsværk og stråtag at have ovnene inde, hvorfor mange gårde i 1870'erne og 1880'erne fik opført bageovne udenfor i huse med faste vægge og tag.[5] Af samme grund er Sønderjylland det sted i Danmark, hvor der er flest bagehuse bevaret. Selvom ovnene i de fleste tilfælde forlængst er nedbrudte, så vidner en hel del små grundmurede huse ved gårdene i dag om en svunden epoke i det daglige brøds kulturhistorie.[6]

I deciderede hedeegne var de mest primitive ovne blot græstørvsbeklædte ovne af ler og sten uden tag eller hus, hvilket gjorde bagningen særdeles ubekvem i regn- og snevejr, for ikke at sige helt umulig i stormvejr. En stor forbedring blev det, da ovnene fik tilbygget en bagestue i form af et hus, hvor kvinderne i ro og mag kunne »dejne«: slå brød op og bage. Også i Ribe Amt er de af L. Astrup omtalte bagehuse forlængst nedbrudte efter at have mistet deres praktiske betydning i den daglige husførelse, men som bekendt er der i de heldigste tilfælde ingen regel uden den berømte undtagelse.

I 1988 ringede gårdejer Hans Larsen, »Toftegård«, Guldagervej 5 i Holsted til Museet på Sønderskov og kunne overraskende fortælle, at gårdens gamle fritliggende bagehus stadig lå i haven. Som det forlød, var bagehuset ganske vist synligt mærket af tidens tand og trængte til en »kærlig hånd«, men Hans Larsen mente i al beskedenhed, at anlægget alligevel måtte have en vis interesse for museumsfolk. En sådan udlægning af

Fig. 3. Valdemar Feddersen fra museets arkæologigruppe i færd med afrensningen af bageovnens gamle tørvedække. Flere steder havde trærødder ødelagt den. Foto: Museet på Sønderskov, juni 1991.

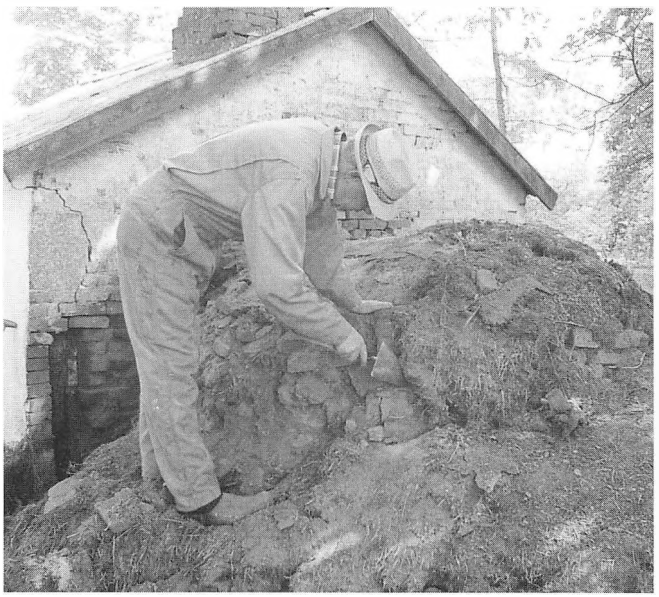

Fig. 4. Den ca. 2 m dybe, 1,4 m brede og 1 m høje rundovale bageovn efter afrensningen, hvor det blev konstateret, at den havde »sat sig« i venstre side. Foto: Museet på Sønderskov, juni 1991.

omstændighederne fremkaldte ikke i første omgang de store antikvariske forventninger, men ved den efterfølgende besigtigelse kunne man endnu engang nøgternt konstatere, at der for en tilflytter stadig var meget at lære om jysk beskedenhed og lune, for umiddelbart viste bagehuset sig i store træk at være intakt, omend »den kærlige hånd« flere steder rigtig nok manglede.

Ovnhusets enestående bevaring skyldes først og fremmest Hans Larsens personlige historiske interesse og så måske det alt afgørende faktum, at han selv har været med til at bage i ovnhuset tilbage i 1940'erne. Hans Larsens mor, Marie Larsen, kom til »Toftegård« i 1913 efter giftemål med Jens Martinus Larsen, i hvis slægt gården havde været siden 1853. Blandt mange emner optog bagningen hende, og hun havde fra sit barndomshjem i Lourup medbragt en stor erfaring heri. Dette har vi endda fra Marie Larsens egen hånd, for hun var i 1960'erne indberetter til Nationalmuseet.[7] I 1965 indsendte hun en spændende og engageret beretning om dejfremstilling og bagning på landet omkring århundredskiftet.

Hans Larsen kan huske, at bagehuset fik sit nuværende udseende ved en ombygning i 1936, hvor det blev skalmuret og udvidet mod øst. I vestvæggen står stadig tre vægstolper af betydelig ælde, sandsynligvis rester af det oprindelige bindingsværkshus, hvis alder ikke kan fastsættes med sikkerhed. »Toftegård« er ikke nævnt ved udskiftningen af Nr. Holsted i 1789/90 og optræder ikke i brandforsikringens vurderingsprotokol fra 1785-1800. I følge matriklen fra 1844 ejes gården her af en Peder Pedersen. Den første registrerede handel af gården finder sted i 1862, og meget tyder således på, at bagehuset kan føres tilbage til første halvdel af 1800-tallet.[8]

Museet gik ind i restaureringen af ovnhuset og fastsatte sammen med Hans Larsen den målsætning, at man ønskede anlæggets funktion reetableret således, at der igen kunne bages i ovnen.

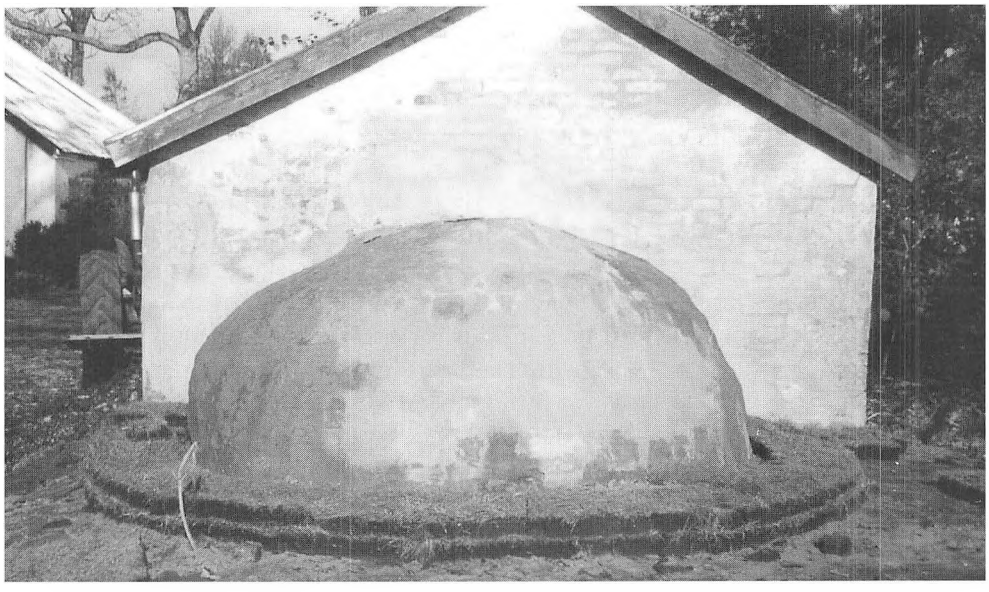

Fig. 5. Med uvurderlig hjælp fra restaureringsmurer Svend Kastbjerg, blev ovnen i sommeren 1992 sat istand og oversvømmet med et lerlag. På billedet ses det påbegyndte arbejde med den nye tørvedækning. Foto: Gerda Larsen.

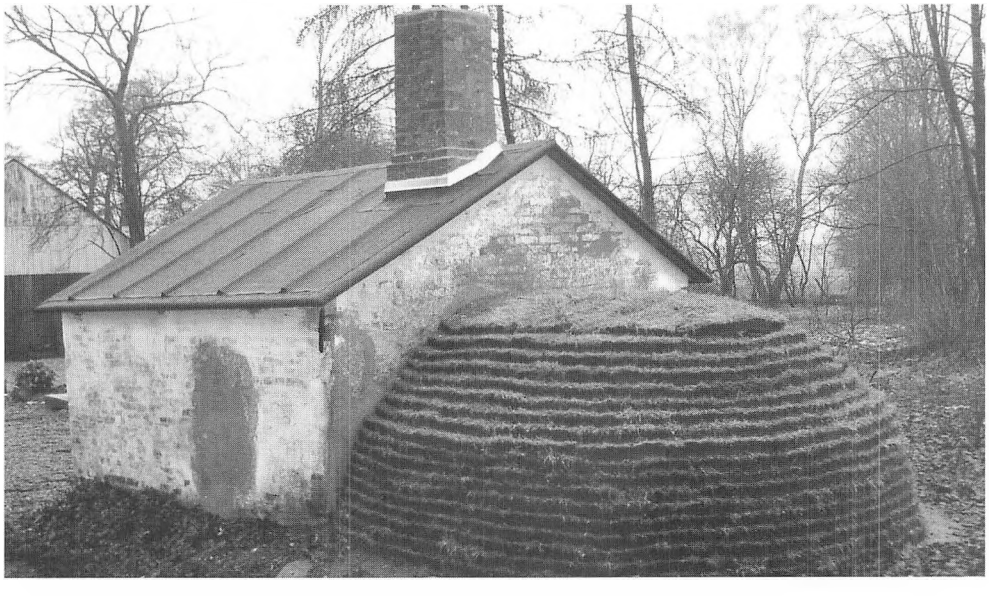

Fig. 6. Toftegård Bagehus' nyrestaurerede ovn. Det ca. 13 m² store hus har også fået skiftet pandepladerne ud med et listedækket tagpaptag og murene er udbedrede. Foto: Museet på Sønderskov, 1992.

Med konsulenthjælp fra restaureringsarkitekt Steffen M. Søndergaard, med økonomisk bistand fra Statens Bygningsbevaringsfond og med en stor frivillig indsats fra både lokale håndværkere og privatpersoner er det i år lykkedes at gennemføre istandsættelsen.

I foråret var museet sammen med bl.a. Hans Larsen og søsteren Ellen Madsen, som begge tidligere har bagt i ovnen, på besøg på Bundsbæk Mølle ved Skjern, hvor der bages i en gammel ovn. Besøget var efter alles mening en god inspiration, og den første vellykkede bagedag i Toftegård Bagehus er allerede gennemført her i sommer.

Som det kan læses i dette nummer af Mark og Montre arbejder museet i øjeblikket med etableringen af en Natur- og Kulturskole på Sønderskov. Her vil bageaktiviteter omkring det istandsatte ovnhus finde sin plads i rækken af forskellige nye undervisningstilbud.

Lad os slutteligt viderebringe nogle af Marie Hansens egne optegnelser om fyring i ovn og bagning af rugbrød:

»Bageovnen var muret op af brændte Sten, og Bundfladen var halvrund, der var en Skorsten udenfor Ovnmundingen, saa Røg og Damp kunde trække bort derigennem. Der blev fyret med Lyng, Kvas, gamle Hegnspæle o.l., man havde en lang ret spids Stang til at rage op i Ilden med og faa det flyttet omkring, saa der kunde blive jævnt varmt over det hele, der skulde fyres et Par Timer, inden, »æ swot Mand wor aae æ Ovn«, det vil sige, at Stenen i Loftet og paa Siderne skulde være glødende helt ned til Bunden, derefter skulde der fyres 1/2 Times Tid længere, inden man var sikker paa, at Ovnen var varm nok.

Foran Ovnen var der en Fordybning, hvori det, der blev tilbage efter Fyringen, ragedes ud med en Ildrager. Gløderne blev overhældt med Vand, saa det hurtig kunde slukkes. Resterne kaldtes »Øssel« og kom i Møddingen. Derefter blev Ovnens Bund fejet ren med et Stykke af en Sæk, der var bundet om Enden af en lang Stang, saa der hang et Stykke udenfor; der stod en Spand Vand ved siden af, hvori den primitive Kost af og til blev dyppet, saa der ikke skulde stikke Ild i Sækken, for den skulde ind i Ovnen flere Gange for at faa Smaastumper af Brændet fejet bort, saa blev der sat en løs Laage for Ovnmundingen; Laagen var af Træ, men indvendig beklædt med en tyk Blikplade; en Pæl blev sat for til at holde Laagen med.

Et Par Dage før Bagningen kørte Far til Mølle og fik Rugen – vistnok 1/2 Td. – malet. Der blev ikke malet mere, end der skulde bruges hver Gang.

Noget af det blev sigtet eller Temset, som det kaldtes, til Sigtebrød; det blev mørkt i Farven i Forhold til det Sigtemel, man senere købte, men smagte helt godt. Hvedemelet købte vi. Jeg tror ikke, der kunde dyrkes Hvede paa Markerne her omkring dengang; da Jorden blev bedre behandlet og gødet, begyndte man at avle Hvede her og

Fig. 7. Marie Hansen fotograferet omkring 1965.

Fig. 8. Ovnen ildes. Træsnit af Poul Abrahamsen fra »Landbokvinden«. Gengivet med tilladelse af Chr. Eilers Forlag.

der, og det var ret kuriøst, at Folk dengang sagde – »dem Hweed« – saavel som de sagde »dem Fløed«, – og min Søn driller mig sommetider med, at jeg endnu siger De til Hvede og Fløde.

Rugbrødsdejen blev lagt om Aftenen, ca. Halvdelen af Melet blev hældt op i Dejtruget, inden det lunkne Vand – 2-3 Spandfulde – hældtes i sammen med Surdejen, der var udrørt i lunkent Vand, man rørte eller ar-

bejdede nu i det med Hænderne, evt. deltes det i 3-4 Stykker, og der tilsættes mere Mel og blev grundig æltet, til det fik en passende Fasthed, saa blev Stykkerne æltet sammen igen i den ene Ende af Truget. Et Lagen blev lagt over, om vinteren tillige en Dyne.

Tidlig næste Morgen blev der æltet mere Mel i Dejen, efter at vi havde delt den i 4-5 Dele med en kraftig men sløv Bordkniv. Naar det var dejnet meget godt igennem, og det tog lang Tid, for der maatte ingen Revner være i Dejen, naar vi slog Brødene op, det vil sige at forme Brødet. Det stod vi med ved Bordet. Hvis det alligevel skete, at der var Revner i det bagte Brød, naar vi skar af det efter Afkølingen, blev den, som blev mistænkt for at have gjort for lidt ud af Dejningen, drillet med, at der var »Dovnesprækker« i hendes Brød, saa vi passede nøje paa, at det ikke skulde ske.

Vi tog en ret stor Klump Dej fra til Surdej, som formedes som en rund Kugle, den blev lagt i et Fad; i Midten af den trykkede man en Fordybning med Tommelfingrene og fyldte den med Salt. Den dækkedes til med et Stykke Lærred og stod til næste Bagedag. Vi skoldede ikke Melet derhjemme, det var, efter at jeg var blevet gift, at jeg lærte det, og det var jeg meget glad for, da Brødet paa den Maade blev mere saftigt og holdt sig længere frisk. Dejen blev formet i aflange, tynde Brød. Hvis rughøsten var slaaet fejl og derfor ikke godt til Brød, købte Far østersøisk Rug, der ansaas for at have god Bageevne; men jeg kunde meget bedre lide Smagen af den danske Rug.

Mens nu Rugbrødene var blevet »løwtens«, altsaa hævet, havde Far faaet Ovnen fyret varm, Brødet blev vædet og sat i Ovnen, ved at Far holdt en Skøssel – et langskaftet Redskab med et fladt Bræt i den ene Ende; der blev strøet lidt Mel paa Brættet, Mor lagde Brødene derpaa – 1 ad Gangen, og Far havde Øvelse i at faa dem til at glide af og staa paa det Sted i Ovnen, hvor han vilde, de skulde være, de maatte ikke staa alt for tæt sammen. Rugbrødet skulde staa i Ovnen 2 1/2 til 3 Timer.

Naar Dejtruget var tømt for Dej, og man fik Tid til det, blev Truget skrabet rent med en sløv Kniv, og det var egentlig forbavsende, hvor meget man kunde faa skrabet løs, og naar det var fjernet, blev Truget fejet rent med en hvid Fjervinge, som kun blev brugt til det. Naar Brødene var helt afkølede, blev de sat paa Højkant i den ene Ende af Truget. Sigtebrødet i den anden Ende, og det hele blev dækket omhyggeligt til med rene Bagestykker, d.v.s. slidte Lagener el. lignende.

Da min Broder i Aaret 1916 overtog Gaarden hjemme og blev gift, holdt Rugbrødsbagningen op af sig selv, for hans Kone, der stammede fra Sydfyn, var ikke kendt med at bage Rugbrød og havde ikke Lyst til at give sig i Lag med det.

Her hos os vedblev vi med det til Aar 1944, da vi paa Grund af min Mands Sygdom maatte holde op. Der havde dog været Perioder, hvor vi maatte holde op med det, f.eks. under første Verdenskrig, da min Mand var indkaldt til Sikringsstyrken i Maaneder flere Gange, og desuden var det ikke nemt, da der jo var Rationering af bl.a. Brød. Det var der jo ogsaa under anden Verdenskrig; men saa byttede vi med vore Rationeringsmærker og fik Rugmel i Stedet; vi fik ogsaa sommetider Mølleren til at male vor egen Rug, saa var Brødet bedre.

Vore Børn vilde gerne være behjælpelig med Bagningen, da de var smaa, og de fik saa en Klat Dej som de kunde forme, som de vilde. Engang havde vor Dreng (Hans Larsen) paa 5 Aar lavet et par Brød, som efter hans Mening var fine, da de var blevet bagt; de var selvfølgelig ikke lige store, i mine Øjne lignede de et Par smaa Træstubbe, hvorfor jeg havde taget dem og sat dem som Pynt i Mosset under Juletræet – sammen med Kogler og andre Ting, men da vi Juleaften sad derinde ved Træet opdagede Hans pludselig, hvad det var og raabte;

Fig. 9. I bagehuset er også bevaret flere af bagerekvisitterne. Ud over et stort dejtrug ses fra venstre ovnsrage, skødsel, trefork, firetandet jernfork og en rage til udtagning af brød. Foto: Museet på Sønderskov, august 1995.

»Næh, der stoer mi Brø!« og løb hen og snuppede dem, for det var dog for galt at bruge hans Brød til Julepynt, de skulde spises i Stedet for.

I Efteraaret havde vi Besøg af en Nevø, som nu bor i Jelling, og da vi sad ved Aftensbordet, sagde han pludselig, at han ærgrede sig over, at han ikke havde spist noget mere af det dejlige Rugbrød, han fik, naar han besøgte os, da han var Dreng og ung Mand. Vi morede os alle over det, og jeg tog det til mig som en Kompliment.

Vi blev ved med at bage Rugbrød her til 1944, simpelthen fordi vi allesammen holdt mere af det hjemmebagte Rugbrød end det, man kunde købe. Det var et stort Arbejde med Bagnigen, men vi gjorde det gerne for saa at sige altid at være forsynet med godt Rugbrød. Saadan et Stykke Brød med Smør paa til en Kop Kaffe, det var noget vi nød. Selv Gæster, som kom uventet og blev budt paa et saadant Traktement, var glade for det.

Jeg kan desværre ikke huske, hvem jeg lærte Skolddejningen af. Der var ganske enkelte, der vedblev at bage Rugbrød, næsten lige saa længe som vi.

10. Marts 1965. Marie Larsen

Søren Moses, museumstekniker m.m., Museet på Sønderskov.

NOTER

1. Bøndergaard Jacobsen 1942, s. 98.
2. Steensberg 1971, s. 557.
3. Bjerge og Söegaard 1913-20, s. 101.
4. Lerche 1987, s. 202.
5. Amtsblatt der Königlichen Regierung zu Schleswig, 1875, og Verordnungs-Blatt für Schleswig, 1866, (venligst formidlet af Landsarkivet for Sønderjylland).
6. Aabenraa Museum har på Jacob Michelsens Gård i Kolstrup rekonstrueret »æ bach-hus«, hvor der nu bages på gammeldags maner.
7. Nationalmuseets Etnologiske Undersøgelser, jour. nr. 78/65.
8. Kilde: Lokalhistorisk Arkiv i Holsted.

LITTERATUR

Bjerge, P. og Thyge J. Söegaard: *Danske Vider og Vedtægter, bd. 3.* 1913-20.

Bøndergaard Jacobsen, I.: Om bagning i gamle dage. *Sprog og kultur, Institut for Jysk Sprog og Kulturforskning, bind 11.* 1942.

Højrup, Ole: *Landbokvinden.* Chr. Eilers Forlag. 1964.

Lerche, Grith: *Bøndergårde i Danmark 1789-90.* Landbohistorisk Selskab 1987.

Steensberg, A. (red.): *Dagligliv i Danmark i det syttende og attende århundrede.* Kbh. 1971.

Fig. 10. Hans Larsen fotograferet ved bageovnens åbne skorsten. I 1940'erne gik han sin mor til hånde, og siden har han med stolthed fremvist huset for interesserede. I fremtiden er han selv primus motor for de kommende aktiviteter i det nyrestaurerede bagehus. Foto: Museet på Sønderskov, august 1995.

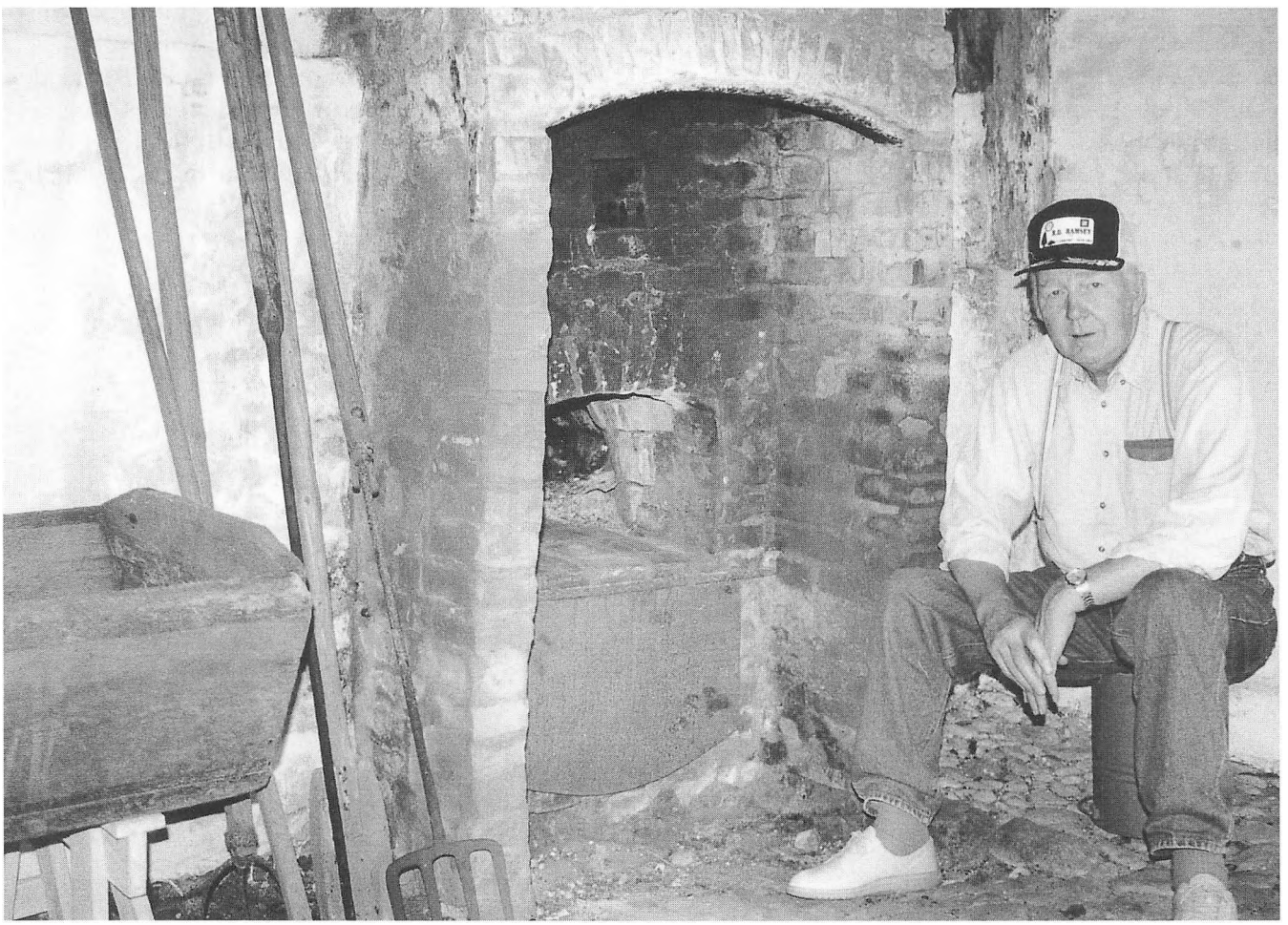

Bjergelavet »Blaavand«

– om at »nære sig af vrag« ved den jyske vestkyst

Af Poul Holm

Ludvig Holberg gav beboerne på Anholt det skudsmål, at de »leve christelig og nære sig af Vrag«. Men beskrivelsen i »Peder Paars« kunne lige så vel gælde folkene i Blåvand. Så sent som i årene 1910-18 havde hver af de fyrre medlemmer af bjergelavet »Blaavand« op mod en tredjedel af hele årets indtjening ved bjergearbejdet.

I september 1995 fik Fiskeri- og Søfartsmuseets publikum adgang til bjergelavets enestående båd og dens historie. Den gamle båd blev opstillet på frilandsudstillingen sammen med en kopi af det murstenshus, som båden oprindelig stod i.

En bjergebåd var det fartøj, som blev brugt til at bjerge ladningen på et forlist skib. Når redningsfolkene forhåbentlig havde reddet menneskelivene, gik bjergerne, som ofte var de samme personer, ud for at redde den værdifulde last i land. Det var tungt og besværligt arbejde under vanskelige betingelser – men det kunne også give en kontant belønning. Redningsarbejde var en æressag, bjergearbejdet var en forretning. Det var ikke kun de arbejdsføre, der fik andel i de »lykkelige strandinger« – alle folk i kystsognene ved Blåvandshuk fik andel i bjergelavets fortjeneste ved at udføre arbejde efter forbjergernes anvisninger, også enker efter medlemmer, hvis de stillede en stedfortræder.

Materiellet omfattede foruden båden to store skarpslebne økser, to koben, en større sav og 50 favne line. Derudover skulle heste, vogne, både og pramme, som tilhørte medlemmer af lavet stå til rådighed straks uanset eventuel uenighed om lejeafgift.

I Sydvestjylland var der foruden bjergelavet »Blaavand« også Det fælles Bjergelav for Vejers, Grærup, Børsmose og Kærgaard Strandlen. Grænsen mellem de to gik ved skellet mellem Blåvand og Vejers strandlen. »Blaavand«s grænse mod syd var Grådyb.

Alle personer med bopæl i området kunne blive medlem af lavet, dvs. for Blåvands vedkommende landsbyerne Øster Oksby, Midtby, Sønderby, Hvidbjerg, Blåvand, Vandflod, Nørre Oksby, Grønbjerg og Tane. Ved oprettelsen i 1904 var der 43 medlemmer, et tal, der steg til 56 i 1908 og lå stabilt omkring 65 i mellemkrigsårene. I 1947 var medlemsantallet 47, og i 1982 var det faldet til 21.

Fig. 1. I den gamle bjergebåd sidder nogle af de sidste bjergefolk fra Blåvand. Fra højre: Th. Ove Thøstesen, Kr. Ibsen, Hans Hansen (Store Hans), Brink Hansen, Kr. Knudsen og Jens Ibsen (Spjæt). Foto: Blåvandshuk Egnsmuseum, 1963.

Set med øvrighedens øjne var der endnu i 1800-tallet uordnede forhold. Det kom til mindre strandtyverier, når kvinder, børn og gamle »stræ-nede« og tog ilanddrevne ting, før strandfogeden kom. Så sent som i 1847 fik Harboøre sin største retssag nogensinde med over 100 tiltalte, som havde stjålet af ilanddrevet stykgods.[5] På dette felt blev der ved at være en forskel i retsopfattelsen mellem øvrighed og kystboer. Dog tog de religiøst vakte afstand fra tyveriet; fisker V. Svinth fra Thy erindrede således, at han som vakt i 1880erne måtte afsværge sig strandtyveriet.[6]

Bjergelaget var underlagt strandfogedens myndighed, og han afholdt en auktion over de bjergede værdier. Staten tog sit, og bjergelønnen fordeltes kontant efter faste lodder. Ifølge den kongelige forordning af 1836, der oprettede bjergelav under herredsfogedens bestyrelse og strandfogedens kommando, var det op til amtmanden at mægle, når der ikke kunne opnås enighed om rimelig bjergeløn. Den aflønning, som ofte synes at have været i brug i 1800-tallet, var 1/3 af ladningen og intet af skibet.[7]

I tiden efter 1833 indgik mange bjergelav overenskomst med Em. Z. Svitzers bjergningsselskab. Bjergelavene vedblev at modtage en procentdel af Svitzers bjergeløn mod at stå bi. Især på den jyske vestkyst vedblev der dog at bestå uafhængige bjergelav med egne både.

Indtægterne ved bjergning må have været stødt stigende igennem 1800-tallet som følge af den stadige fremgang for søfarten. Mængden af drivtømmer steg med udviklingen af Vesteuropas import af trælast fra Norge og Østersøegnene. Strandingsauktionerne nåede betydelige værdier i det 19. århundrede, hvor dækslasten ofte gik tabt for et dampskib i storm. I 1852 oprettedes redningsvæsenet, som reddede mange tusinde menneskeliv, men først med introduktionen i 1880-erne af lystønder, linsefyr og fyrskibe i det danske fyr- og vagervæsen kom der for alvor en nedgang i strandingerne.[8]

En heldig bjergning kunne i enkelte tilfælde give en hel årsløn eller mere. En bjergning af et skib med en ladning jern i december 1835 gav hver mand på Hirsholmen en indtægt på 200 rigsdaler – dobbelt så meget som de normalt kunne forvente på et år.[9] Selv om indtægten som regel var lavere, var bjergelønnen en vigtig del af mange jordløse fiskeres indkomst. Ved Skagen synes fiskernes bjergeløn i gennemsnit i 1850erne at have ligget omkring 200 rigsdaler om året – eller omtrent lige så meget, som de tjente ved fiskeriet. Skagen var et af de steder, som havde flest stran-

Fig. 3. Ud for bjergebådens stævn (t.h.) ses det oprindelige bådeskur. Efter tredive år på magasin er båden og en kopi af skuret nu igen at se på museets friland. Foto: Blåvandshuk Egnsmuseum, 1963.

dinger, og beboerne havde vel også de højeste indtægter fra bjergningen.[10] På Anholt var det ligeledes en meget stor del af indtægten, der stammede fra vrag.[11]

En liste over strandinger langs Hvetbo herred (Blokhus-Grønhøj) i Vendsyssel, som ikke var en af de farligste kyster, viser en stigning i antallet fra én hvert tredje år i første halvdel af århundredet til én hvert år 1870-87, hvorefter tallet gik stærkt tilbage.[12] En lignende opgørelse fra øen Sild viser, at antallet af strandinger lå stabilt mellem én og tre pr. år mellem 1800 og 1840, men på mere end det dobbelte niveau mellem 1840 og 1880; enkelte år omkring 1860 strandede henholdsvis ti og tretten skibe. Efter 1880 faldt tallet igen til én stranding om året.

Vi har først lignende tal for strandingerne ved Blåvand fra 1852. De viser et højdepunkt mellem 1860 og 1880, hvor der strandede i gennemsnit tre skibe om året. Efter 1880 faldt tallet til to om året. Nedgangen synes altså ikke umiddelbart at være så markant på denne del af kysten som andre steder. Men tallene skjuler en væsentlig forandring. Fra 1852 til 1885 forliste der 86 handelsskibe og kun 17 fiskerbåde. Fra 1886 til 1929 faldt antallet af handelsskibe til 39, mens der forliste hele 51 fiskerbåde. Baggrunden var, at det nye fiskeri fra Esbjerg medførte en lang række strandinger, især når der blev fisket efter kuller ved Horns Rev. Derimod fulgte tallet for handelsskibe den generelle tendens til fald som følge af udbygget belysning af farvandene med fyrtårne, fyrskibe og farvandsmærker.

For Blåvand bjergelav medførte denne ændring uden tvivl stærkt faldende indtægter fra bjergningerne. Vi ved desværre ikke noget om indtægterne i det 19. århundrede, men når man gennemgår bjergelavets bevarede protokoller, er det klart, at lavets sidste »lykkelige stranding« var den hollandske skonnert Spekulant i 1917. Den gav et kontant overskud pr. lavsmedlem på 93 kr. for bjergning af skibet og 94 kr. for bjergning af ladningen.

Sidste gang, bjergebåden var i brug, var som nævnt, da den tyske trawler Weser strandede i 1919. I 1962 blev antikvar Andreas Møller fra den nystiftede forening for et Fiskeri- og Søfartsmuseum i Esbjerg opmærksom på båden. Han skrev en artikel i museumsforeningens årsskrift, og året efter overførte bjergelavet sin fineste ejendom til det påtænkte museum. Båden stod på magasin indtil 1987, hvor den blev taget frem til en kortvarig særudstilling. I 1995 fik båden omsider en blivende plads i frilandsudstillingen.

Bjergelavets skur blev ikke reddet, da Fiskeri- og Søfartsmuseet overtog bjergebåden. Ingen havde vel dengang forestillet sig, at den simple halvstensbygning engang skulle blive interessant, men nu, hvor båden efter tredive år på magasin bliver tilgængelig for publikum, skal den fortsat have tag over hovedet. Og hvorfor så ikke i en bygning af lignende art som det gamle skur? Det nye skur er også en halvstensbygning med den samme karakteristiske taghældning og en dobbeltport som originalen. For at give publikum mulighed for at gå rundt om båden, er skuret dog gjort to meter bredere end det oprindelige.

Endnu et lille stykke af Vestkystens dramatiske, men næsten glemte historie får dermed en plads på museet – passende nok ved siden af kopien af redningsstationen fra Vejers. Redning og bjergning – heltedåd og pengegevinst – var to sider af samme sag.

Poul Holm, forskningsprofessor, Center for Maritim og Regional Historie/Fiskeri- og Søfartsmuseet.

NOTER

1. Grandjean 1947, s. 52, 56.
2. Kancelliets Brevbøger 1556-1560. 20. Maj 1557.
3. Kancelliets Brevbøger 1561-1565. 12. dec. 1561; 31. jan. 1562.
4. Iversen Klit 1988, 1989.
5. Vrist Langer 1985, s. 59.
6. Svinth 1978.
7. Se f. eks. Sortfeldt 1924, s. 48.
8. Nielsen 1960, s. 117-18.
9. Krøyer 1866, s. 100.
10. Smidth 1860/1987, s. 41.
11. Grandjean 1947, s. 51.
12. Klitgaard 1906, s. 275-279.

UTRYKT MATERIALE

Bjergelavet »Blaavand«. Protokoller, regnskaber og korrespondance. Blåvandshuk Lokalhistoriske Arkiv.

TRYKTE KILDER

Kancelliets Brevbøger vedrørende Danmarks indre Forhold. 1556-1560 og 1561-1565. København 1887-88, 1893-95.

LITTERATUR

Frederichsen, Frederik: *Aktieselskabet Em. Z. Svitzers Bjergnings-Entreprise, København, 1833-3. marts-1983.* København 1983.

Grandjean, Louis: *Skibbruddets Saga.* København 1947.

Hjorth, Birthe: Dragør bjergningsvæsen. *Handels- & Søfartsmuseets årbog 1978,* s. 74-107.

Klit, Iver Iversen: *Husby Klit I-X.* Struer, 1988-93.

Klitgaard, Carl: *Hvetbo Herred.* Aalborg 1906.

Krøyer, Henrik: Prøve af en historisk-statistisk Udsigt over de danske Fiskerier (1837). *Tidsskrift for Fiskeri 1866,* 1, s. 33-46; 95-125.

Manøe Hansen, Søren: *Strandinger og redningsaktioner fra Skallingen til Nymindegab 1852-1975.* Esbjerg 1977.

Møller, Andreas: Bjerglavet »Blaavand« og dets båd. *Årsskrift for Fiskeri- og Søfartsmuseet 1963,* s. 54-59.

Nielsen, John: Hovedlinier i fyrvæsenets historie fra 1830 til 1945. *Handels- og Søfartsmuseets årbog 1960,* s. 87-129.

Smidth, A.J.: *Indberetning om Fiskerierne ved Jyllands Østkyst.* København 1860 (genudgivet som *At vove for at vinde.* Grenaa 1987).

Sortfeldt, Severin Christensen: *Rubjerg Sogn i gamle Dage.* Hjørring 1924.

Svinth, J.F.: *Erindringer fra mit liv. Optegnet efter hukommelsen og fra forskellige kilder.* Mou 1978.

Ventegodt, Ole: Strandretten i Danmark indtil 1365. *Maritim kontakt 6,* 1983, s. 59-104.

Vrist Langer, Anders: Bjærgelav på Harboøre. *Maritim kontakt 9,* 1985, s. 53-74.

Nye grave med tekstiler fra Lønne Hede

Af Lene B. Frandsen

I 1969 udgravedes en kvindegrav på Lønne Hede. Graven var ikke specielt rig, men dog pænt udstyret. Der var lagt stort omhu i selve gravlæggelsen, hvor der var benyttet en kraftig plankekiste omgivet af en solid stenpakning. Kvinden havde fået to bronze- og en sølvbroche med sig, samt et lille halssmykke bestående af en snor om halsen med en S-formet hægte og et par perler af sølvblik. Til nederdelens linning var fæstet et forstenet søpindsvin, en raslesten af flint og en stor ravperle. I fodenden fandtes en bordopdækning bestående af en kniv og fire lerkar. Graven dateredes til ældre romersk jernalder (0-200).

Det mest interessante ved Lønne Hede graven er dog uden tvivl de bevarede tekstiler, der fandtes som en sammenhængende klump i kistens ene halvdel. Dragten var ikke så velbevaret, at den efter endt konservering bare kunne foldes ud og hænges på en gine. Der er i virkeligheden tale om mange små stumper, som tilsammen giver et billede af et skørt og en bluse i blåt stof med røde borter. Dette billede af pigen i blåt – den såkaldte Lønnepige – har siden dannet baggrunden for mange af de rekonstruerede kvindedragter, der idag kan ses rundt omkring på de danske museer (fig. 1). For vores eget områdes vedkommende kan Lønnepigens dragt ses både på Blaabjerg Egnsmuseum i Nr. Nebel og på Esbjerg Museum.

Fig. 1. Rekonstruktion af Lønnepigens dragt, vævet af Anna Nørgård. Dragten kan ses på Blaabjerg Egnsmuseum i Nr. Nebel. Foto: Vagn Wonsbek.

Efter det bemærkelsesværdige fund var udgravet og sendt til Nationalmuseet til konservering, blev der ikke gravet mere på Lønne Hede. Men nu – 26 år efter – bød der sig igen en lejlighed til at undersøge lokaliteten. Den nye ejer af ejendommen, Tom Lykke Pedersen havde indhentet Amtets tilladelse til at anlægge en ca. 3000 m^2 stor sø på selvsamme mark, som Lønnepigen var fundet. Museet for Varde By og Omegn fik uden besvær Tom L. Pedersens accept til at fjerne muldlaget på det område, hvor søen skulle graves.

Museet påbegyndte udgravningen den 18. april 1995 og fortsatte næsten 2 måneder.[1] Resultatet var over al forventning, selv om vi ikke helt kender omfanget endnu. Der blev fundet 11 jordfæstegrave, omkring 35 brandpletter/ brandgrave eller offerkarshensættelser, 2 hustomter og 1 smedieplads. Jordfæstegravene viste sig – på nær én – at ligge i en nord-syd orienteret række, hvor den sydligste grav er Lønnepigens.

Gravene er meget forskellige. Én ligner Lønnepigens til forveksling. Det drejer sig om en kraftig plankekiste, der i toppen var omgivet af en massiv stenpakning (fig. 2). I to andre grave var de døde tilsyneladende blot gravlagt i deres dragter eller svøbt i et ligklæde. Der var intet tilbage af skelettet – kun et mørkt fedtet spor viste, hvorledes ligene har været placeret på siden med benene trukket op (fig. 3 og 4). En fjerde grav havde et plankelåg, som tilsyneladende var anbragt hen over et smalt rektangulært hul i jorden – altså ingen kiste. Dertil kom to små barnegrave, der blot tegnede sig som små badekarformede nedgravninger uden fund.

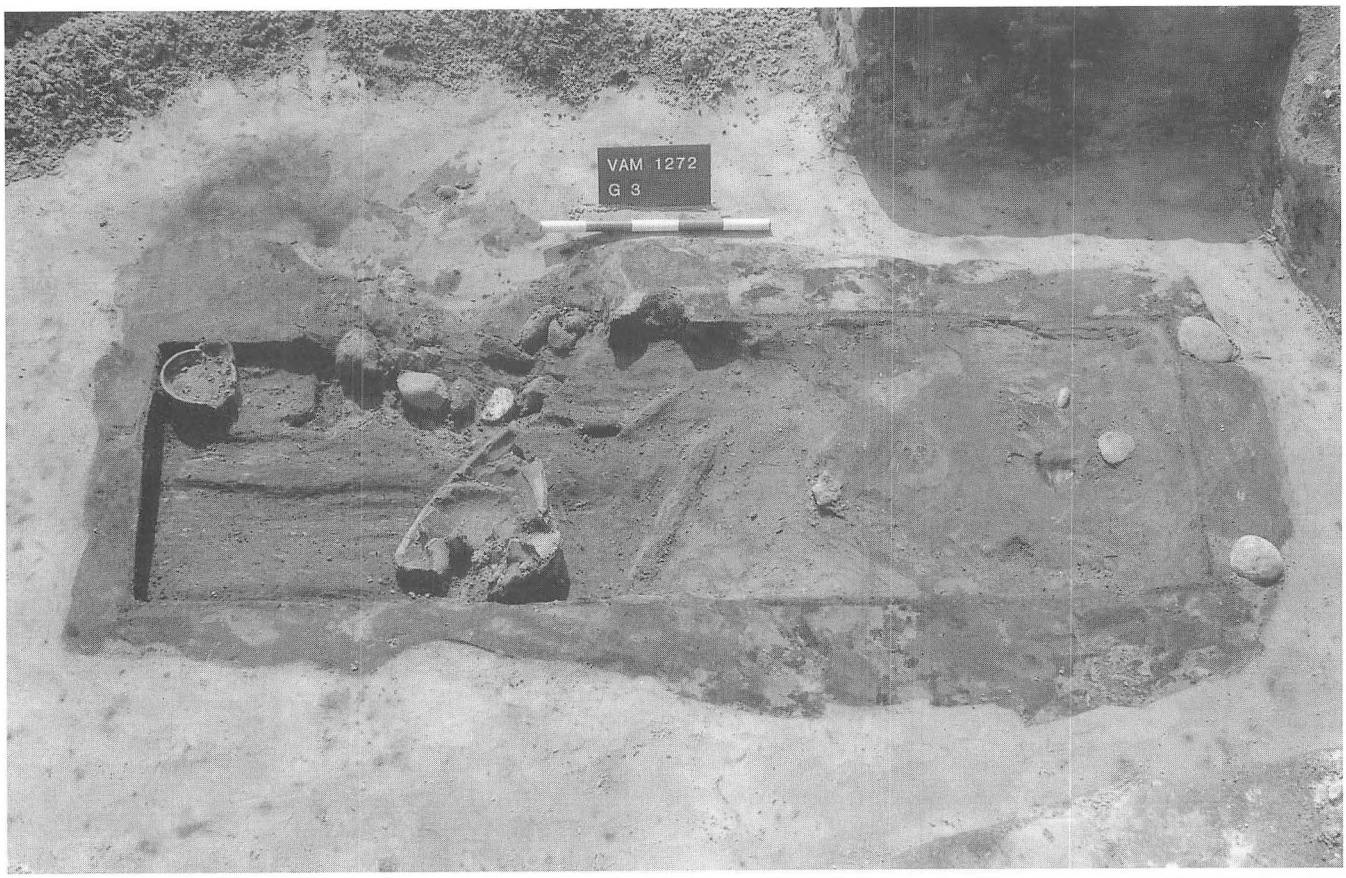

Fig. 2. Grav 3. Massiv plankekiste. Til venstre ses resterne af bordservice. Den anden halvdel er endnu ikke udgravet, da der her fandtes rester af organisk materiale. Graven er tilsyneladende plyndret i forhistorisk tid. Der var et hul i siden af kisten, og den centrale del var forstyrret. Foto: Jørgen Westphal.

Fig. 3. Grav 8. Den gravlagte ligger på siden med benene trukket op under sig. Han eller hun er tilsyneladende anbragt på et tæppe eller skind. Foto: Lene B. Frandsen.

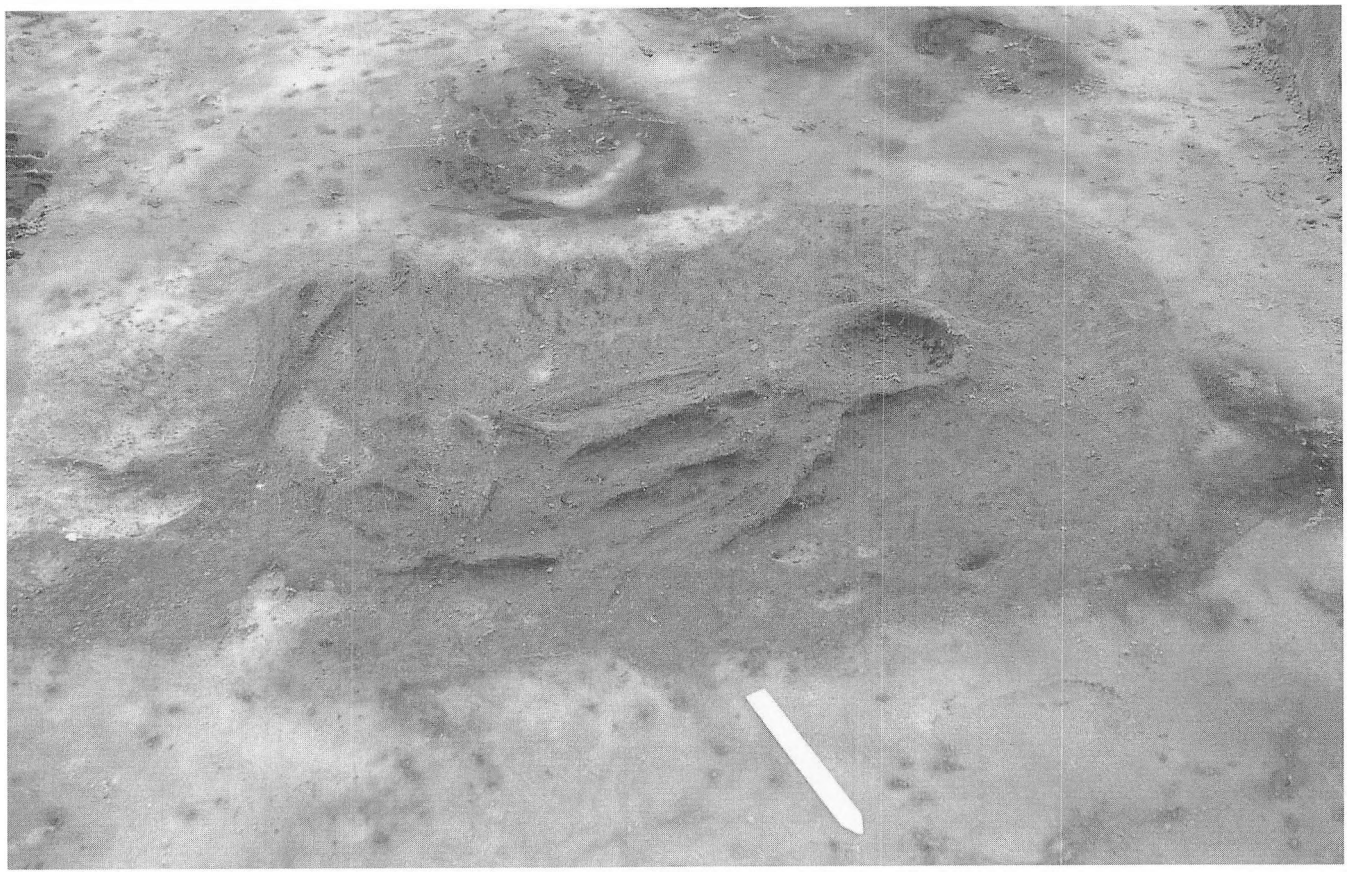

Fig. 4. Grav 9. Kun et fedtet spor viser, hvad der engang var et menneske. Personen ligger på siden med benene trukket op under sig. Foto: Lene B. Frandsen.

De resterende graves opbygning og indhold kender vi i skrivende stund ikke. Da vi stødte på de første spor af tekstil, turde vi ikke fortsætte. Når uldstof, som det, der her er tale om, ligger i jorden i nærved 2000 år, får det en konsistens, der mest af alt minder om våde teblade, og vi indså, at vores graveskeer kunne gøre mere skade end gavn. Vi tilkaldte derfor Konserveringscentret, der var på pletten få timer efter, at vi havde fundet den første stump stof (fig. 5).

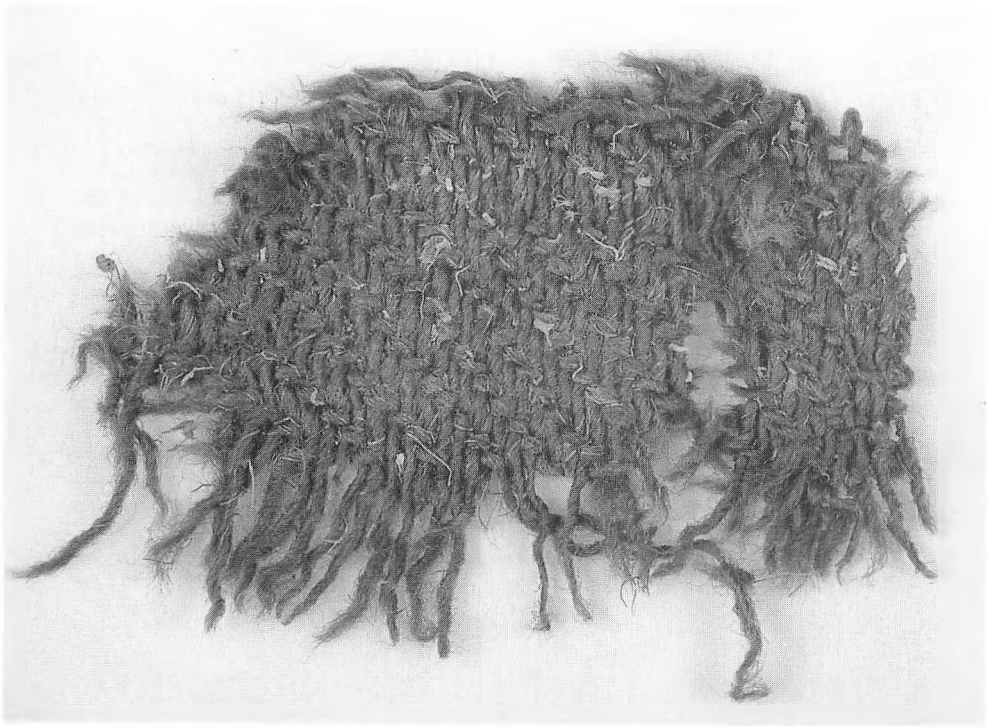

Fig. 5. Lille tøjstump fundet i kanten af grav 1, måler ca. 5x3 cm. Der er tydeligvis tale om en del af et større sammenhængende stykke – muligvis et tæppe. Hele graven er optaget i præparat. Foto: Vagn Wonsbek.

Konservator Elmer W. Fabech var ikke tvivl om, at gravene som helhed skulle tages op i præparat, således at selve udgravningen kunne foregå indendørs i et ordentligt klima med let adgang til konserveringens hjælpemidler. Som sagt så gjort. Udgravningen blev derefter nærmest forvandlet til et tømreværksted. Der blev hamret og banket, og grav efter grav blev indbygget i solide trækasser (fig. 6) for til sidst at blive transporteret til konserveringen i Ølgod (fig. 7). Her blev de anbragt koldt og godt i en frysecontainer, hvor de skal opholde sig et par måneder, inden det spændende arbejde med at grave dem ud kan begynde.

Lene B. Frandsen, museumsinspektør, Museet for Varde By og Omegn.

Fig. 6. Hele graven indbygges i en kasse af træ. Foto: Lene B. Frandsen.

Fig. 7. Gravene hejses op på ladet af en lastbil og køres til konserveringscentret, hvor den videre udgravning skal foregå. Foto: Lene B. Frandsen.

NOTER

1. Udgravningen er foretaget af Museet for Varde By og Omegn under ledelse af Lene B. Frandsen. Udgravningen har j. nr. VAM 1272. Desuden deltog stud. mag. Jørgen Westphal, stud. mag. Joan Jensen, stud. mag. Turi Høiler og cand. mag. Peter Mikkelsen. Amatørarkæologerne Søren Christensen og Paw Jørgensen bistod ligeledes. Endvidere deltog studenter fra henholdsvis Århus og Københavns universiteter et par dage i udgravningen som led i deres uddannelse. Entreprenørarbejdet blev udført af Kloakmester H.J. Kloster, Nr. Nebel. Tak til Oksbøl Skovdistrikt og Blaabjerg Kommune som stillede skurvogne til rådighed. Endvidere skal lodsejer Tom Lykke Pedersen og familie takkes for deres store imødekommenhed og velvilje i forbindelse med udgravningen.

LITTERATUR

Nordquist, Jørgen & Dorthe Ørsnæs: Pigen i blåt. *Skalk 1971:3,* s. 99-15.

Munksgaard, E: Et gravfund med tekstiler fra 1. årh. e. Kr. fra Lønne Hede, Ribe amt. *Nationalmuseets Arbejdsmark 1971,* s. 194-196.

Fortiden under Vorbasse Sparekasse

Af Kasper Høhling Søsted

Vorbasse hører til blandt de mest kendte arkæologiske lokaliteter. Siden 1974 har udgravninger nord for byen ført til afdækkelsen af 8 landsbyer, som daterer sig indenfor perioden 100 f. Kr. til 1000-1100 e. kr.[1] Der er tale om det samme landsbysamfund, hvis bebyggelse med mellemrum har flyttet sig indenfor et afgrænset område.

I 1985 blev der for første gang foretaget en udgravning inde i selve Vorbasse by, og fundene bestod her af spor efter bebyggelse fra henholdsvis 1000-1100 og 15-1600-tallet, hvor den ældste del må anses for afløst af den yngste af de landsbyfaser, der er fundet udenfor den nuværende bebyggelse.[2] Resultaterne fra udgravningerne i Vorbasse viser, hvordan landsbyen fra at være mobil i forhistorisk tid bliver stedfast i begyndelsen af ældre middelalder.

Det nyeste materiale om bebyggelsesudviklingen stammer fra foråret 1995, hvor Esbjerg Museum i forbindelse med opførelsen af Vorbasse-Hegnsvig Sparekasses nye hovedfilial fik mulighed for at foretage en arkæologisk undersøgelse af et ca. 3000 m^2 stort område i den nuværende Vorbasse by (fig. 1).[3] I undergrunden kunne der registreres spor efter flere huse, et par brønde (fig. 2), flere skelgrøfter (tofter) samt et lille cirkulært anlæg, hvis tolkning er usikker. Materialet fra udgravningen er endnu ikke færdigbearbejdet, og selvom der ikke er tvivl om anlæggenes tilstedeværelse, skal resultaterne, som præsenteres i det følgende, betragtes som foreløbige.

I udgravningsfeltets østlige del (fig. 1) fandtes rester af fire huse med jordgravede stolper. Hus 1 (fig. 3) er mindst 16 m langt og 4 m bredt

Fig. 1. Udgravningsplan. Tegning: Kasper H. Søsted.

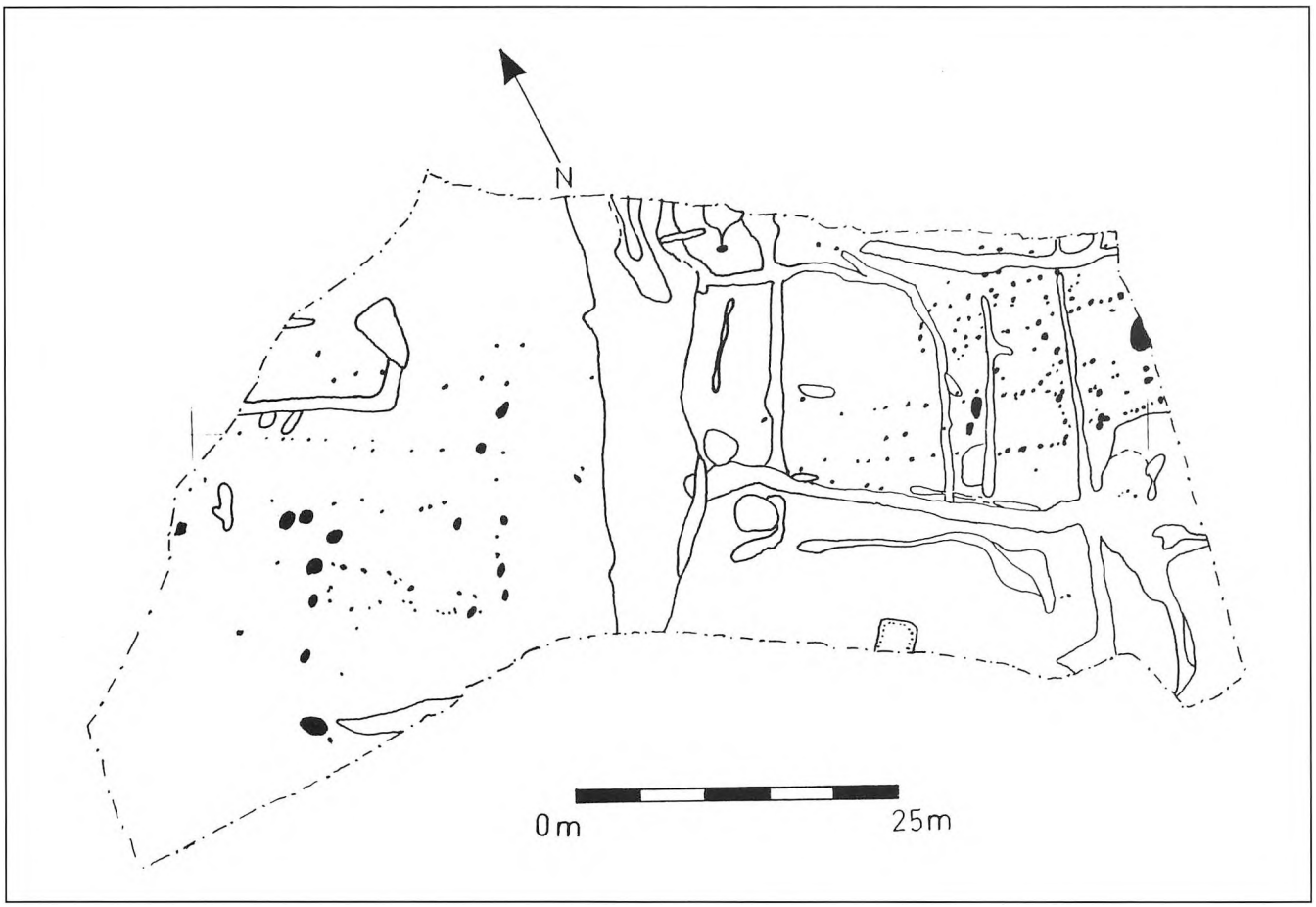

Fig. 2. En af de to stensatte brønde, som blev fundet under udgravningen. Brønden var stadig vandførende, og i den fandtes et par jernnagler, nogle stumper træ samt skår fra stjert- og jydepotter. Foto: Steen Saltofte Nielsen.

med lige vægge, og en nok let afrundet gavl mod vest. Husets østre ende lå udenfor udgravningsfeltet.

Hus 2 (fig. 3) er som hus 1 øst-vest orienteret med en bredde på 4 m og en længde på mindst 15 m. Huset har rette vægge og en lige gavl mod øst.

Hus 3 (fig. 3) ligger nord-syd orienteret, og er det dårligst bevarede af de fire huse. Huset har en lige gavl mod syd, dets syd-vestlige hjørne ligger i hus 2's nordlige væglinie. Vægforløbet består kun af ganske få stolpehuller, og huset har været mindst 5 m bredt og 13 m langt.

Hus 4 (fig. 3) ligger øst-vest orienteret, og dets vestlige gavl er sammenfaldende med hus 2's østlige gavlforløb. Husets østlige ende lå udenfor udgravningsfeltet, og det kan derfor kun anslås til at have været 4 m bredt og mindst 6,5 m langt.

Fund til datering af husene foreligger kun fra hus 1 og 3 og består af skår fra jydepotter, hvilket tidsmæssigt placerer husene efter år 1500. Endvidere blev alle fire huse skåret af smalle grøfter, hvori der blev fundet stjerte fra pander samt skår fra jydepotter – bl.a. et par vinkelformede hanke af en type, som der tidligere er gjort fund af ikke så langt fra Vorbasse, hvor de fandtes sammen med tintøj, dateret til midten af 1600-tallet.[1] Endelig udviser husene lighedstegn med de renæssancehuse, som blev fundet under udgravningen i 1985. Konkluderende peges der på en datering til 1500- og 1600-tallet for de fire huse.

Hus 3 må på baggrund af dets placering formodes at være yngre eller ældre end husene 1 og 2. Det kan være samtidig med hus 4, og begge huse kan have været dele af et tre-længet gårdkompleks. Sådanne gårde er tidligere fundet i Vorbasse.[5] Hus 1 og 2 kan ligeledes være samtidige og således udgøre endnu et gårdkompleks.

Under alle omstændigheder tyder antallet af huse i det lille område på, at der kan være tale om den samme gård, som flytter rundt indenfor et afgrænset område (toften). På et tidspunkt er bebyggelsen flyttet fra området, og på udskiftningskortet fra 1788 er der ikke markeret bebyggelse på matriklen.

Ideen om at gården gennem middelalder og renæssance flytter sig indenfor et afgrænset toftesystem er ikke ny, den er tidligere blevet fremført som en af konklusionerne på udgravningen i 1985.[6] Dengang, som nu, må tolkningen stå åben, da det ikke var muligt at foretage en totalundersøgelse af det område, hvor den resterende del af bebyggelsen må formodes at være beliggende.

Foruden de allerede omtalte huse blev der fundet rester af yderligere to, som adskilte sig fra de første ved at have stensyld. Der er ikke tale om en kronologisk forskel på de to konstruktionsmåder.[7] Ingen af de to huse fremstod med en fuldstændig bevaret stensyld. Dette kan dels hænge sammen med, at nogle sten er blevet genbrugt, og dels at stensyld ofte er placeret i en dybde, der har gjort dem meget udsatte for senere forstyrrelser.

Af hus A var kun den nordlige gavl samt et par meter af vægforløbet bevaret. Resten af huset er gået tabt i forbindelse med anlæggelsen af en busholdeplads umiddelbart syd for udgravningsfeltet.

Huset kunne iagttages som et mørkt fyldskifte med ca. 40x40 cm store, tæt placerede sten langs kanten. Der foreligger ikke daterende fund fra hustomten, men det skal næppe placeres særligt langt tilbage i tid.

Hus B lå oven i et bredt nord-syd løbende grøftparti bestående af fire selvstændige grøfter. En sådan samling af grøfter er formodentlig en markering af området i forhold til landsbygaden,[8] der har ført op til landsbyforten, som oprindeligt lå nordøst for udgravningsfeltet. Huset var nord-syd orienteret med det østlige vægforløb placeret i kanten af den østligste grøft. Derudover fandtes rester af begge gavle samt et muligt indgangsparti bestående af en ca. 1x1 m stor stenlægning i det nordøstlige hjørne (fig. 4). En ca. 50 cm lang kantstillet sten placeret i vægforløbet lige ved stenlægningen har sandsynligvis gjort det ud for et dørtrin. Den vestlige væg blev der ikke fundet spor efter, men den kan være fjernet i forbindelse med anlæggelsen af en af grøfterne. De største af stenene (ca. 30x30 cm) i stensylden lå enkeltvis

Fig. 3. Udtegning af hus 1, 2, 3 og 4. Tegning: Kasper H. Søsted.

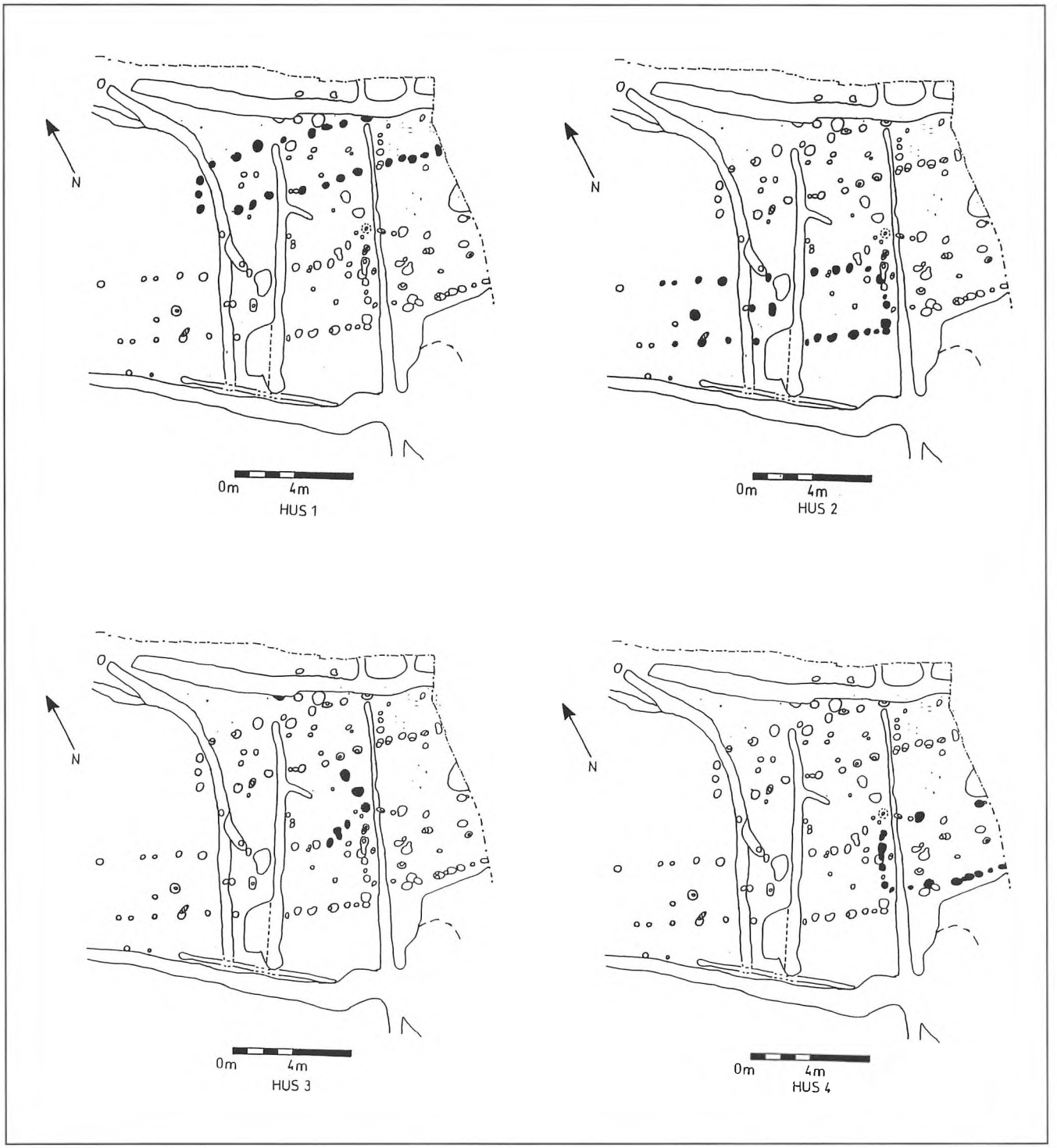

Fig. 4. Hus B med den nordlige gavl, stenlægning og dørtrin. Foto: Kasper H. Søsted.

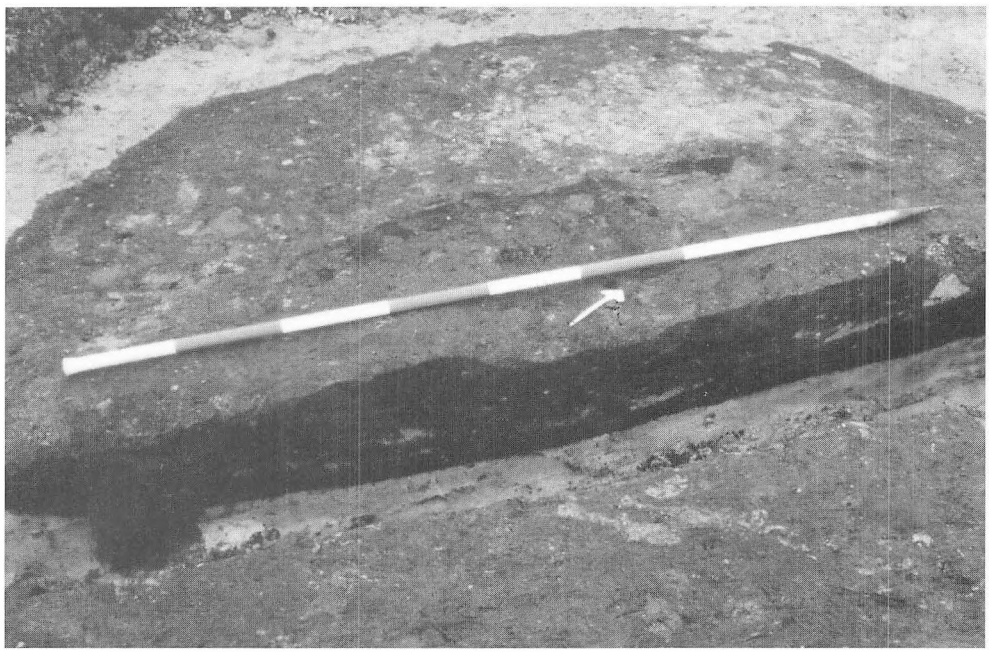

Fig. 5. Røghuset. Bemærk det sorte stolpehul i profilens venstre side. Foto: Kasper H. Søsted.

ved siden af hinanden, mens mindre sten (ned til ca. 10x10 cm) var lagt parvis oven på hinanden i to lidt forskudte niveauer. Derudover fandtes indenfor husets grundplan et par ca. 10x20 cm store, flade lerfliser, som er rester af gulvet, og fra området omkring den nordlige gavl foreligger desuden en mindre mængde sintret tegl. Det er vanskeligt at afgøre, om der er tale om tagtegl eller mursten, men koncentrationen omkring stensylden gør det mest sandsynligt, at det drejer sig om sidstnævnte. Huset har været 12 m langt og mindst 3 m bredt. Fundene herfra består primært af jydepotter, og der peges dermed på en datering til efter år 1500.

Hus B's placering tyder på, at der er tale om et såkaldt gadehus: Et mindre og, når der ses bort fra en eventuel køkkenhave, jordløst hus liggende ud mod landsbyens færdselsåre på kanten af en toftegrænse. Fra de skriftlige kilder ved man, at der i 1600-tallet lå mere end en snes af disse gadehuse i Vorbasse, og fra beskatningslisterne fra samme periode kan man slutte, at nogle af husenes beboere har haft deres udkomme som håndværkere.[9] Hvad folkene, som boede i hus B levede af, kan vi ikke vide, men de har muligvis fremstillet jydepotter.

Det kan i hvert fald forklare tilstedeværelsen af det lille cirkulære anlæg, som fandtes nogle få meter øst for huset (fig. 5). Det fremstod i fladen som et gråsort trækulsfarvet fyldskifte med en diameter på ca. 2 m. Et snit tværs gennem fyldskiftet viste en 25-30 cm dyb fladbundet nedgravning, hvis nederste 10 cm bestod af forkullet tørv. Mod

syd kunne tydelig ses et stolpehul placeret i kanten af anlægget, og endnu et stolpehul fandtes ca. 20 cm nord for fyldskiftet.

Fra yngre jernalder og frem til ældre middelalder kender man lignende konstruktioner i form af små arbejdshytter (grubehuse), men der foreligger ingen fund, som kan støtte en datering af det lille anlæg til disse tidsperioder. Mere nærliggende er at tolke det som et såkaldt røghus.[10] En lille hytte, hvori jydepotter blev udsat for en stærk rygende ild, en proces, der kaldes smøgning, og som er blevet anvendt helt op i dette århundrede. Smøgningen var nødvendig for, at jydepotterne ikke skulle springe under den efterfølgende brænding, og samtidig gjorde tjæren fra tørverøgen potterne mere vandtætte.

Røghuset var en simpel konstruktion, hvor man rundt om et hul i jorden rejste en lav mur og herover et tag af granrafter og græstørv. I dette tilfælde har de to stolper sandsynligvis båret en ås, som har holdt et trekantet tag. Selve vægkonstruktionen blev der ikke fundet rester af, men det kan skyldes, at man har bygget med tørv eller mursten anbragt direkte på jordoverfladen. Når smøgningsprocessen, som varede i flere dage, skulle begynde, blev potterne anbragt med mundingen nedad på en række granrafter lagt henover hullet. På bunden af hullet tændtes derefter et bål af lyngtørv, som gav en kraftig røgudvikling.

Fra det mulige røghus i Vorbasse foreligger en smule keramik – sandsynligvis skår fra jydepotter, der adskilte sig fra de øvrige ved at være gråbrune og meget porøse. Dette skyldes, at der er tale om ubrændt keramik, som man netop skulle forvente, da smøgningsprocessen ikke er en egentlig brænding. Denne foregik umiddelbart efter smøgningen i en ildgrav, som var en naturlig fordybning eller et lavt gravet hul i jorden. Det var vigtigt, at dette skete, inden potterne nåede at køle af, og derfor var ildgraven anbragt tæt ved røghuset. Desværre blev der i udgravingsfeltet ikke fundet spor efter en sådan ildgrav.

Til sidst vil jeg vende tilbage til det ene af syldstenshusene (hus B) og et spørgsmål, som altid er interessant for arkæologer. Hvorfor blev huset opgivet og forsvandt? Hvis der er tale om et 1600-tals gadehus, kan de skriftlige kilder muligvis give os et svar på spørgsmålet. Det er nærliggende at forestille sig, at det er blandt de 8 gadehuse, som blev registreret som ødehuse i Vorbasse sogn i 1664,[11] – sandsynligvis en følge af soldaters hærgen i området under svenskekrigene 1657-60 og en efterfølgende tyfusepidemi.

Er ovenstående tolkning korrekt, er det ikke første gang, vi ad arkæologisk vej støder på det drama, som udspillede sig i denne del af Jylland for mere end 300 år siden. I 1990 fandtes i et gammelt moseområde ved Krogager resterne af et forrådsdepot gemt af vejen af en af egnens indbyggere i forbindelse med svenskekrigene.[12]

Kasper Høhling Søsted, stud. mag., Esbjerg Museum.

NOTER

1. Hvass 1981, s. 132-172 og Hvass 1983.
2. Kieffer-Olsen 1987, s. 51-57.
3. I udgravningen deltog stud. mag. Gitte Behr, stud. mag. Steen Saltofte Nielsen, Nanna Sloth og stud. mag. Kasper Høhling Søsted.
4. Kruuse 1991, s. 86.
5. Kieffer-Olsen 1987, s. 57.
6. Kieffer-Olsen 1987, s. 57.
7. Liebgott 1989, s. 33-34.
8. Siemen 1991, s. 74.
9. Porsmose, upubl. manus.
10. Lynggaard 1972, s. 35 ff.
11. Porsmose, upubl. manus.
12. Kruuse 1991, s. 86.

LITTERATUR

Henningsen, Peter: *Hedens hemmeligheder.* Grindsted 1995.
Hvass, Steen: Vorbasse. The Viking-age Settlement at Vorbasse, Central Jutland. *Acta Archaeologica vol. 50,* 1979 (1980), s. 126-137.
Hvass, Steen: The Development of a Settlement through the First Millenium A. D. *Journal of Danish Archaeology vol. 2,* 1983, s. 127-136.
Kieffer-Olsen, Jakob: Vorbasse by. *META 1-2,* 1987, s. 51-57.
Kruuse, Anne Marie: Red – hvad reddes kan! *Mark og Montre 1991,* s. 84-87.
Liebgott, Niels-Knud: *Dansk middelalderarkæologi.* København 1989.
Lynggaard, Finn: *Jydepotter og ildgrave.* København 1972.
Porsmose, Erland: Upubl. Manus.
Siemen, Palle: Middelalder i Tjæreborg og Allerup. *Mark og Montre 1991,* s. 74-83.

Vestjylland og Verden II

Af METTE GULDBERG

Fig. 1. 'Vestjylland og Verden's logo tegnet af Per Bøgh.

En del af det faglige samarbejde mellem museerne i Ribe Amt har i de seneste år fundet sted under overskriften 'Vestjylland og Verden' – en fællesnævner for en række projekter, hvis mål er at se Vestjylland i sammenhæng med den verden, der omgiver os.

Initiativet startede først i 1990'erne og byggede videre på det samarbejde, der allerede i en årrække havde givet sig udslag i forskningsprojekter omkring emner, der var af fælles interesse. Projekterne har handlet om vadehavets kulturhistorie[1], om de sidste hedeopdyrkninger i Ribe Amt[2] og om den aktuelle situation for de små byer, der voksede op på landet i slutningen af forrige århundrede og i begyndelsen af dette.[3] Alle var det projekter, der var rettet mod at øge vores viden om historiske udviklingsforløb inden for Vestjylland.

Med 'Vestjylland og Verden' er blikket blevet rettet mod de relationer, landsdelen har haft udadtil. Et af de første synlige resultater af samarbejdet var afholdelsen af konferencen »West Jutland and the World« i april 1992. Det var naturligt også at tage kontakt med de mennesker uden for Vestjylland, der med deres synsvinkel kunne bidrage til at sætte perspektiv på vores arbejde, og på konferencen var der, foruden danskere, deltagere fra Norge, Tyskland og Holland. Indlæggene fra konferencen udkom i 1993 under titlen Facing the North Sea.[4]

Formålet med konferencen var dels at få et mere overordnet perspektiv på Vestjylland og dermed også på de mange mindre forskningsprojekter, der bliver drevet ved arkiver og museer, dels at opbygge et netværk af forskere, som på grund af fælles emne, tilgangsvinkel eller materiale kunne have glæde af hinanden.

At disse formål var blevet opfyldt, viste sig, da den følgende konference »West Jutland and the World II« blev afholdt 3. til 5. april 1995 i Lemvig, arrangeret af museerne i Ringkjøbing og Ribe Amter. Her havde vi den glæde, at flere af vores udenlandske kolleger, som første gang var invite-

ret med som oplægsholdere, nu kom til konferencen som menige deltagere for at suge til sig. Netværket viste på flere måder sin styrke. Når man arbejder med historien, støder man uvægerligt på mange spændende kilder og oplysninger, som ikke har direkte relation til det emne, man selv arbejder med, men som man på den anden side gerne ville udnytte. Hvad er da mere tilfredsstillende end at kunne give netop den kollega, der arbejder med netop det emne, en værdifuld henvisning? Et eksempel på dette var, at en af deltagerne fra sidste konference, K.L. Lorentzen-Schmidt fra Staatsarchiv Hamburg, i sit arkiv havde fundet et toldregnskab, som kunne belyse eksporten fra Vestjylland til Hamburg. Fordi han vidste, at kredsen omkring 'Vestjylland og Verden' ville være interesseret i det, havde han taget sig tid til at gennemgå det, og kunne derfor præsentere det for de meget interesserede tilhørere på konferencen.

Konferencen, der havde samlet knap 40 deltagere fra ind- og udland, indledtes med en saltvandsindsprøjtning fra Ben Tipton fra Sidney Universitet i Australien, som pointerede vigtigheden af at drive regionalhistorie – "det er simpelthen selve historien", sagde han – og satte regionen Vestjylland i et effektfuldt perspektiv ved at trække på sin omfattende viden om så forskellige steder som Orkneyøerne, Tyskland og Japan. Konferencen var i øvrigt struktureret omkring temaerne: Studiet af regionalitet, Nordsø-handel, Fiskersamfund og Søfart. I lighed med den første gang planlægges der en udgivelse af indlæggene.

Vestjylland og Verden er andet end konferencer. Projektet har også det formål at igangsætte forskningsprojekter, der går i dybden med emner inden for området. Siden efteråret 1994 har dette indlægs forfatter arbejdet på et forskningsprojekt om et af de karakterisktiske træk for Vestjylland: Bøndernes produktion af husflidsprodukter til salg både i ind- og udland. Projektet tager udgangspunkt i den på en gang velbelyste og mytebehæftede produktion af sorte potter på egnen omkring Varde og i eksporten af potterne,

Fig. 2. Under konferencen 'West Jutland and the World II' i Lemvig 3. til 5. april 1995 blev der arrangeret en ekskursion i området. Her er deltagerne fotograferet ved herregården Rysensten nær Bøvling. Foto: Johan Gadegaard, Lemvig.

først og fremmest med skib over Hjerting, men også ved udskibning fra de østjyske købstæder og over land på hestevogn. Centrum i undersøgelsen er aktørerene: de mennesker, der fremstillede potterne og de, der handlede med dem. Hvad betød det for disse mennesker, at de var del af et større marked, og hvilken betydning havde det for økonomien i området? Netop i disse år er der også internationalt en betydelig interesse for bønders bierhverv og deres betydning for et samfunds økonomiske udvikling, og det er værdifuldt at kunne bidrage med et dansk eksempel i denne debat.

Endnu et forskningsprojekt, som involverer flere museer i Ribe Amt, er på bedding og vil blive søsat indenfor den nærmeste fremtid. Det vil man kunne læse mere om i Mark og Montre i de kommende år, ligesom arbejdet inden for 'Vestjylland og Verden' har afspejlet sig – og i den kommende tid vil afspejle sig – i deltagernes bøger, artikler, foredrag og udstillinger.[5]

Alt i alt er der grøde i 'Vestjylland og Verden'. Det er et samarbejde, som ikke bare har givet blik for 'den store verden', men også har gjort den lille verden større, fordi det hyppigere og tættere samarbejde gør det lettere – og sjovere – at trække på samme hammel.[6]

Mette Guldberg, museumsinspektør, Fiskeri- og Søfartsmuseet.

NOTER

1. Bl.a. Zenius 1983, Solvang 1986, Fabricius 1989, Frederiksen 1989. Se også Michael Lauenborgs oversigtsartikel, Lauenborg 1984.
2. Børgesen og Due 1990.
3. Fabricius 1991.
4. Guldberg, Holm og Madsen 1993.
5. En af de større udgivelser er bogen 'Vestjyde og Verdensmand', der rummer Niels Buch Brenholts erindringer, og som giver et enestående indblik i det vestjyske handelsmiljø fra ca. 1840 frem til 1870'erne (Damgaard og Graugaard 1994).
6. Aktiviteterne under 'Vestjylland og Verden' er blevet støttet af Amtsmuseumsrådene for Ribe og Ringkjøbing Amter, Statens Museumsnævn samt Directie der Ostersche Handel en Reederijen.

LITTERATUR

Børgesen, Inger Marie og Kristina Due: *Vi startede med en ko og en kat. Nybyggere på heden i 1900-årene.* Ribe Amts Museumsråd 1990.

Damgaard, Ellen og Esben Graugaard (red.): *Vestjyde og Verdensmand. Niels B. Breinholt.* Holstebro 1994.

Fabricus, Nina: Marsksognet Ballum. Moderne udvikling og gammel kultur. *Sønderjysk Månedsskrift* 1989, s. 155-163.

Fabricius, Nina: *Vestjyske småbyer i udvikling eller afvikling. Skovlund, Gårde og Strellev.* Ølgod Museum 1991.

Frederiksen, Niels: *Sønderho. En skipperby i Vadehavet.* Esbjerg 1989.

Guldberg, Mette, Poul Holm og Per Kristian Madsen (red.): *Facing the North Sea. West Jutland and the World.* Esbjerg 1993.

Just, Flemming (red.): *Vestjyllands udviklingshistorie ca. 1750-1914. En arbejdsrapport.* Sydjysk Universitetsforlag. Esbjerg 1984.

Lauenborg, Michael: Vadehavets kulturhistorie – et eksempel på et tværamtsligt museumsarbejde. *Mark og Montre 1984,* s. 104-110.

Solvang, Gunnar: Vadehavsbønder på Rømø. *Landbrugsudvikling og livsvilkår i det 20. århundrede.* Esbjerg 1986.

Zenius, Marianne: *Mandø i hundrede år.* Esbjerg 1983.

Den jyske hede – endnu engang

Af PETER HENNINGSEN

Den historiske litteratur om den jyske hede i 1800-tallet fylder adskillige hyldemeter på landets biblioteker og de jyske lokalarkiver. Man kunne derfor fristes til at tro, at alt måtte være skrevet om den sag, men det er ikke tilfældet. Der findes stadig »huller« i vor viden om levevilkårene på de jyske heder: Dette gælder dels for 1800-tallet og i særdeleshed for de foregående århundreder. Vi ved mest om den jyske hedeopdyrkning i årene efter Hedeselskabets dannelse i 1866 og ikke særligt meget fra den tid, der gik forud for dette store projekt. 1700-tallets vestjyske landbohistorie ligger hen i et næsten uigennemtrængeligt mørke af formodninger og gisninger.

Med henblik på at udfylde disse »huller« i Grindsted/Billund-egnens historie fra ca. 1700 til nutiden indgik Grindsted-Vorbasse Museum og Den Jyske Sparekasse i Grindsted en aftale om samarbejde. Et forskningsprojekt, hvor museet skulle stå for den faglige styring, og Sparekassen skulle financiere såvel forskerlønninger som senere bogudgivelser.

Iefteråret 1993 blev projektet sat igang. Det stod hurtigt klart, at den oprindelige form, som det havde haft i den indledende fase, kun vanskeligt lod sig realisere, idet den emnemæssige inddeling var alt for bred. Hvis der skulle være tale om forskning med det formål at skabe overblik og etablere

Fig. 1. Smedjen i Trøllund, 1921. En typisk illustration fra tidligere beskrivelser af hedelandet. Foto: Grindsted Lokalhistoriske Arkiv.

sammenhænge, var det nødvendigt med en ny angrebsvinkel. På museet blev der udarbejdet et nyt grundlag for projektet: Hvilke perioder skulle der forskes i, hvilke emner manglede at blive belyst, samt hvilket omfang skulle selve bogudgivelsen have?

Forskningsprojektet blev opdelt i tre perioder. Første undersøgelsesfase dækkede Grindsted/Billund-egnens landbrugs-, kultur- og socialhistorie, ca. 1700-1900. Anden fase skulle handle om stationsbyen Grindsteds opståen og udvikling, ca. 1880-1940, og hovedvægten skulle ligge på sociale processer og fænomener som foreningsliv, dannelsen af et byborgerskab, handelsforhold samt missions- og afholdsbevægelsens historie. Tredie og afsluttende fase skulle omhandle egnens nyeste historie fra 1940 til vor egen tid. Samtidig blev det desuden pointeret såvel fra museets som fra Sparekassens side, at forskningsprojektet først og fremmest skulle søge at tilvejebringe ny viden om denne sydvestjyske egns historie.

Projektets første del, perioden 1700-1900 blev gennemført af undertegnede. Dette arbejde lå færdigt i slutningen af 1994, men der blev lejlighed til en videre bearbejdning efter forskeransættelsens udløb i en stilling som vikar for en af museets inspektører. Derfor blev manuskriptet først afleveret til trykkeriet i april 1995.

Anden og tredie del af projektet er blevet sat igang i 1995. Anden fase er overladt til historikeren Sidsel Eriksen, mens tredie fase er lagt i hænderne på Søren Byskov, der er etnograf og socialantropolog. Projektets forskningsresultater vil blive udgivet i tre selvstændige bind. Det første bind er udkommet i september 1995, og de to følgende vil være klar til udgivelse i henholdsvis september 1996 og september 1997.

Som indledning til projektet forsøgte vi at skabe et »forkromet« overblik over egnens historie, først og fremmest for selv at erhverve et indblik heri, men også for at skabe grundlaget til en registrering af materialet på museets database. Der blev slået flittigt op i alle tilgængelige historiske bibliografier, bøger blev skimmet og tidsskrifter pløjet igennem for at finde stof med omtale af egnen; f.eks. blev alle årgange af Hedeselskabets Tidsskrift fra 1867 til nutiden set igennem og alle

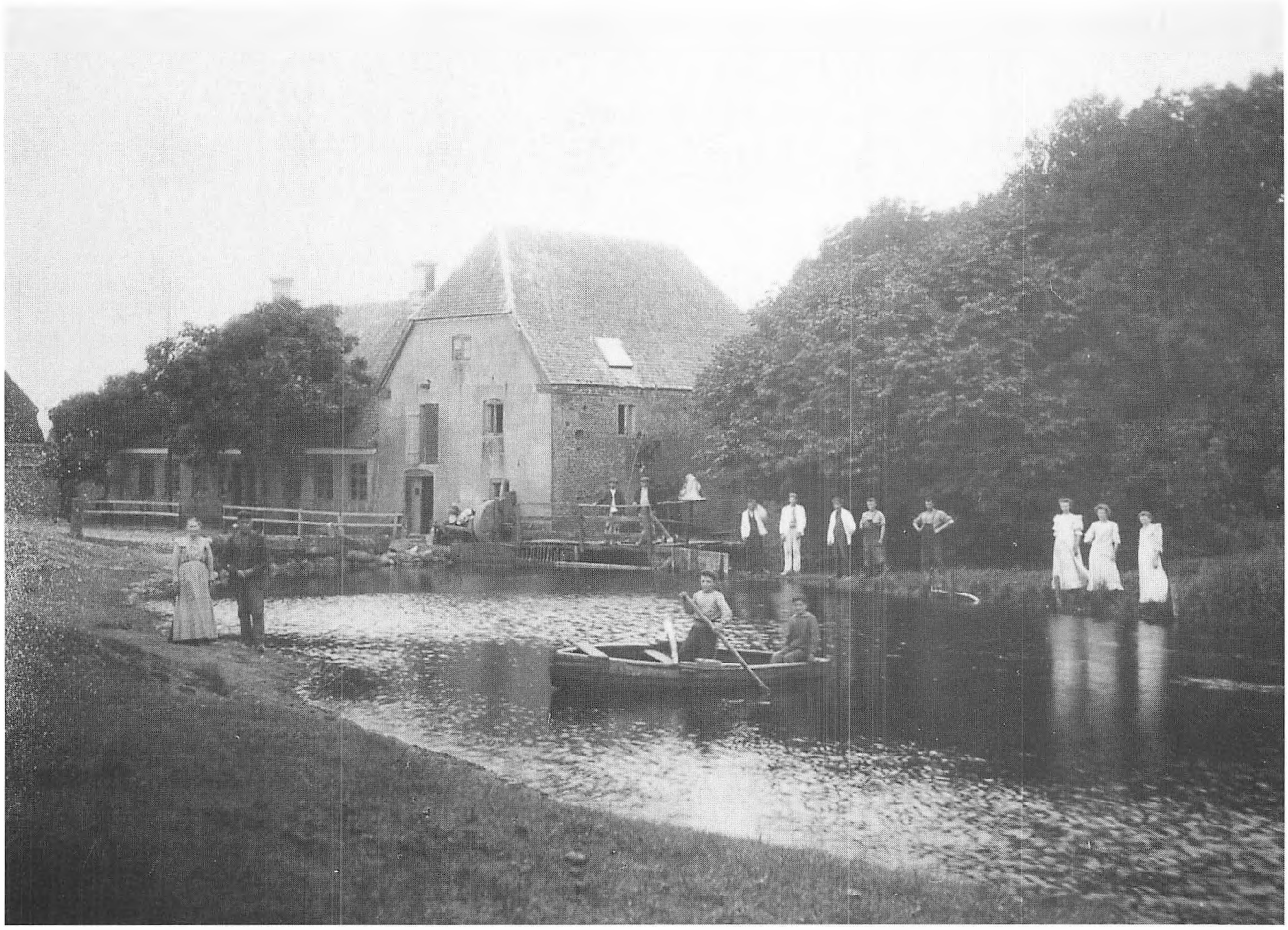

Fig. 2. Løvlund Mølle i Grene sogn, 1908. Her er det svært at få øje på »det mørke Jylland«. Billedet synes snarere at udstråle idyl og velstand. Foto: Grindsted Lokalhistoriske Arkiv.

relevante artikler behørigt registreret. Titlerne blev derpå indføjet på databasen med diverse søgeord, som skulle gøre det nemt og hurtigt at finde frem til det, der var skrevet om de emner, man måtte søge oplysning om.

Et lignende, men noget mere anstrengende arbejde, blev gjort med arkivalier på statens arkiver: På en 14 dages rundrejse til Landsarkivet i Viborg, Erhvervsarkivet i Århus samt til Rigsarkivet i København blev alle kildegrupper gennemgået, og stof vedrørende Grindsted/Billund-egnen blev registreret for senere at blive indført på museets database. Med samme formål for øje blev adskillige tidsskrifter fra 1700- og 1800-tallet gennemset på Det kongelige Bibliotek, og sideløbende med dette arbejde var det nødvendigt med mange timers læsning af Danmarkshistorisk og lokalhistorisk litteratur.

Omkring årsskiftet 1993-94 kunne selve forskningsarbejdet gå igang. Dette skete først og fremmest ved systematisk gennemgang af allerede eksisterende litteratur fulgt op af kildestudier på arkiverne i Viborg, Århus og København. Arbejdet med research blev afsluttet i sommeren 1994, hvorefter bearbejdnings- og skrivefasen begyndte og varede til april 1995, naturligvis støttet af yderligere læsning og kildestudier.

Under arbejdet med den første etape af forskningsprojektet stod det hurtigt klart, at der kunne opstå problemer, hvis alle involverede skulle have en finger med i selve problemformuleringen. Vi blev derfor enige om, at den ansatte forsker skulle udarbejde problemformulering og foretage den nødvendige research. På den anden side fik museets ledelse veto-ret, hvis man skulle finde problemformulering og konklusioner for svage eller usandsynlige. Heldigvis viste det sig, at det ikke blev nødvendigt for museumsledelsen at benytte denne veto-ret i praksis, da vi var på bølgelængde hele projektet igennem. Jeg fik særdeles frie tøjler, og man var rede til at stole på mine iagttagelser i det store materiale. Uden denne tillid var det næppe gået så smertefrit. Det er vigtigt, at en ansat forsker får lov at følge sin egen næse og dreje projektet i den retning, som han eller hun måtte ønske. Kun herved kan incitamentet bevares – og vedligeholde arbejdslysten, der trods alt er den akse, hvorom alting i den sidste ende drejer.

Det første, der slog mig, var de modsatrettede meldinger om hedebøndernes levevis, der blev givet i den eksisterende litteratur om bønderne på den jyske hede. Nogle forfattere hævdede f.eks. at hedebønderne var fattige, levede i usle lynghytter eller spændhuse og dårligt havde til dagen og vejen. Andre forfattere mente derimod, at hedebønderne var velstående folk med prangende gårde, store besætninger i staldene og penge på kistebunden! Dette gjaldt både for ældre og nyere litteratur. Der var med andre ord noget, som slet ikke hang sammen, og det blev udgangspunktet for mine undersøgelser: Var hedebonden fattig eller velstående – eller skyldtes det modsatrettede indtryk blot, at der levede forskellige typer af bønder på heden? Hvordan var sammenhængen i disse forskellige udsagn og meldinger?

At der levede såvel fattige som velhavende bønder på den jyske hede i 1700- og 1800-tallet, er næppe ny viden for danske museumsfolk. Derimod virker det som om, det er ny og provokerende viden for nogle lokalhistorisk interesserede vestjyder, der ikke ønsker at give slip på den traditionelle opfattelse af hedebonden som en fattig slider. Hertil kommer, at der hersker en vis tendens blandt mange mennesker til at forbinde begrebet »gamle dage« med 1800-tallet. Det betyder, at det kan være svært at fortælle om lokalhistoriske forhold fra 1700-tallet, da folk uvilkårligt tænker sig ind i 1800-tallet! F.eks. er det langt nemmere at fastholde myten om de fattige hedebønder, hvis man kun tænker på 1800-tallets forhold som enegyldige eksempler for »gamle dage« på heden.

Denne vægren mod at erkende, at ikke alle hedebønder var fattige og skrutryggede, kan muligvis ligge i, at der ikke er skrevet meget om den anden, mere positive side af hedens socialhistorie. Her er det vigtigt at holde sig for øje, at de velhavende hedebønder som oftest optræder i 1700-tallet, mens de mange fattige småparcellister hører til i 1800-tallet.

Hele vægten i litteraturen er lagt på de fattige, hårdtarbejdende hedebønder; især en forfatter som H.P. Hansen, har været med til at udbrede kendskabet til denne side af historien. De velstillede hedebønder er derimod næsten forbigået såvel i lokalhistoriske som i mere analytiske og historievidenskabelige arbejder. Jeg kender kun til to videnskabelige arbejder om velstillede, vestjyske bønder: Etnologen Ellen Damgaards behandling

Fig 3. Enggården Karensminde i Morsbøl var typisk for den jyske hedeegn. På gårdens frodige enge kunne mange kreaturer finde deres næring. Salget af disse kreaturer var kilden til enggårdenes velstand. Foto: Per Hammerich.

af bønderne ved Lemvig[1] og rapporten fra den første konference om Vestjylland og Verden[2]. Selv om denne viden om de vestjyske bønders reelle sociale og økonomiske forhold af og til er kendt af fagfolk, er den ofte ganske ny for lægfolk, alene fordi der næsten intet er skrevet om emnet.

Projektets første publikation handler dog om meget andet end lige netop de sociale forhold på den sydvestjyske hede. I bindet kommes tæt på det sydvestjyske hedebrugs virkelighed, hedebøndernes tænkemåde samt omverdenens syn på heden og hedebønderne. Bogen lægger sig i kølvandet på det store forskningsprojekt »Vestjylland og Verden«, der i disse år er i gang på de vestjyske museer, omend initiativet og de økonomiske midler kommer fra en privat sponsor. Herudover er der tale om et stykke kulturhistorisk historieskrivning med vægten lagt på letlæselighed og information, dog uden at gå på akkord med det faglige indhold. Forhåbentlig er det lykkedes.

Endeligt skal det konstateres, at samarbejdet mellem Den jyske Sparekasse i Grindsted og Grindsted-Vorbasse Museum har været forbilledligt. Jeg mindes ikke et eneste tilfælde, hvor der har været uenighed eller behov for at gå på kompromis. Ligeledes har samarbejdet mellem museet og undertegnede stort set fungeret gnidningsløst, skønt der selvfølgelig ofte er blevet ført højrøstede diskussioner om dette og hint. Derfor er det såvel museets som mine synspunkter på den vestjyske historie, som viderebringes i projektets første bogudgivelse.

Peter Henningsen, arkivar, Landsarkivet for Fyn.

NOTER

1. Damgaard 1989.
2. Guldberg m.fl., 1993.

LITTERATUR

Damgaard, Ellen: Cattle trade in the 18th and 19th centuries. A question of peasant economy and world orientation. Mette Guldberg m.fl. (red.): *Facing the North Sea. West Jutland and the world.* Proceedings of the Ribe conference, april 6-8, 1992. Esbjerg 1993.

Damgaard, Ellen: The far west of Denmark. Peasant initiative and world orientation in Western Jutland. *Ethonologia Scandinavica vol. 19.* 1989.

Guldberg, Mette, Poul Holm og Per Kristian Madsen (red.): *Facing the North Sea. West Jutland and the world.* Proceedings of the Ribe conference, april 6-8, 1992. Esbjerg 1993.

Hansen, H.P.: *Natmandsfolk og Kjæltringer 1-2.* 1921-30.

Hansen, H.P.: *Fra gamle Dage. Kulturhistoriske Billeder fra Midt- og Vestjylland bd. 1-3.* 1921-30.

Hansen, H.P.: *Trange Kår. Træk af Hedebondens Saga.* 1932.

Hansen, H.P.: *De gamle fortalte. Midtjyske Kulturbilleder 1-3.* 1939-50.

Hansen, H.P.: *Hedebønder i tre Slægtled.* 1959.

Hansen, H.P.: *Primitive Hjem i Midtjylland.* 1960.

Henningsen, Peter: *Hedens Hemmeligheder. Livsvilkår i Vestjylland 1750-1900.* 1995.

Besøg fra Letland

Af Gyrite Andersen

»Demokratiet starter inde i een selv.« Ordene er Indra Vilisteres. I 2 måneder har hun og Gunita Cakare været i Danmark for at lære det danske museumsvæsen at kende indefra. Indra er til daglig ansat på museet i Valmiera i det nordlige Letland, og Gunita er konservator i Letlands hovedstad Riga.

Amtsmuseumsrådet i Ribe Amt fik idéen til studieopholdet i 1993. Baggrunden var dels, at flere fra museerne i amtet havde været på studietur til Baltikum i 1992, dels at en gruppe museumsansatte fra de 3 baltiske lande havde besøgt nogle af de danske museer.

De baltiske museumsfolk havde givet tydeligt udtryk for, at man gerne ville deltage i en eller anden form for samarbejde, og efterhånden modnedes idéen om at invitere nogle baltere på et længerevarende studieophold ved museerne i Ribe Amt. At det blev Letland, skyldtes at Søren Manøe fra Ølgod Museum havde kontakt til formanden for det lettiske museumsvæsen, og at Ribe Amt allerede havde et vist samarbejde med kulturverdenen i Letland.

Formålet med projektet var at give de baltiske kolleger indsigt i det lovfæstede, danske museumsarbejde med indsamling, forskning, formidling og bevaring af kulturarven og samtidig give dem forståelse for museernes rolle i det demokratiske, danske samfund. Målet skulle nåes ved at lade gæsterne følge hverdagen på konserveringscentret og på en række museer i amtet.

En arbejdsgruppe bestående af repræsentanter fra museerne og undertegnede, der er kulturkonsulent i Ribe Amt, tog sig af det praktiske arrangement. Et repræsentativt udvalg på 6 museer gav tilsagn om at deltage i projektet, og Konserveringscentret for museerne i Ribe, Ringkjøbing og Sønderjyllands amter var også villige til at indgå i programmet. At inddrage konserveringen, der her i landet er en naturlig del af museumsarbejdet, viste sig at være en særdeles begavet disposition, for konservatorer og museumsfolk i Letland har stort set ikke noget med hinanden at gøre.

Efter at programmet for opholdet var lagt og budgettet opstillet, blev der sendt en invitation til Letland lydende på 2 personer: 1 museumsmedarbejder og 1 konservator. Der kom svar tilbage med hjerteligt tak for invitationen og et stort ønske om at sende 4 navngivne personer. Det var jo ikke helt det samme, og der blev talt en del om sagen, som dog nærmest løste sig selv.

Det var planen at få projektet delvist financieret via Udenrigsministeriets Demokratifond, men i efteråret 1993, da ansøgningen blev sendt ind, havde fonden ikke flere penge på årsbudgettet. Senere lå behandlingen af ansøgninger stille en periode, så vi kunne skrive efteråret 1994, før der atter kom skred i sagerne.

Da vi atter vendte os mod Letland, var der sket store omvæltninger i den lettiske museumsverden, som bl.a. havde fået ny formand, Janis Garjans. Han kendte intet til den tidligere invitation og lød mildest talt forbavset, da han telefonisk fik overbragt en invitation, lydende på et ophold i 2 måneder for 2 personer. En konservator, der helst skulle være uddannet indenfor malerikonservering, bemaling af træ, herunder møbler, og en museumsmedarbejder, enten historiker eller arkæolog; og begge skulle kunne tale enten engelsk eller tysk.

På ægte demokratisk vis blev der i Letland skrevet ud til museerne og derefter trukket lod mellem dem, der havde ønsket at deltage i studieopholdet. Formanden for museumsnævnet havde gjort det klart for ansøgerne, at de ville blive forpligtede til efter hjemkomsten at videregive den nyerhvervede viden til kolleger i Letland. Dette var i så høj grad i tråd med tankerne for studieopholdet og en forsikring om, at vore gæster ville være motiverede for at gå ind i det planlagte program.

Amtets invitation havde stor betydning for det lettiske museumsvæsen og formanden Janis Garjans, fordi man netop i disse år arbejder med en revision af den lettiske museumslov og dér i høj grad bruger den danske museumslov som forbillede.

Opholdet blev først og fremmest betalt af Demokratifonden, der bevilgede de 37.000 kr., som ansøgningen lød på. Dertil kom et tilskud fra amtsmuseumsrådet i Ribe Amt, den arbejdstid, som medarbejderne på museerne og konserveringscentrene investerede, og endelig de værelser,

der blev stillet til rådighed for gæsterne fra såvel konserveringscentret i Ølgod som på flere af museerne. Der var kalkuleret med, at gæsterne selv skulle sørge for madlavningen, en ordning som Indra og Gunita senere fremhævede som værende en meget god ting. I budgettet indgik også lommepenge og forsikringer, så alt var betalt for de 2 måneder. Dette var indlysende nødvendigt, for lettiske museumsmedarbejdere tjener ca. 600 kr. om måneden, og deres institutioner har store problemer med økonomien, som så mange andre i Letland har.

Efter det endelige program skulle konservatoren tilbringe 4 uger på konserveringscentret i Ølgod primært med malerikonservering og 3 uger i Gram, hvor der skulle arbejdes med forhistoriske effekter. Museumsmedarbejderen skulle starte ved Museet på Sønderskov, derefter skulle turen gå til Varde Museum, over Ribe Kunstmuseum og videre til Ølgod Museum, hvert sted med 1 uges ophold. De sidste 3 uger skulle foregå i Esbjerg, med 2 uger på Esbjerg Museum og 1 uge på Fiskeri- og Søfartsmuseet. Midt i opholdet var der indlagt 1 uges ophold i København, hvor de to letter ud over at se diverse museer skulle besøge Museumshøjskolen i Vig, Statens Museumsnævn, Nationalmuseets afdeling i Brede og Konservatorskolen.

Konserveringscentret og de enkelte museer havde lagt mere eller mindre detaljerede planer for letternes ophold, men de måtte alle justeres, da projektet antog menneskelige former i skikkelse af 2 videbegærlige, velformulerede, lettiske kvinder. Gunita Cakare var meget interesseret i at arbejde med malerikonservering, hvilket resulterede i, at hun blev det meste af tiden i Ølgod og kun besøgte Gram for en kort bemærkning. Indra Vilisteres viste sig at være meget interesseret i det danske samfund generelt, hvilket bevirkede, at hun også besøgte plejehjem og skoler. Man kan så spørge om, hvad det har med et museumsfagligt besøg at gøre. En hel del faktisk, da museerne må antages at være en afspejling af det samfund, de fungerer i.

Rent fagligt fik de begge rigtig meget med hjem. Det fremgik klart, da de fortalte om opholdet på det evaluerende møde, som blev afholdt på Amtsgården få dage før deres hjemrejse.

»Vi vil gerne være med en anden gang«. Dette var meldingen ved evalueringsmødet fra de fleste medvirkende i projektet. Mange af museumsfolkene ømmede sig ganske vist over for megen travlhed på museet, netop i forårsmånederne, hvor Indra Vilisteres havde besøgt dem. De ville gerne have taget sig endnu bedre af hende, end de havde gjort. Dertil bemærkede Indra, at hun netop havde været glad for at få indblik i museernes dagligdag, fordi det lærte hende mere end fastlagte arrangementer. »Vi har ikke brug for »shows«. Dem kender vi fra den sovjetiske tid«.

I det hele taget var både Indra og Gunita meget tilfredse med opholdet. Indra sagde, at det på

Fig. 1. Gunita Cakare og Anette Aalling ved vacuumbordet på konserveringscentret i Ølgod.
Foto: Gyrite Andersen.

mange måder havde opfyldt hendes drømme. Hun mener, det danske demokrati er meget synligt i vores hverdag også indenfor museumsverdenen, bl.a. i den måde, hvorpå vi løser problemer. I samme forbindelse udtrykte hun glæde over at have fået lov til at opleve den danske museumslov i praksis. Det ville være nyttig viden for hende og hendes kolleger i deres videre arbejde med revisionen af den hjemlige museumslov.

Indra fortalte også, at hun under sit ophold her ofte havde oplevet enkle løsninger på problemer, som direkte kan overføres til hendes daglige arbejde på museet i Letland, og hver gang havde hun undret sig over, hvorfor hun og hendes kolleger hjemme ikke selv havde tænkt i disse baner. Som eksempel nævnte hun problematikken omkring originale papir- og fotodokumenter, der i Letland nærmest er utilgængelige, fordi de holdes under lås og slå på grund af deres skrøbelighed. Her i landet oplevede hun, at folk kunne få en fotokopi af materialet, som de derefter kunne tage med hjem og studere i ro og mag.

Med speciale i registrering var Indra naturligvis meget fascineret af arbejdet med edb på museerne. Med tiden ville hun meget gerne indføre dette i Letland. Hun håbede, at museerne dér hen ad vejen selv kunne klare finansieringen, men kunne tænke sig at få hjælp fra danske museumsfolk, når det blev aktuelt at lære at bruge systemerne.

I Letland ville det nok være muligt at etablere interessegrupper svarende til de danske museumsforeninger, men på nuværende tidspunkt ville det nok være vanskeligt at inddrage ret mange frivillige i museumsarbejdet, da folk ikke har overskud til ret meget andet end at skaffe brød på bordet. På længere sigt ønskede Indra dog, at knytte en gruppe frivillige til museet primært bestående af pensionerede håndværkere, men det kunne også være folk uden arbejde.

Gunita havde været meget glad for at lære nye arbejdsmetoder og -teknikker. Særlig spændende, set i forhold til det, hun er vant til fra Letland, var det tekniske udstyr, som lettede arbejdsgangen og gjorde resultatet mere præcist.

Hun fortalte, at hun specielt var interesseret i arbejdet med »the low pressure table« – et vacuum-bord og ville undersøge om det skulle være muligt selv at konstruere et eller allerhelst få bevilget penge til køb af et sådant, når hun kom hjem.

En stor mangelvare i Letland er syrefrit papir. Gunita nævnte dette, som værende et af de steder man kunne hjælpe, hvis der skulle være mulighed for det.

Afsluttende var Gunita meget glad for at have delt opholdet med en person fra museumsverdenen, et arbejdsområde, som hun kun kendte ganske lidt til i forvejen. Hun og Indra var enige om, at samarbejdet mellem de to faggrupper måtte udvides.

At besøget blev en succes, skyldtes ikke mindst, at vore gæster var uhyre interesserede i stort set alt, hvad de blev præsenteret for. Begge havde stor faglig indsigt og var på enhver måde værdige repræsentanter for både deres land og deres fag.

Det var ikke kun letterne, der havde lært noget under deres ophold. Gennem de mange samtaler havde danskerne fået megen ny viden om forholdene i den post-sovjetiske periode, og rent fagligt havde der også været ting at hente. Bernhard le Beau fra konserveringscentret i Gram fortalte, at Gunita havde demonstreret gamle teknikker for dem, og herved blev danskernes viden om de moderne teknikker sat i et helt nyt lys.

Når man arrangerer et studieophold på 2 måneder, skulle gæsterne gerne føle sig velkomne – ikke blot i arbejdstiden. Den sociale del af opholdet fungerede også godt. De 2 lettiske kvinder var åbne og lette at tale med, så det lå lige for, at de ansatte inviterede på middag eller ture, når lejlighed bød sig.

Enkelte gange overnattede de privat, men det meste af tiden boede de på værelser enten i forbindelse med arbejdsstederne eller på to værelser i tilknytning til Ribe Sygehus. De har selv fremhævet dette som værende et plus. Det gav dem et frirum, hvor de ikke behøvede et være »på« hele tiden, hvilket i højere grad ville have været tilfældet, hvis de havde været privat indkvarteret hele tiden.

Den 11. juni om eftermiddagen var det slut. 2 trætte letter blev kørt til lufthavnen, og i bilen kunne jeg ikke nære mig for at spørge dem om, hvad der stod stærkest i deres erindring nu, hvor de var på vej hjem. Det var selvfølgelig et umuligt spørgsmål, men Indra svarede alligevel. Hendes stærkeste oplevelse eller opdagelse var, »at demokratiet starter i én selv. Ting sker, hvis man selv går i gang og ikke blot venter på, at initiativet kommer udefra«. For en person, der hele sit liv har været vant til, at selvstændige initiativer langtfra blev belønnet positivt, var det vel i grunden en ret revolutionerende tanke.

Historien slutter ikke i Billund Lufthavn. Der er mange planer om fortsat samarbejde. Indra Vilistere og Gunita Cakare vil meget gerne have besøg af en gruppe museumsfolk fra Ribe Amt, dels for at vise den lettiske museumsverden frem, dels fordi, som Indra sagde det: »Vi føler, vi er her på kredit, vi vil gerne betale noget af det tilbage«.

Fig. 2. Indra Vilistere og Gunita Cakara på Vikingemarkedet i Ribe. Foto: Gyrite Andersen.

Indra foreslog på evalueringsmødet nogle specialkurser for lettiske museumsfolk i Letland med danske museumsfolk som undervisere. »Ikke fordi vi ikke ved noget, for det gør vi, men vi kan lære meget af den måde, som I anskuer problemerne på.«

Hun havde haft stor glæde af den megen litteratur, som hun undervejs var blevet forsynet med. At det er skrevet på dansk, vil ikke være nogen hindring.

En udveksling af udstillinger kunne også komme på tale. F.eks. kunne hun foreslå en lettisk malerisamling fra 1920'erne og 30'erne, som allerede har været i både Berlin og Stockholm. En anden mulighed var en udstilling med lettiske fund fra 700-1000 e. Kr.

Gunita håbede på at kunne invitere danske konserveringsfolk til en konference i 1996 i Baltikum, og hun foreslog, at man inviterede en arkæologikonservator eller en papirkonservator, hvis der igen blev arrangeret studiebesøg for lettiske museumsfolk i Ribe Amt.

Og meldingen fra de danske medvirkende var entydig; »Vi vil gerne være med til et samarbejde«.

Gyrite Andersen, kulturkonsulent, Ribe Amt.

Et netværk af museer – på vej mod nye tider

Af Svend Aage Knudsen

Museumsstrukturen i Ribe Amt er et resultat af en langsigtet og positiv udvikling, hvor de lokale initiativer og samarbejder på både amtsplan og på landsplan har skabt en god og bred museumsdækning. Den er naturligvis ikke skabt betingelsesløst, selv om det måske i det daglige mest er de museumsfagligt ansatte og deres bestyrelser, som kender rækkevidden af de respektive ansvars- og arbejdsområder.

Danmark er ét af de få lande i verden, som har en egentlig museumslov. Den er med til at sikre en rimelig og basal museumsfaglig fordeling af opgaverne, faglig standard og kontinuitet i samarbejdet. Det gælder både museerne imellem og i forhold til andre områder, som bidrager til sikring af kulturelle værdier og historisk viden.

I de samme årtier, hvor det danske museumsvæsen er blevet udbygget med et decentralt og finmasket net af 150 statsanerkendte museer, har kravene til synliggørelse, formidling og aktiviteter ændret voldsom karakter.

Netop formidlingen er et arbejdsområde, som får stadig mere betydning i prioriteringen af ressourcerne, selv om dette – offentliggørelsen af museernes arbejde – i virkeligheden kun er en flig af de formål, som skal varetages og prioriteres.

Fig. 1. Museumsrådet har afholdt flere »Kend dit amt« arrangementer for Ribe Amtsråd og repræsentanter fra kommunerne. Her er man samlet ved klokkestablen på Oksby gamle Kirkegård i Blåvandshuk Kommune ved arrangementet 1. september 1994. Er klokken faldet i slag med hensyn til museernes rolle i fremtiden? Foto: Varde Museum.

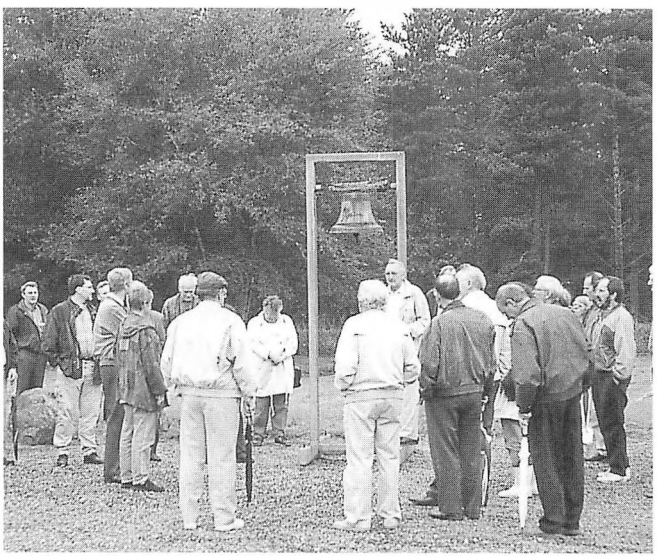

Det er positivt ment, men en ukritisk satsning på synliggørelse, kan også være med til at tilsløre museernes rolle som indsamlende, undersøgende og forskende virksomheder. Her handler det dog nok så meget om, at museerne selv er med til at prioritere, så udgangspunktet for formidling i højere grad bliver en dialog med de øvrige opgaver af mere forvaltningsmæssig og grundlæggende antikvarisk karakter. Tilsyneladende er museerne ved at finde en grad af ligevægtstilstand, hvor flere og flere almene formidlingsinitiativer bygger på de grundliggende undersøgelser, systematiske indsamlinger af genstande og forskning. Et strømliniet og højaktuelt eksempel er sommerens åbning af det ny museum i Ribe – »Ribes Vikinger«. Her har mange års intensiv undersøgelsesvirksomhed, generationers systematiske indsamlinger og forskning på højt niveau banet vejen for en attraktiv, spændende og dybtgående – men også inspirerende og underholdende – formidling af Ribes vikingetid og middelalderhistorie. Det var her historien lå, her var stoffet, og her var det lokale museum, som kunne tage sig af lige netop denne kernehistorie. »Nøglen« til Ribes vikingehistorie lå dog ikke lige for – den er et resultat af et traditionsrigt og konstant udviklende museumsvæsen, som i de sidste årtier er blevet væsentligt styrket med fagligt personale.

Det er spændende at indgå i et regionalt samarbejde – i et netværk af museer med vidt forskelligt indhold, som alligevel overlapper og dermed dækker den bredest mulige vifte af arbejdet med vores kulturarv. Ribe Amt har et af landets bredeste spektre af museumsaktiviteter inden for kunst, kultur og natur – og hertil et professionelt, fælles konserveringsværksted i Ølgod og Gram. Det er store og små museer i et fint fordelt mønster ud over amtet – rimeligt retfærdigt og naturligt placeret i forhold til nutidens bebyggelses- og befolkningsfordeling. Der er blevet plads til de helt lokale initiativer – det gælder f.eks. de lokale museumsafdelinger under Varde og Ølgod museer. Og det var forudsætningen for etableringen af et kulturhistorisk museum for Vejen, Brørup og Holsted kommuner – nu Museet på Sønderskov.

Denne dynamiske stræben efter at give befolk-

Fig. 2. Kulturlandskabet er en vigtig del af museernes arbejdsmark – ved indsamling undersøgelse, forskning og formidling. Her besøg på »Jynd Ovnen« – den 120 meter lange dysse ved Klelund syd for Hovborg. Foto: Museet på Sønderskov.

ningen og amtets gæster en god museumsdækning skyldes først og fremmest det tværgående samarbejde igennem museumsrådet. Lykkeligvis kan vi sige, at der i dette museumsråd er tale om et både åbent og positivt samarbejde, selv om det i enkelte andre landsdele mere ligner et fagligt »konkurrenceråd«. I Ribe Amt betragtes museumsopgaven regionalt og tværgående uanset, at de enkelte museer naturligvis har særinteresser, virke- og ansvarsområder, som er med til at kendetegne dem som selvstændige institutioner.

Debatten omkring kulturminister Jytte Hildens initiativer til en kulturreform og forslag til en helt ny museumslov blev yderst intense i vintermånederne. Mange museumsfolk i denne landsdel og med dem deres trofaste støtter i bestyrelser og museumsforeninger frygtede, at det hårde slid med opbygning, synliggørelse og folkeliggørelse af museerne pludselig skulle »jævnes med jorden«. Der fremkom synspunkter om at samle ressourcerne i større regionale museumsvirksomheder, og der blev talt om væsentlige omlægninger af statens økonomiske engagement. Måske gik debatten skævt, fordi de nye tanker kom mere eller mindre uventet og overrumplende, og fordi de mest provokerende synspunkter havde ophav blandt museernes egne faglige rækker. Nu er der faldet lidt ro over tingene igen! Ser vi tilbage, handler det ikke om at afdække, hvordan debatten kom igang eller om, at analysere de divergerende retninger debatten tog. Det handler om, at der forhåbentlig er startet en dialog – en objektiv kritisk og positiv vurdering af det danske museumsvæsens status, betingelser og udvikling frem imod nye tider.

Hovedparten af amtets museer er statsanerkendte eller er tilknyttet samarbejder med statsanerkendte museer, og med det følger forpligtelser, som rækker langt ud over de mere synlige dele af museumsarbejdet. Her har museerne muligvis et fremtidigt forklaringsproblem i en tid, hvor formidling, udstillingssucces, publikumsunderlag, nye arbejdsformer etc. spiller en væsentlig rolle i museernes profilering.

Denne udvikling er ikke blot et lokalt anliggende, for den afspejler også et museumsfagligt initiativ og en kulturpolitisk indstilling. På blot 20 år har Ribe Amts museumsvæsen – og for den sags skyld det danske museumsvæsen – ændret så meget karakter, at vi i dag har et fint netværk af fagligt bemandede museer. Desværre må kriterierne for statsanerkendelse i vidt omfang måles på økonomiske dimensioner – i virkeligheden handler det nok så meget om resultater, formål og standard. Men ingen tvivl om det – den decentrale museumsstruktur med mange mindre og middelstore museer er en meget sårbar størrelse over for blot begrænsede udsving i de økonomiske vilkår.

Da offentligheden i løbet af vinteren blev vidne til den heftige debat omkring museumsloven, blev hovedtemaerne desværre i nogen grad også målt og vejet efter økonomiske begreber. Det var noget

af det, som skabte betænkelige reaktioner blandt museerne i Ribe Amt, primært fordi der fremkom synspunkter om en radikal omlægning af tilskudsordninger og fremtidige vilkår for statsanerkendelse. Det var perspektiver, som kunne blive en direkte eksistenstrussel for flere museer.

Nu er det ofte sådan med en debat, hvor mange skal til orde, at situationen ikke er helt enkel at overskue i starten – her kommer der let »støj i mikrofonen«. Når mange museumsfolk, bestyrelser og lokalpolitikere reagerede så voldsomt ved debattens start, var det ikke en reaktion imod de positive tanker om udvikling af museumsbegrebet, fornyelser og tilpasning til nye tider. Det var nok mest af alt, fordi sådanne visioner om nytænkning blev kædet sammen med det mest ømtålelige emne – hvem skal betale? Et netværk af museer, som det, der er opbygget i Ribe Amt, må jo trods alt basere sig meget på den lokale og regionale økonomiske støtte, og det er primært deraf statsstøtten beregnes. Derfor er det lidt ærgeligt, at nytænkning omkring museernes virke og rolle i fremtiden bliver kædet så meget sammen med det mest sårbare – den økonomiske byrdefordeling mellem kommuner, amter og staten.

Museerne i Ribe Amt har vidt forskellige udgangspunkter, hvilket naturligvis sætter sig spor i spændvidden og de emnekredse, som de enkelte institutioner repræsenterer. Samtidig er der naturligvis grænser for, hvor finmasket en struktur, der kan etableres. Det er her museumsloven har haft en god og regulerende betydning. Alligevel har en voksende interesse for lokalhistorie, museumsarbejde og anden beslægtet kulturel virksomhed sat sig klare spor i museumsdækningen i Ribe Amt.

Her spiller Museumsrådet en afgørende rolle for koordineringen af museumssamarbejdet, og rådet har i årenes løb medvirket til at definere de geografiske og antikvariske virkeområder. På den måde har de statsanerkendte museer fået tildelt en række administrative og undersøgelsesmæssige opgaver. I takt med udbygningen af museumsstrukturen, har de allerede etablerede museer afgivet virkeområder, og de har dermed tilgodeset bæredygtige, mere lokalt forankrede initiativer. Det er her, synliggørelse og folkeliggørelse bliver mest markant.

De enkelte museers økonomi er vidt forskellig, men følger alligevel nogle grundlæggende fælles træk: de årlige kommunale tilskud og amtets tilskud er det enkelte museums basistilskud. Sammen med andre stedlige bidrag fra sponsorer og fonde udgør summen af disse tilskudsmidler

Fig. 3. Museumshjulene kører ikke ved egen kraft – der skal drivmidler til, også selv om det kun er en let understrøm. Vandhjulet på Gravengaard Vandmølle ved Holsted Å. Foto: Museet på Sønderskov.

det beregningsgrundlag, hvorefter statsstøtten hidtil er blevet udregnet som en procentstørrelse – »40 % af det stedlige driftsgrundlag«. Dette ligger nu på omkring 35-36 %, idet de senere års finansloves samlede statsstøttebeløb til museerne ikke har udlignet de samlede forhøjelser af de »stedlige tilskudsmidler« ved de statsanerkendte museer.

Set fra en lokal og regional kulturpolitisk synsvinkel er det nuværende tilskudsprincip – med nogle justeringer – i virkeligheden en retfærdig tilskudspolitik. Der er dog flere uligheder i ordningerne, som har givet anledning til, at nogle får større andel af den fælles kage end andre. Og det har givet anledning til reaktioner, som har ført til overvejelser om andre beregningsformer af en statsstøtte.

Amtsmuseumsråd er samarbejdsorganer, som findes over hele landet – det er en del af museumslovens decentrale struktur. Museumsrådene koordinerer og medvirker til at fremme museumssamarbejdet i de enkelte amter. Det gode og unikke ved museumsrådene er deres sammensætning af museumsfolk, bestyrelsesmedlemmer, politikere og repræsentanter for forvaltninger. Som noget specielt for Ribe Amt er også arkivområdet og foreningen Historisk samfund for Ribe Amt repræsenteret i rådet. Det giver et bredt forum for debat og udveksling af ideer samt medvirker til koordinering af fælles initiativer inden for både undersøgelser, forskning og formidling.

Den nuværende opdeling af amtet i museumsvirkeområder er i høj grad et resultat af en lokal udvikling, men den hænger naturligvis også sammen med en landsdækkende tendens. Der er i dag 3 statsanerkendte kunstmuseer, 1 statsanerkendt specialmuseum – Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg – og 6 statsanerkendte kulturhistoriske museer. Under de kulturhistoriske museer er der flere steder etableret lokale underafdelinger og særlige samlinger. Det gælder også flere lokalhistoriske arkiver, som kan være tilknyttet det lokale statsanerkendte museum. Et eksempel er de lokale museumsafdelinger under Varde Museum og under Ølgod Museum. Andre museer er omfattet af en særlig associeringsordning under Museumsrådet – f.eks. museerne på Fanø, som samtidig indgår i faglige samarbejder med Esbjerg Museum.

En særlig status og funktion har Konserveringscentret i Ølgod og Gram – nu fælleskonservering for museerne i Ringkjøbing, Ribe og Sønderjyllands amter.

Den faglige kontakt er vigtig – den udmønter sig i Ribe Amt gennem flere inspektørmøder årligt, og formaliseres bl.a. igennem de faste møder i Museumsrådet. Endvidere har de enkelte museer opbygget særlige samarbejdsrelationer omkring fælles interesser og tværgående projekter.

En debat sætter noget igang, og den fører også til selvkritik af hvert enkelt museum og det tværgående museumsnetværk. Her vil udfaldet af den igangværende debat om en fremtidig revision af museumsloven kunne føre noget godt med sig, såfremt der bliver tale om en sund og naturlig vurdering af museumsarbejdets nuværende vilkår. Så vil fremtidsvisionerne kunne opsættes i overensstemmelse med det, der allerede er skabt over en lang årrække.

Når reaktionerne fra museerne i Ribe Amt var så rimelig kontante og synlige, skyldes det rent faktisk, at det museale netværk fungerer godt i området – og det kunne både Museumsråd, bestyrelser og museumsledere naturligvis ikke undlade at meddele. Da Museumsrådet mødtes i maj måned, havde de højeste »bølger« omkring en hurtig og overrumplende revision af museumsloven lagt sig. Men at der kommer en fornyelse af den nuværende museumslov er ingen længere i tvivl om – nu er det blot et spørgsmål om hvornår og på hvilke vilkår.

For at være bedre forberedt til at deltage i debatten og fremføre landsdelens synspunkter har Museumsrådet nedsat et arbejdsudvalg, som er gået igang med at vurdere museernes vilkår og fremtidsperspektiver. Konklusionen er, at vinterens debat mest af alt afspejler, at museerne har arbejdet koncentreret for at nå det nuværende stade, og det er herfra fremtiden bør opbygges. Debatten tog desværre en udvikling, som kom bag på mange i museumsverdenen og bag på dem, der er med til at sætte den regionale kulturpolitiske dagsorden. Nu kan museumsverdenen vel ikke være uforberedt på, at der naturligvis kommer en fornyelse af museumsloven, og at der arbejdes med skitser til mange fornyelser på dette kulturelle område i det hele taget. Det nedsatte arbejdsudvalg skal medvirke til, at Ribe Amts museer bliver synlige i formuleringen af fremtidens decentrale museumsvæsen – regionalt og på landsplan. Også i Ribe Amt vil der være behov for nytænkning og fremsynethed. De, der til daglig er involveret i arbejdet, mener, grundlaget og engagementet er tilstede.

Sv. Aage Knudsen, museumsinspektør, Museet på Sønderskov.

Fig. 4. Medlemmer af Ribe Amts museumsråd på rundvisning på Fælleskonserveringens afdeling i Ølgod, oktober 1995, hvor ledende konservator Elmer Fabech fortæller om den iværksatte konservering af de nyfundne jernaldergrave med velbevarede tekstiler fra Lønne Hede. Foto: Sv. Aage Knudsen.

Register til Mark og Montre 1965-1995

Ved Birgitte Herreborg Thomsen

Det foreliggende register for tidsskriftet Mark og Montre dækker årgangene 1965-1995, og er udarbejdet sammen med 1994-redaktionen, William Gelius, Ribe Kunstmuseum, Mette Guldberg, Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg og Ingrid Stoumann, Esbjerg Museum. Registret består af følgende delregistre: et forfatterregister, et stedregister og et emneregister.

Forfatterregistret er opbygget alfabetisk. Hvor en forfatter har skrevet flere artikler, er disse anført kronologisk, og hvor en artikel har flere forfattere, er den registreret under førstnævnte forfatter, med henvisning dertil ved anden/andre forfatter/forfattere.

Sogneinddelingen i Trap Danmark 5. udgave har dannet grundlag for stedregisteret, dog med en tillempning for Jerne Sogn samt Ribe og Varde Landsogne, der findes under købstæderne. Opslaget Ribe Amt eller dele deraf omfatter artikler omhandlende amtet generelt eller flere sogne.

Emneregisteret er i det store og hele opbygget efter de samme kategorier som *Dansk Historisk Bibliografi,* dog tillempet efter de emner, som Ribe Amt og tidsskriftets målsætning i særlig grad repræsenterer. Hvor det er skønnet, at en artikel indeholder væsentlige oplysninger om flere emner, er den registreret under flere opslag.

INDHOLD

FORFATTERREGISTER 62

STEDREGISTER 66

Ribe Amt eller dele deraf 66
Esbjerg,
herunder Jerne Sogn 67
Ribe,
herunder Ribe Landsogn 68
Varde, herunder Varde Landsogn 69
Landsogne
(i alfabetisk orden) 69

EMNEREGISTER 73

Museumsvæsen 73
Museumshistorie 73
Udstillinger 73
Anden formidling 74
Konservering 74
Arkivvæsen 74

Oldtid og middelalder 74
Bebyggelseshistorie 74
Fæstningsværker 74
Overtro/Folketro 74
Runer 74
Formidling 74
Stenalder 75
Bebyggelse
Grave
Enkeltgenstande
Bronzealder 75
Bebyggelse
Grave
Enkeltgenstande
Jernalder 75
Bebyggelse
Grave
Jernudvinding
Enkeltgenstande
Vikingetid 76
Landbebyggelse
Byhistorie
Grave
Håndværk og handel
Enkeltgenstande
Middelalder 76
Landbebyggelse
Byhistorie
Bygningshistorie
Kirker, kirkegårde og klostre
Håndværk og handel
Fiskeri
Enkeltgenstande

Nyere tid 77
Landboforhold 77
Hedeopdyrkning 78
Håndværk og industri 78
Møller
Guld- og sølvsmedearbejde
Andre håndværk
Husflid og bierhverv 78
Jydepotter
Fiskeri og søfart 78
Landtransport 78
Handel 78
Mål og vægt 78
Heraldik 79
Besættelsen 79
Sociale og kulturelle forhold 79
Folketro og folkeminder
Foreningsliv
Forlystelser
Kirker og kirkegårde
By og bygning 79
Byhistorie
Bygningshistorie
Boligen og dens udstyr 80
Møbler
Boligtekstiler
Glas og keramik
Andet husgeråd
Personligt udstyr 80
Beklædning
Smykker og ure
Våben
Billedkunst 80
Bygningskunst 81

Personalhistorie 81

FORFATTERREGISTER

Adamsen, Christian:
- Bulagergård. En bebyggelse fra tidlig middelalder i Verst sogn. Foreløbig meddelelse. 1982, s. 39-49.

Agerbæk, Kirsten:
- Om Ribes vandtårn og dets bygningshistorie. 1981, s. 53-63.

Ahlefeldt-Laurvig, Jørgen:
- Et fyrbækken af fajance. 1969, s. 52-54.
- En smørskål fra fajencefabriken i Kastrup. 1970, s. 43-46.

Albrethsen, Svend Erik:
- Hvad klitten gemte – en enkeltgravshøj i Blåbjerg Plantage. 1976, s. 25-37.

Andersen, Aage:
- Barokbæger fra Ribe. 1983, s. 67-68.
- Hovedvandsæske fra Ribe. 1984, s. 120-121.

Andersen, Gyrite:
- Besøg fra Letland. 1995, s. 53-56.

Andersen, Karen:
- Sydvestjyske hårarbejder. 1971, s. 44-53.

Andreasen, A. Bøgebjerg:
- Marias tempelgang. Om altertavlen i Hoven Kirke. 1972, s. 49-53.

Asingh, Pauline og Jensen, Stig:
- En landsby fra tidlig jernalder ved Farup nordvest for Ribe. 1983, s. 5-10.

Balle-Petersen, Margaretha:
- Forsamlingshuset – velkendt eller ukendt. Træk af forsamlingshusenes baggrund og funktion i Ribe Amt. 1974, s. 28-43.

Bencard, Mogens:
- En nyerhvervelse. 1965, s. 28-32.
- En mindepokal over Karl XII's død. 1967, s. 42-50.
- To par kageforme. 1968, s. 27-31.
- Mere om mindepokalen over Karl XII's død. 1968, s. 32.
- Tre usædvanlige stykker jydepottetøj. 1968, s. 44-46.
- Grubehuse i Okholm. 1969, s. 26-36.
- Stavbægre. 1969, s. 41-44.
- En gårdtomt fra før-romersk jernalder. 1970, s. 5-17.
- En renaissance-tinkande fra Riberhus. 1970, s. 30-35.
- Nordtyske terracotta-arbejder fra Ribe-egnen. 1971, s. 16-25.
- Håndtag med runer. Om anvendelsen af runepind 2 fra Ribe. 1972, s. 38-42.
- Ribes vikingetid. En foreløbig redegørelse for udgravningerne 1972/73. 1973, s. 28-48.
- Ribes ældste udvikling. 1974, s. 20-27.
- Engelske fajancer med danske billeder. 1976, s. 82-98.
- Sønderport i Ribe. 1979, s. 40-51.

Bencard, Mogens og Lange, Johan:
- Botaniske resultater af en udgravning i Ribe. 1972, s. 27-37.

Bencard, Mogens og Wiell, Stine:
- Et trefliget spænde fra Ribe. 1975, s. 37-42.

Bjørslev, Jørgen:
- Fanø Kunstmuseum i Sønderho. 1992, s. 44-47.

Broch, Jørgen:
- Richard Mortensen og Esbjerg. 1994, s. 16-25.

Bruun-Petersen, Jens:
- Vedsted-Hvidding jernbanestation 1887-1923. 1986-87, s. 58-74.

Bukdahl, Else Marie:
- Det heroiske og det monumentale – hovedlinier i Niels Hansen Jacobsens og Svend Wiig Hansens kunst. 1992, s. 35-37.

Christensen, H.P.:
- »Sorte jyder«. 1965, s. 44-46.

Christiansen, Anne:
- »Imellem Gud og mennesker« – et hovedværk af Arne Haugen Sørensen. 1988, s. 65-68.
- Hans Tyrrestrup – et rids af malerens produktion igennem 25 år. 1989, s. 81-87.
- Grafikeren Finn Severin Bolther – en sort-hvid kunstner i Esbjerg. 1990, s. 9-17.

Crumlin-Pedersen, Ole:
- Gredstedbro-skibet. 1967, s. 11-15.

Davidsen, Karsten:
- En enkeltgrav fra Årre Skole. 1975, s. 23-27.

Degn, Ole:
- Genopbygningen efter storbranden i Ribe 1580. Hustyper, ejerforhold og socialtopografi i et bykvarter i slutningen af 1500-årene. 1985, s. 30-48.
- Ejere og beboere i Nederdammen 31 i Ribe og ejendommens baggrund i de sociale forhold 1545-1987. 1986-87, s. 154-168.

Dehn, Torben:
- Karensdal. En gravplads fra ældre jernalder ved Hodde. 1984, s. 30-37.

Dragsbo, Peter:
- Det industrielle miljø i Esbjerg – et etnologisk undersøgelsesprojekt. 1978, s. 57-69.
- En lokalstil i Sydvestjylland – Gårdbyggeri på Esbjergegnen 1850-1901. 1983, s. 50-56.
- Renaissancemøbler eller stabletaburetter? – Tradition og forandring i boligkulturen i Esbjerg 1930-50. 1983, s. 57-65.
- Tre dørstykker fra Rousthøje. 1984, s. 92-94.
- Værd at bevare – eksempler fra det kulturhistoriske oversigtsarbejde i Ribe Amt. 1984, s. 95-103.
- Ægte funkis. Bygge- og Boligudstillingen i Esbjerg 1933. 1985, s. 5-18.
- Lifstrup – et stykke vestjysk hedekolonisation. 1985, s. 109-110.
- Klatterup og omegn – om et arbejderkvarter i Esbjerg. 1986-87, s. 89-108.
- Ravjyder i 100 år. 1988, s. 22-28.
- Museerne og det lokale og regionale bevaringsarbejde. 1988, s. 88-91.
- Novrup i 200 år – landsbyen ved den grønne eng. 1989, s. 40-48.
- Ved Fanø Nordsøstrand – pst strand, pst strand, pst strand.... 1989, s. 76-80.
- »Den lille maler« – mellem kunst og håndværk. 1990, s. 18-25.

Eller, Povl:
- Stortingsdeputationen 1905. Et maleri af Paul Fischer i Varde Museum. 1975, s. 51-59.

Engel, Jørgen og Mahler, Torben:
- En mølle bliver 100 år. Sønderho Mølle på Fanø og dens historiske baggrund. 1994, s. 11-15.

Engqvist, Hans Henrik:
- Terpagers Gaard på Mellemdammen. 1966, s. 7-23.
- Nederdammen 31 i Ribe. Excurs I. Ranker. 1986-87, s. 169-178.
- Nederdammen 31 i Ribe. Excurs II. Stokværksfremspring og gavlkonstruktioner. 1986-87, s. 179-188.

Eriksen, Palle:
- Nygårdhøjfeltet. En snes høje fra yngre stenalder. 1979, s. 5-26.

Fabech, Charlotte:
- Gødsvang – et samfund med jernproduktion. 1989, s. 16-21.

Fabech, Elmer W.:
- Konserveringsanstalten i Ølgod, funktionen og fremtiden. 1988, s. 83-87.
- Konserveringscentret – en del af et regionalt netværk og amternes kulturpolitik. 1993, s. 5-10.

Faber, Ole:
- Hus eller grav? Et anlæg fra yngre stenalder ved Varde. 1976, s. 5-11.
- En bronzealdergrav i Oksbøl. 1980, s. 18-22.
- Et sølvbæger fra Skonager. 1982, s. 66-69.
- Blåbjerg Egnsmuseum. 1984, s. 123.
- Blåvandshuk Egnsmuseum. 1984, s. 124-125.
- Varde Museum. 1984, s. 125-127.

– Ølgod Museum. 1984, s. 127.
– Nyt Varde sølv. 1986-87, s. 53-57.
– Verdsligt sølv fra gejstlige gemmer. 1989, s. 68-72.
– Poul Johnsen Høy – en skipper fra Lønne. 1990, s. 26-29.
Faber, Ole og Jørgensen, Hasse N.:
– Blaabjerg Egnsmuseum. 1989, s. 88-90.
Faber, Ole og Ploug, Mariann:
– Varde Artillerimuseum. 1993, s. 32-35.
Fabricius, Nina:
– Hannes Hus i Sønderho – Et hjem bliver museum. 1988, s. 36-44.
– Tre små byer – tre »personligheder« – Ølgod Museums undersøgelse af Skovlund, Gårde og Strellev. 1990, s. 42-47.
Feveile, Claus og Jensen, Stig:
– Metalstøberen i Vikingetidens Ribe. 1991, s. 65-70.
Frandsen, Lene B.:
– Mosaikstifter i Ribe – før og nu. 1988, s. 58-60.
– Under hul nr. 13 – fundet af en boplads fra ældre germansk jernalder. 1992, s. 31-34.
– Nye grave med tekstiler fra Lønne Hede. 1995, s. 37-40
Frandsen, Lene B. og Voss, Olfert:
– Jernudvinding i Snorup i tiden 1.-7. århundrede. 1993, s. 39-43.
Frimodt-Møller, F.:
– Glarboruder på Asserbølgaard. 1967, s. 16-20.
Fritz, Sven:
– Guldsmed Hendrich Bötticher i Ribe. 1967, s. 21-41.
– Hendrich Bötticher – guldsmed i Ribe 1707-1739. Tillæg til artiklen i Mark og Montre 1967. 1976, s. 76-81.
Frøsig, Hanne:
– Om et linnedskab. 1971, s. 26-32.
Funder, Torkil og Olsen, Niels Henrik:
– Om skrammels muligheder. 1972, s. 62-71.
– At udstille middelalderen i Ribe. 1973, s. 49-70.
Futtrup, Jens og Stoumann, Ingrid:
– Skole og museum – »i fælles fodslaw« – et undervisningsprojekt om jernalderen. 1994, s. 84-89.
Gebauer, Anne Birgitte: Se: *Kock, Jan og Gebauer, Anne Birgitte*
Gelius, William:
– Lis Andersen. En vestjysk kunstner på vej. 1990, s. 3-8.
– Sigurd Swane i Ribe – om baggrunden for en jubilæumsudstilling. 1991, s. 61-64.
– Kristian Zahrtmann i Ribe. Om en nyerhvervelse til Ribe Kunstmuseum. 1992, s. 9-12.
– Helga Vilandt – en glemt Ribemaler. 1993, s. 44-50.
Guldberg, Mette:
– En gammel by i nutiden. Træk af Ribes handels- og dagligliv i 1980'erne. 1989, s. 53-57.
– »Hvide kul« i Danmark – Karlsgårde vandkraftværk og Informationscenter. 1991, s. 34-40.
– Fra husflid til industri? – Vestjyske bønders bierhverv. 1992, s. 26-30.
– Vestjylland og Verden II. 1995, s. 46-48.
Se også: *Holm, Poul; Guldberg, Mette og Madsen, Per Kristian*
Hahn-Pedersen, Morten:
– Det går ufatteligt godt – omkring et portræt fra 1806. 1990, s. 30-31.
– Et skibsportræt – og historien om en storsejlers endeligt. 1991, s. 48-51.
Hald, Carsten Teilman:
– Anetavle og Adelsprøve. 1975, s. 43-50.
Hansen, Finn Lillethorup:
– Natur- og kulturskolen ved Museet på Sønderskov. 1995, s. 7-9.
Hansen, Henrik Jarl:
– Den elektroniske sognebeskrivelse – landsdækkende arkæologi på computer. 1994, s. 54-58.
Hansen, Mogens:
– Fundmaterialet fra gårdtomt på Tangen og dets datering. 1976, s. 62-65.
Hansen, Steffen Stummann:
– Andersminde – en vikingetidig bebyggelse nær Ribe. 1982, s. 25-38.
Hansen, Søren Manøe: Se: *Manøe, Søren*
Havsteen-Mikkelsen, Mette Eriksen:
– Omkring Jenny la Cours Væveskole i Askov. 1994, s. 74-81.
Hellvik, Irene:
– Ølgod Vandtårn. 1995, s. 22-25.
Henningsen, Peter:
– Den jyske hede – endnu engang. 1995, s. 49-52.
Holm, Erik Einar:
– Det Gamle Apothek i Ribe. Om ejendommens bygningshistorie og restaurering. 1977, s. 43-59.
Holm, Poul:
– Vadehavsfiskere. 1988, s. 31-35.
– Sydvesten. 1989, s. 73-75.
– Frilandsmuseet ved Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg. 1990, s. 32-35.
– Riberfisk. 1993, s. 36-38.
– Bjergelavet »Blaavand« – Om at »nære sig af vrag« ved den jyske vestkyst. 1995, s. 32-36.
Holm, Poul; Guldberg, Mette og Madsen, Per Kristian:
– Vestjylland og verden. 1992, s. 48-49.
Hvass, Steen:
– Hodde. En vestjysk jernalderlandsby med social deling. 1973, s. 10-21.
– Jernalderlandsbyen i Hodde. 1975, s. 28-36.
– Udgravningerne i Vorbasse. En landsby fra 4.-5. årh. og fra vikingetid, samt en brandtomt fra yngre stenalder og to kvindegravpladser fra ca. år 0. 1976, s. 38-52.
– Vikingebebyggelsen i Vorbasse. 1977, s. 18-29.
– Fem års udgravninger i Vorbasse. 1979, s. 27-39.
Hægstad, Arne:
– Ribes pottemål fra 1684. Et bidrag til justervæsenets historie. 1978, s. 36-45.
– Ribes Kran. Pundert, stangvægt eller bismer – et bidrag til den uligearmede vægts historie. 1981, s. 18-22.
Iversen, Hanna:
– Esbjerg by-miljø – et stykke praktisk græsrodsarbejde. 1989, s. 105-108.
Jantzen, Connie; Kieffer-Olsen, Jakob og Madsen, Per Kristian:
– De små brødres hus i Ribe. 1994, s. 26-36.
Jensen, Knud:
– Kors under bunden af jernalderkar. 1969, s. 9-18.
– Lerkar og hestekranier under gulve i ældre bygninger. 1984, s. 75-91.
Jensen, Leo K.:
– Registrering af kunst i offentlig eje i Ribe Amt. 1993, s. 28-31.
Jensen, Stig:
– To sydvestjyske bopladser fra ældre germansk jernalder. Jernalderbebyggelsen i Ribeområdet. 1980, s. 23-36.
– En gravplads fra ældre jernalder ved Villebøl. 1983, s. 66.
– Ribeegnen gennem 10.000 år – et bebyggelseshistorisk projekt. 1984, s. 5-29.
– Brudstykker af Ribes vikingetid. 1984, s. 119-120.
– Hvad 100 km læhegn gemte. 1985, s. 49-54.
– Gårde fra vikingetiden ved Gl. Hviding og Vilslev. 1986-87, s. 5-26.
– Skibet er ladet med.... 1986-87, s. 189-191.
– Ribes befæstning i vikingetiden. 1990, s. 69-73.
– Nyt museum for vikingetid og middelalder i Ribe. 1993, s. 71-76.
– Fra elværk til museum. 1995, s. 3-6.
Se også: *Asingh, Pauline og Jensen, Stig* samt *Feveile, Claus og Jensen, Stig*

Jensen, Stig; Madsen, Per Kristian og Schiørring, Ole:
– Udgravninger i Ribe 1979-1981. 1982, s. 50-65.
Jensen, Stig og Petersen, Søren Gottfred:
– Ny udstilling i Hans Tavsens Hus. 1985, s. 108-109.
Jensen, Thyge:
– Fiskerimuseets skoletjeneste – oplevelser og undervisning på samlebånd. 1993, s. 56-60.
Jørgensen, Hasse N.:
– Blåbjerg Egnsmuseum. 1986-87, s. 191.
– Blåvandshuk Egnsmuseum. 1986-87, s. 192-193.
– Museumsfilm. 1988, s. 69-73.
– Sydvestjyske kirkegårde. 1989, s. 58-65.
Se også: *Faber, Ole og Jørgensen, Hasse N.*
Jørgensen, J. Balslev: Se: *Madsen, Per Kristian; Jørgensen, J. Balslev og Petersen, Søren Gottfred*
Kejlbo, Ib Rønne:
– To stykker af en mosaik! 1976, s. 66-75.
Kibenich, Lisbeth:
– To Ormehovedfingerringe fra Skast Herred. 1994, s. 50-53.
Kieffer-Olsen, Jakob: Se: *Jantzen, Connie; Kieffer-Olsen, Jakob og Madsen, Per Kristian*
Kierstein, Else:
– Fra idé til virkelighed. Esbjergudstillingen på Esbjerg Museum. 1988, s. 74-77.
Knudsen, Svend Aage:
– Barokke havevaser fra 1700-tallets Sønderskov. 1988, s. 45-51.
– Et fortræffeligt kort over Sønderskov. 1989, s. 66-67.
– Runestenen fra Malt Sogn nu på museum. 1991, s. 3-23.
– Et netværk af museer – på vej mod nye tider. 1995, s. 57-60.
Knudsen, Svend Aage og Rindel, Per Ole:
– Selager – en sjældent velbevaret jernalderlandsby. 1989, s. 5-15.
– Trældiget – nye udgravninger. 1994, s. 44-49.
Kock, Jan og Gebauer, Anne Birgitte:
– En dysse fra Aal Sogn – om anlægget og dets keramik. 1976, s. 12-24.
Korsgaard, H.P.:
– Om urene på Varde Museum. 1966, s. 35-41. Artiklen fortsættes i Mark og Montre 1967.
– Om urene på Varde Museum. 1967, s. 51-57. Artiklen er fortsat fra Mark og Montre 1966.
Kristensen, H.K.:
– Tufsten. 1965, s. 24-25.
– Trolddom og overtro i Ribe amts museer. 1968, s. 13-26.
– Christen Lyngbo, 18/6 1871-9/12 1968. 1969, s. 5-7.
– Vævespjæld og hosebånd. 1969, s. 45-51.
– Gammelt importmateriale fra Indien. 1970, s. 28-29.
– Et sølvkrus. 1972, s. 54-56.
– Lysesiv som lampevæger. 1980, s. 93-95.
Kristensen, Laura Halkjær:
– Nogle almuetekstiler på Varde Museum. 1971, s. 36-43.
Kruuse, Annemarie:
– Museumspædagog – hvad er det? 1990, s. 74-78.
– Red – hvad reddes kan! – et skattefund fra 1600-tallet. 1991, s. 84-87.
– Af fortids spor – vor fremtid gror. Bechmann Poulsen og Vorbasse Museum. 1993, s. 83-86.
Køster, Jørgen:
– Per Hollensen. Et oplæg til en undersøgelse af landlige bygmestre i forrige århundrede. 1974, s. 54-65.
Lange, Johan: Se: *Bencard, Mogens og Lange, Johan*
Larsen, Svend Holm:
– Billedhuggeren Niels Hansen Jacobsen (1861-1941). 1991, s. 58-60.
Lauenborg, Michael:
– Kjersing II. En højgruppe fra enkeltgravskulturen. 1980, s. 7-17.
– Vadehavets kulturhistorie – et eksempel på et tværamtsligt museumsarbejde. 1984, s. 104-110.
– Kronik. Museerne på vej mod år 2000. 1988, s. 92-95.
– Kære Henry Nielsen. 1993, s. 3-4.
Laursen, Bodil Busk:
– Fru Staus kabinet. Et ny-rokoko interiør på Varde Museum. 1974, s. 44-53.
– To dyreserier fra Det Gamle Apothek. 1977, s. 60-65.
– Den antikvariske Samling 1855-1980. Om Samlingens stiftelse og opgaver. 1980, s. 55-70.
– Koffardikaptajnens indkøb. 1981, s. 32-41.
Lerche, Grith:
– Bramminge-skæret og andre nyere fund af pileformede ardskær. 1985, s. 78-98.
Lindahl, Fritze:
– Middelalderlige Ribe-ringe. 1966, s. 28-34.
– En molling fra Vejers. 1972, s. 43-48.
Lund, Niels Windfeld:
– Om et havnespil. 1985, s. 110-111.
Madsen, H.J.:
– Om grubehuse. 1969, s. 19-21.
Madsen, Marie Reinholt:
– Jydepottekonen i Lindknud. 1968, s. 38-43.
Madsen, Marie Reinholt og Thomsen, Sven Herreborg:
– Nye dobbeltgrave fra yngre stenalder ved Tarp. 1972, s. 5-13.
Madsen, Per Kristian:
– Puggaardsgade i Ribe – en arkæologisk undersøgelse. 1978, s. 27-35.
– Christoffer den førstes grav i Ribe domkirke. 1980, s. 37-54.
– Ribe Raadhussamling. 1983, s. 32-43.
– Maleren Chr. Købke på Ribe Kunstmuseum. 1984, s. 127-128.
– Fru Heibergs billede på Ribe Kunstmuseum. 1985, s. 19-25.
– Ribes »store kerte« – en kandelaber fra renæssancen. 1985, s. 63-68.
– Syv kilo skår fra en udgravning nær vadestedet over Ribe Å. 1986-87, s. 38-41.
– Et middelalderhus på Nederdammen i Ribe. 1986-87, s. 126-153.
– En udkant af middelalderbyen Ribe. 1988, s. 61-64.
– Theophilus Hansens tegning fra 1836 af Nørreport i Ribe. 1991, s. 52-57.
Se også: *Jantzen, Connie; Kieffer-Olsen, Jakob og Madsen, Per Kristian* samt *Jensen, Stig; Madsen, Per Kristian og Schiørring, Ole* og *Holm, Poul; Guldberg, Mette og Madsen, Per Kristian*
Madsen, Per Kristian; Jørgensen, J. Balslev og Petersen, Søren Gottfred:
– Udgravninger på Sct. Catharinæ kloster i Ribe. 1984, s. 59-69.
Madsen, Per Kristian og Petersen, Jens Erik:
– Jernkær. En udgravning i en forsvundet middelalder-landsby ved Ribe. 1983, s. 11-22.
Mahler, Torben: Se: *Engel, Jørgen og Mahler, Torben*
Manøe, Søren:
– Holger Øllgaard, 24/7 1888 – 15/1 1969. 1969, s. 7-8.
– Mere om Niels Hansens Uhds mindeblade. 1969, s. 55-57.
– Ølgod Egnsmuseum – Hodde Skole. 1970, s. 47-57.
– En levende begravet hest. 1971, s. 54-58.
– Betydelige højrester i Øse. 1972, s. 14-19.
– Kylekæppen, hyrdens lange arm. 1972, s. 57-61.
– En runesten i Vallund? 1974, s. 17-19.

– Om genbrug og rebmageri. 1977, s. 77-80.
– En koffardikaptajn i Strellev. 1981, s. 23-31.
– Blytækkerne fra Strellev. 1982, s. 70-80.
– Blaabjerg Egnsmuseum. 1983, s. 68.
– Blåvandshuk Egnsmuseum. 1983, s. 69.
– Varde Museum. 1983, s. 71-72.
– Ølgod Museum. 1983, s. 72-73.
– Kulbrænding i Påbøl Plantage. 1988, s. 14-21.
– Fra Teknisk Skole til Rådhus. 1989, s. 49-52.
– Prospekttegner og husmand C.J. Jespersen efterlyses! 1993, s. 77-82.
– Kridthus og ølkrus. 1994, s. 41-43.

Meesenburg, H.:
– Darum, et marsksogn ved geestranden. 1983, s. 73-75.

Mejdahl, Ulla:
– Poghøj – en kort meddelelse om en gård fra middelalderen. 1986-87, s. 26-27.

Mikkelsen, Hans:
– Vadestedet over Ribe Å. 1986-87, s. 28-37.

Mikkelsen, Martin: Se: *Nielsen, Jytte og Mikkelsen, Martin*

Mortensen, Morten:
– En kanonfotograf i arbejde. Et fotoarkiv i Esbjerg Byhistoriske Arkiv. 1990, s. 40-41.

Moses, Søren:
– Gravengård Vandmølle – en benstamp ved Holsted Å. 1994, s. 3-10.
– Toftegård Bagehus. 1995, s. 26-31

Munthe af Morgenstierne, B.v.:
– Et ror-hovede. 1968, s. 33-37.

Museerne i Ribe Amt:
– Træk fra museernes arbejde 1965-1975. 1975, s. 7-21.
– Glimt fra museerne. 1983, s. 66-75.
– Glimt fra museerne. 1984, s. 119-128.
– Glimt fra museerne. 1985, s. 108-112.
– Glimt fra museerne. 1986-87, s. 189-195.

Naamansen, Arne Tubæk:
– Fra den arkæologiske hverdag – eller hvad fem småsager førte til. 1993, s. 87-90.

Nielsen, Henry:
– Et amtsmuseumsråds nytte og virkning. 1989, s. 109-111.

Nielsen, Ingrid:
– Puggårdsgade i Ribe – en arkivalsk undersøgelse. 1978, s. 16-26.
– Paypyt i Ribe. Introduktion og skriftlige kilder. 1979, s. 52-55.
– Kommentar til de geologiske undersøgelser. 1979, s. 61-63.

Nielsen, Jytte og Mikkelsen, Martin:
– Nybro. En grav fra yngre stenalder og en boplads fra yngre bronzealder. 1985, s. 55-62.

Nielsen, Leif Chr.:
– Nogle grave fra yngre germansk jernalder og vikingetid i Sydvestjylland. 1984, s. 38-48.

Nielsen, Svend:
– En jernalderboplads ved Rolfsø. 1978, s. 5-11.

Nielsen, Teresa:
– Billeder beretter – Fotos, der belyser Vejen Kunstmuseums fortid. 1995, s. 10-15.

Nørnberg, Per:
– Paypyt i Ribe. Geologiske vidnesbyrd. 1979, s. 56-61.

Olsen, Niels Henrik: Se: *Funder, Torkil og Olsen, Niels Henrik*

Ottosen, Mich.:
– Vandtårn, vartegn, varemærke. 1993, s. 51-55.
– Esbjerg Posthus 1908 og 1993 – om Bindesbølls billeder i Plesners posthus. 1994, s. 66-73.

Petersen, Jens Erik:
– To somre i Ribes kloakker. Arkæologiske undersøgelser under et anlægsarbejde. 1985, s. 99-108.

Se også: *Madsen, Per Kristian og Petersen, Jens Erik*

Petersen, Søren Gottfred: Se: *Jensen, Stig og Petersen, Søren Gottfred* samt *Madsen, Per Kristian; Jørgensen, J.Balslev og Petersen, Søren Gottfred*

Ploug, Mariann:
– Strikkede nattrøjer. 1978, s. 46-56.
– Mere om nattrøjer. 1979, s. 76-78.
– Skrædder i Årre. 1992, s. 19-23.
– Et ravbælte fra Fanø? 1994, s. 37-40.
– Skelettet i skabet – eller noget, der ligner. 1995, s. 16-21.

Se også: *Faber, Ole og Ploug, Mariann*

Portman, Charlotte:
– Broderede billeder. 1977, s. 66-76.
– Et broderet billede fra Ribe. Et nyt fund i Kunstindustrimuseet. 1979, s. 74-75.

Prange, Knud:
– En adelig kiste – og et heraldisk problem. 1970, s. 36-42.
– Havevaserne på Sønderskov – eller heraldikkens nytte. 1993, s. 15-18.

Rasmussen, Aino Kann:
– Grubehuse i Vilslev. 1969, s. 22-25.
– Guldskatten fra Vester Vedsted. 1970, s. 18-20.
– Sct. Nikolaj i Ribe – og en grav fra yngre germansk jernalder. 1971, s. 13-15.

Rasmussen, Erik Flagstad:
– Esbjerg Byfond. 1994, s. 59-65.

Rasmussen, Jørgen Dieckmann:
– Stavnsbåndets vestjyske realitet. 1988, s. 29-30.
– Tanker i et arkiv. Om det nye Byhistoriske Arkiv i Esbjerg. 1989, s. 96-99.

Rasmussen, Lisbeth Wincentz:
– Flintægge fra Sydjylland. 1982, s. 5-7.

Rindel, Per Ole:
– Oldtid i lange baner – arkæologiske undersøgelser på den kommende motorvejsstrækning mellem Vejen og Holsted. 1992, s. 38-43.
– Bønder fra stenalder til middelalder ved Nørre Holsted – nye arkæologiske undersøgelser på den kommende motorvej mellem Vejen og Holsted. 1993, s. 19-27.

Se også: *Knudsen, Svend Aage og Rindel, Per Ole*

Risbøl, Ole:
– Et særpræget fund fra Hyllerslev station. 1991, s. 71-73.

Roberts, Frances: Se: *Stoumann, Ingrid og Roberts, Frances*

Rønn, Edith Mandrup:
– Åndssvageanstalten i Ribe i 1930'erne – plejepersonalet og anstaltens ånd. 1991, s. 41-47.

Schiørring, Ole:
– Tinstøbeforme fra 1600-årenes Ribe. 1979, s. 64-73.

Se også: *Jensen, Stig; Madsen, Per Kristian og Schiørring, Ole*

Schovsbo, Per Ole:
– Hjulet fra Vognsbøl. 1982, s. 20-24.

Selmer, Jørgen:
– Grindsted Museum. 1983, s. 69-71.
– Grindsted Museum. 1985, s. 111-112.
– Landsbysmedjen i Kærbæk. 1986-87, s. 109-125.
– Københavnerplantagerne ved Vorbasse. 1988, s. 3-13.
– Rytterfægtningen ved Vorbasse 1864 – historier om historien. 1990, s. 48-55.
– Dahlgårds Tivoli. 1991, s. 27-33.

Se også: *Tonn-Petersen, Anette og Selmer, Jørgen*

Siemen, Palle:
– En kogestensrøse fra Veldbæk ved Esbjerg – den eneste i Jylland? 1985, s. 26-29.
– Skonager – en jernalderlandsby fra 5.-7. århundrede efter Kristus. 1985, s. 69-77.

– Grave og bebyggelse fra ældre jernalder på kanten af Tjæreborgmarsken. 1988, s. 52-57.
– Den middelalderlige bebyggelse i Esbjergområdet. 1989, s. 30-39.
– Bebyggelseshistorie øst for Esbjerg – 3000 års landsbyer og enkeltgårde i Novrupområdet. 1990, s. 56-67.
– Toftgrænser i det middelalderlige Allerup. 1990, s. 68.
– Middelalder i Tjæreborg og Allerup. 1991, s. 74-83.
– To højgravere fra Sydvestjylland. 1991, s. 88-95.
– En høj i Vorbasse og lidt om høje i almindelighed. 1992, s. 13-18.
– Mellem Uglvig og Tovrup – eller 3000 års bosættelser ved Grønnegård. 1993, s. 61-70.
Simonsen, Henrik Bredmose:
– Da fiskebilerne slog godstogene af banen. 1992, s. 3-8.
– Abrahamsens værft – byens læreplads. 1994, s. 82-83.
Sivertsen, Claes:
– Ribeegnens andelsmejerier og 1930'ernes økonomiske krise. 1986-87, s. 75-88.
Skov, Sigvard:
– En fransk fontæne. 1971, s. 33-35.
Sterum, Niels:
– Tangen. En sydvestjysk gårdtomt fra senmiddelalder og renæssance. 1976, s. 53-61.
Stiesdal, Hans:
– Voldsteder ved Varde. Beretning om en egnsundersøgelse. 1981, s. 5-17.
– Voldsteder ved Varde II. 1983, s. 23-31.
Stoumann, Ingrid:
– Vikingetidslandsbyen i Sædding. 1977, s. 30-42.
– To bopladser fra jernalder og vikingetid på Spangsbjerg Kirkevej i Vognsbøl. 1982, s. 8-19.
– En stormandsgrav fra vikingetid i Grimstrup. 1984, s. 121-123.
– Nyt om gammelt fund i Sædding. 1986-87, s. 193-195.
– En ny runeindskrift fra dansk middelalder. 1992, s. 24-25.
Se også: *Futtrup, Jens og Stoumann, Ingrid*
Stoumann, Ingrid og Roberts, Frances:
– Frem i lyset – 10 rustklumper eller 100 nye informationer. 1989, s. 22-29.
Sybrandt, Steffen:
– Vikingerne kommer! Et vikingemarked fotograferet af Steffen Sybrandt. 1990, s. 79.
Søndergaard, Steffen M.:
– Restaurering af Stenbrogaard. 1981, s. 42-52.
– Træk af Bramminge Hovedgaards bygningshistorie. 1986-87, s. 42-52.
– Om Sønderskovs restaurering. 1993, s. 11-14.
Sørensen, G.Ibsen:
– Nu dages det brødre.... 1966, s. 49-52.
Søsted, Kasper Høhling:
– Fortiden under Vorbasse sparekasse. 1995, s. 41-45.
Thomsen, Niels:
– Nye landsbyer. 1965, s. 9-23.
– Stubmølle? 1966, s. 24-27.
– En jernalders gravhøj i Nollund. 1967, s. 7-10.
– To førromerske hustomter ved Esbjerg. 1968, s. 5-12.
– Grubehuse i Esbjerg. 1969, s. 37-40.
– Tragtbægerkultur i Sydvestjylland – Jerne Sogn. 1971, s. 5-12.
– Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 2. 1974, s. 5-16.
– Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 3. 1977, s. 5-17.
Thomsen, Sven Herreborg: Se: *Madsen, Marie Reinholt og Thomsen, Sven Herreborg*
Thrane, Henrik:
– Jacob A. Riis og arkæologien. 1973, s. 71-73.
Tonn-Petersen, Anette:
– Hedebonden – en utraditionel udstilling om et traditionelt emne. 1989, s. 91-95.
– »Historien på hovedet« – en særlig særudstilling. 1990, s. 36-39.
Tonn-Petersen, Anette og Selmer, Jørgen:
– »Jæger og bonde« – en ny udstilling på Grindsted Museum. 1984, s. 111-118.
– Karensminde – projekt til museumsgård ved Grindsted. 1988, s. 78-82.
Tougaard, Svend:
– Vadehavets mudder på museum. 1989, s. 100-104.
Vejbæk, Ole:
– Hus og ager. Højryggede agre under en bebyggelse fra 1100-årene syd for Filsø i Ål sogn. 1984, s. 49-58.
Videbæk, Ole:
– Industriregistrering i Ribe Amt. 1980, s. 71-92.
Vognsen, Leif:
– En vandreblok på museum. 1991, s. 24-26.
Vorting, Hans Chr.:
– Flere grubehuse og andet nyt fra vikingetiden i Esbjerg. 1970, s. 21-27.
– Gammelby, en vikingetidsbebyggelse i Esbjerg. 1972, s. 20-26.
– Et usædvanligt enkeltgravsanlæg ved Veldbæk. 1973, s. 5-9.
– Endnu en bopladsforekomst fra germansk jernalder i Esbjerg. 1973, s. 22-27.
Voss, Olfert: Se: *Frandsen, Lene B. og Voss, Olfert*
Weber, Kirsten:
– Fra Andrea Andersdatters piedestal. 1965, s. 33-43.
Wiell, Stine: Se: *Bencard, Mogens og Wiell, Stine*
Wistoft, Birgitte:
– Viktoria fra Ribe. 1978, s. 12-15.
Wold, Sara:
– To stolehynder fra 1700-tallets Fanø. 1983, s. 44-49.
– Danmarks ældste forklæde? 1984, s. 70-74.
Zenius, Marianne:
– Blåvand Museum. 1984, s. 123-124.
Øllgaard, H.:
– Et flintelåsgevær. 1965, s. 26-27.
– En »tyggemaskine«. 1965, s. 47-48.
– Kirkepotter. 1966, s. 42-44.
– Slavekrigsvåben. 1966, s. 45-48.
– En tusindkunstner. 1967, s. 58-59.
– Niels Hansens Uhd's mindeblade. 1968, s. 47-54.

STEDREGISTER

Ribe amt eller dele deraf

Andersen, Gyrite:
– Besøg fra Letland. 1995, s. 53-56.
Andersen, Karen:
– Sydvestjyske hårarbejder. 1971, s. 44-53.
Balle-Petersen, Margaretha:
– Forsamlingshuset – velkendt eller ukendt. Træk af forsamlingshusenes baggrund og funktion i Ribe Amt. 1974, s. 28-43.
Christiansen, Anne:
– Hans Tyrrestrup – et rids af malerens produktion igennem 25 år. 1989, s. 81-87.
Dragsbo, Peter:
– En lokalstil i Sydvestjylland – Gårdbyggeri på Esbjergegnen 1850-1901. 1983, s. 50-56.
– Værd at bevare – eksempler fra det kulturhistoriske oversigtsarbejde i Ribe Amt. 1984, s. 95-103.
– Ravjyder i 100 år. 1988, s. 22-28.
– Museerne og det lokale og regionale bevaringsarbejde. 1988, s. 88-91.
Fabech, Elmer W.:
– Konserveringscentret – en del af et regionalt netværk og amternes kulturpolitik. 1993, s. 5-10.

Fabricius, Nina:
- Tre små byer – tre »personligheder« – Ølgod Museums undersøgelse af Skovlund, Gårde og Strellev. 1990, s. 42-47.

Guldberg, Mette:
- Fra husflid til industri? – Vestjyske bønders bierhverv. 1992, s. 26-30.
- Vestjylland og Verden II. 1995, s. 46-48.

Hansen, Finn Lillethorup:
- Natur- og kulturskolen ved museet på Sønderskov. 1995, s. 7-9.

Hansen, Henrik Jarl:
- Den elektroniske sognebeskrivelse – landsdækkende arkæologi på computer. 1994, s. 54-58.

Henningsen, Peter:
- Den jyske hede – endnu engang. 1995, s. 49-52.

Holm, Poul:
- Vadehavsfiskere. 1988, s. 31-35.
- Riberfisk. 1993, s. 36-38.
- Bjergelavet »Blaavand« – Om at »nære sig af vrag« ved den jyske vestkyst. 1995, s. 32-36.

Holm, Poul; Guldberg, Mette og Madsen, Per Kristian:
- Vestjylland og verden. 1992, s. 48-49.

Jensen, Knud:
- Kors under bunden af jernalderkar. 1969, s. 9-18.
- Lerkar og hestekranier under gulve i ældre bygninger. 1984, s. 75-91.

Jensen, Leo K.:
- Registrering af kunst i offentlig eje i Ribe Amt. 1993, s. 28-31.

Jensen, Stig:
- To sydvestjyske bopladser fra ældre germansk jernalder. Jernalderbebyggelsen i Ribeområdet. 1980, s. 23-36.
- Ribeegnen gennem 10.000 år – et bebyggelseshistorisk projekt. 1984, s. 5-29.
- Hvad 100 km læhegn gemte. 1985, s. 49-54.

Jensen, Stig og Petersen, Søren Gottfred:
- Ny udstilling i Hans Tavsens Hus. 1985, s. 108-109.

Jørgensen, Hasse N.:
- Sydvestjyske kirkegårde. 1989, s. 58-65.

Knudsen, Svend Aage:
- Et netværk af museer – på vej mod nye tider. 1995, s. 57-60.

Knudsen, Svend Aage og Rindel, Per Ole:
- Trældiget – nye udgravninger. 1994, s. 44-49.

Kristensen, H.K.:
- Trolddom og overtro i Ribe amts museer. 1968, s. 13-26.
- Vævespjæld og hosebånd. 1969, s. 45-51.
- Lysesiv som lampevæger. 1980, s. 93-95.

Kristensen, Laura Halkjær:
- Nogle almuetekstiler på Varde Museum. 1971, s. 36-43.

Køster, Jørgen:
- Per Hollensen. Et oplæg til en undersøgelse af landlige bygmestre i forrige århundrede. 1974, s. 54-65.

Lauenborg, Michael:
- Vadehavets kulturhistorie – et eksempel på et tværamtsligt museumsarbejde. 1984, s. 104-110.
- Kronik. Museerne på vej mod år 2000. 1988, s. 92-95.
- Kære Henry Nielsen. 1993, s. 3-4.

Madsen, H.J.:
- Om grubehuse. 1969, s. 19-21.

Manøe, Søren:
- Prospekttegner og husmand C.J. Jespersen efterlyses! 1993, s. 77-82.

Museerne i Ribe Amt:
- Træk fra museernes arbejde 1965-1975. 1975, s. 7-21.
- Glimt fra museerne. 1983, s. 66-75.
- Glimt fra museerne. 1984, s. 119-128.
- Glimt fra museerne. 1985, s. 108-112.
- Glimt fra museerne. 1986-87, s. 189-195.

Naamansen, Arne Tubæk:
- Fra den arkæologiske hverdag – eller hvad fem småsager førte til. 1993, s. 87-90.

Nielsen, Henry:
- Et amtsmuseumsråds nytte og virkning. 1989, s. 109-111.

Nielsen, Leif Chr.:
- Nogle grave fra yngre germansk jernalder og vikingetid i Sydvestjylland. 1984, s. 38-48.

Ploug, Mariann:
- Et ravbælte fra Fanø? 1994, s. 37-40.

Rasmussen, Jørgen Dieckmann:
- Stavnsbåndets vestjyske realitet. 1988, s. 29-30.

Rindel, Per Ole:
- Oldtid i lange baner – arkæologiske undersøgelser på den kommende motorvejsstrækning mellem Vejen og Holsted. 1992, s. 38-43.
- Bønder fra stenalder til middelalder ved Nørre Holsted – nye arkæologiske undersøgelser på den kommende motorvej mellem Vejen og Holsted. 1993, s. 19-27.

Selmer, Jørgen:
- Dahlgårds Tivoli. 1991, s. 27-33.

Siemen, Palle:
- Den middelalderlige bebyggelse i Esbjergområdet. 1989, s. 30-39.
- To højgravere fra Sydvestjylland. 1991, s. 88-95.

Sivertsen, Claes:
- Ribeegnens andelsmejerier og 1930'ernes økonomiske krise. 1986-87, s. 75-88.

Stiesdal, Hans:
- Voldsteder ved Varde. Beretning om en egnsundersøgelse. 1981, s. 5-17.

Thomsen, Niels:
- Nye landsbyer. 1965, s. 9-23.
- Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 2. 1974, s. 5-16.
- Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 3. 1977, s. 5-17.

Tougaard, Svend:
- Vadehavets mudder på museum. 1989, s. 100-104.

Videbæk, Ole:
- Industriregistrering i Ribe Amt. 1980, s. 71-92.

Esbjerg, herunder Jerne Sogn

Broch, Jørgen:
- Richard Mortensen og Esbjerg. 1994, s. 16-25.

Christiansen, Anne:
- »Imellem Gud og mennesker« – et hovedværk af Arne Haugen Sørensen. 1988, s. 65-68.
- Grafikeren Finn Severin Bolther – en sort-hvid kunstner i Esbjerg. 1990, s. 9-17.

Dragsbo, Peter:
- Det industrielle miljø i Esbjerg – et etnologisk undersøgelsesprojekt. 1978, s. 57-69.
- Renaissancemøbler eller stabletaburetter? – Tradition og forandring i boligkulturen i Esbjerg 1930-50. 1983, s. 57-65.
- Ægte funkis. Bygge- og Boligudstillingen i Esbjerg 1933. 1985, s. 5-18.
- Klatterup og omegn – om et arbejderkvarter i Esbjerg. 1986-87, s. 89-108.
- Novrup i 200 år – landsbyen ved den grønne eng. 1989, s. 40-48.
- »Den lille maler« – mellem kunst og håndværk. 1990, s. 18-25.

Futtrup, Jens og Stoumann, Ingrid:
- Skole og museum – »i fælles fodslaw« – et undervisningsprojekt om jernalderen. 1994, s. 84-89.

Holm, Poul:
- Sydvesten. 1989, s. 73-75.
- Frilandsmuseet ved Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg. 1990, s. 32-35.

Iversen, Hanna:
- Esbjerg by-miljø – et stykke praktisk græsrodsarbejde. 1989, s. 105-108.

Jensen, Thyge:
- Fiskerimuseets skoletjeneste – oplevelser og undervisning på samlebånd. 1993, s. 56-60.

Kierstein, Else:
- Fra idé til virkelighed. Esbjergudstillingen på Esbjerg Museum. 1988, s. 74-77.

Lund, Niels Windfeld:
- Om et havnespil. 1985, s. 110-111.

Mortensen, Morten:
- En kanonfotograf i arbejde. Et fotoarkiv i Esbjerg Byhistoriske Arkiv. 1990, s. 40-41.

Nielsen, Leif Chr.:
- Nogle grave fra yngre germansk jernalder og vikingetid i Sydvestjylland. 1984, s. 38-48.

Ottosen, Mich.:
- Vandtårn, vartegn, varemærke. 1993, s. 51-55.
- Esbjerg Posthus 1908 og 1993 – om Bindesbølls billeder i Plesners posthus. 1994, s. 66-73.

Prange, Knud:
- En adelig kiste – og et heraldisk problem. 1970, s. 36-42.

Rasmussen, Erik Flagstad:
- Esbjerg Byfond. 1994, s. 59-65.

Rasmussen, Jørgen Dieckmann:
- Tanker i et arkiv. Om det nye Byhistoriske Arkiv i Esbjerg. 1989, s. 96-99.

Schovsbo, Per Ole:
- Hjulet fra Vognsbøl. 1982, s. 20-24.

Siemen, Palle:
- En kogestensrøse fra Veldbæk ved Esbjerg – den eneste i Jylland? 1985, s. 26-29.
- Den middelalderlige bebyggelse i Esbjergområdet. 1989, s. 30-39.
- Bebyggelseshistorie øst for Esbjerg – 3000 års landsbyer og enkeltgårde i Novrupområdet. 1990, s. 56-67.
- Mellem Uglvig og Tovrup – eller 3000 års bosættelser ved Grønnegård. 1993, s. 61-70.

Simonsen, Henrik Bredmose:
- Da fiskebilerne slog godstogene af banen. 1992, s. 3-8.
- Abrahamsens værft – byens læreplads. 1994, s. 82-83.

Stoumann, Ingrid:
- To bopladser fra jernalder og vikingetid på Spangsbjerg Kirkevej i Vognsbøl. 1982, s. 8-19.

Sørensen, G.Ibsen:
- Nu dages det brødre.... 1966, s. 49-52.

Thomsen, Niels:
- Nye landsbyer. 1965, s. 9-23.
- Stubmølle? 1966, s. 24-27.
- To førromerske hustomter ved Esbjerg. 1968, s. 5-12.
- Grubehuse i Esbjerg. 1969, s. 37-40.
- Tragtbægerkultur i Sydvestjylland – Jerne Sogn. 1971, s. 5-12.

Vorting, Hans Chr.:
- Flere grubehuse og andet nyt fra vikingetiden i Esbjerg. 1970, s. 21-27.
- Gammelby, en vikingetidsbebyggelse i Esbjerg. 1972, s. 20-26.
- Et usædvanligt enkeltgravsanlæg ved Veldbæk. 1973, s. 5-9.
- Endnu en bopladsforekomst fra germansk jernalder i Esbjerg. 1973, s. 22-27.

Ribe, herunder Ribe landsogn

Agerbæk, Kirsten:
- Om Ribes vandtårn og dets bygningshistorie. 1981, s. 53-63.

Andersen, Aage:
- Barokbæger fra Ribe. 1983, s. 67-68.
- Hovedvandsæske fra Ribe. 1984, s. 120-121.

Bencard, Mogens:
- En nyerhvervelse. 1965, s. 28-32.
- En mindepokal over Karl XII's død. 1967, s. 42-50.
- To par kageforme. 1968, s. 27-31.
- Mere om mindepokalen over Karl XII's død. 1968, s. 32.
- Tre usædvanlige stykker jydepottetøj. 1968, s. 44-46.
- Stavbægre. 1969, s. 41-44.
- En renaissance-tinkande fra Riberhus. 1970, s. 30-35.
- Nordtyske terracotta-arbejder fra Ribe-egnen. 1971, s. 16-25.
- Håndtag med runer. Om anvendelsen af runepind 2 fra Ribe. 1972, s. 38-42.
- Ribes vikingetid. En foreløbig redegørelse for udgravningerne 1972/73. 1973, s. 28-48.
- Ribes ældste udvikling. 1974, s. 20-27.
- Engelske fajancer med danske billeder. 1976, s. 82-98.
- Sønderport i Ribe. 1979, s. 40-51.

Bencard, Mogens og Lange, Johan:
- Botaniske resultater af en udgravning i Ribe. 1972, s. 27-37.

Bencard, Mogens og Wiell, Stine:
- Et trefliget spænde fra Ribe. 1975, s. 37-42.

Degn, Ole:
- Genopbygningen efter storbranden i Ribe 1580. Hustyper, ejerforhold og socialtopografi i et bykvarter i slutningen af 1500-årene. 1985, s. 30-48.
- Ejere og beboere i Nederdammen 31 i Ribe og ejendommens baggrund i de sociale forhold 1545-1987. 1986-87, s. 154-168.

Engqvist, Hans Henrik:
- Terpagers Gaard på Mellemdammen. 1966, s. 7-23.
- Nederdammen 31 i Ribe. Excurs I. Ranker. 1986-87, s. 169-178.
- Nederdammen 31 i Ribe. Excurs II. Stokværksfremspring og gavlkonstruktioner. 1986-87, s. 179-188.

Feveile, Claus og Jensen, Stig:
- Metalstøberen i Vikingetidens Ribe. 1991, s. 65-70.

Frandsen, Lene B.:
- Mosaikstifter i Ribe – før og nu. 1988, s. 58-60.

Fritz, Sven:
- Guldsmed Hendrich Bötticher i Ribe. 1967, s. 21-41.
- Hendrich Bötticher – guldsmed i Ribe 1707-1739. Tillæg til artiklen i Mark og Montre 1967. 1976, s. 76-81.

Funder, Torkil og Olsen, Niels Henrik:
- Om skrammels muligheder. 1972, s. 62-71.
- At udstille middelalderen i Ribe. 1973, s. 49-70.

Gelius, William:
- Lis Andersen. En vestjysk kunstner på vej. 1990, s. 3-8.
- Sigurd Swane i Ribe – om baggrunden for en jubilæumsudstilling. 1991, s. 61-64.
- Kristian Zahrtmann i Ribe. Om en nyerhvervelse til Ribe Kunstmuseum. 1992, s. 9-12.
- Helga Vilandt – en glemt Ribemaler. 1993, s. 44-50.

Guldberg, Mette:
- En gammel by i nutiden. Træk af Ribes handels- og dagligliv i 1980'erne. 1989, s. 53-57.

Hansen, Steffen Stummann:
- Andersminde – en vikingetidig bebyggelse nær Ribe. 1982, s. 25-38.

Holm, Erik Einar:
- Det Gamle Apothek i Ribe. Om ejendommens bygningshistorie og restaurering. 1977, s. 43-59.

Hægstad, Arne:
- Ribes pottemål fra 1684. Et bidrag til justervæsenets historie. 1978, s. 36-45.

– Ribes Kran. Pundert, stangvægt eller bismer – et bidrag til den uligearmede vægts historie. 1981, s. 18-22.
Jantzen, Connie; Kieffer-Olsen, Jakob og Madsen, Per Kristian:
– De små brødres hus i Ribe. 1994, s. 26-36.
Jensen, Stig:
– Brudstykker af Ribes vikingetid. 1984, s. 119-120.
– Skibet er ladet med.... 1986-87, s. 189-191.
– Ribes befæstning i vikingetiden. 1990, s. 69-73.
– Nyt museum for vikingetid og middelalder i Ribe. 1993, s. 71-76.
– Fra elværk til museum. 1995, s. 3-6.
Jensen, Stig; Madsen, Per Kristian og Schiørring, Ole:
– Udgravninger i Ribe 1979-1981. 1982, s. 50-65.
Kejlbo, Ib Rønne:
– To stykker af en mosaik! 1976, s. 66-75.
Kristensen, H.K.:
– Et sølvkrus. 1972, s. 54-56.
Laursen, Bodil Busk:
– To dyreserier fra Det Gamle Apothek. 1977, s. 60-65.
– Den antikvariske Samling 1855-1980. Om Samlingens stiftelse og opgaver. 1980, s. 55-70.
Lindahl, Fritze:
– Middelalderlige Ribe-ringe. 1966, s. 28-34.
Madsen, Per Kristian:
– Puggaardsgade i Ribe – en arkæologisk undersøgelse. 1978, s. 27-35.
– Christoffer den førstes grav i Ribe domkirke. 1980, s. 37-54.
– Ribe Raadhussamling. 1983, s. 32-43.
– Maleren Chr. Købke på Ribe Kunstmuseum. 1984, s. 127-128.
– Fru Heibergs billede på Ribe Kunstmuseum. 1985, s. 19-25.
– Ribes »store kerte« – en kandelaber fra renæssancen. 1985, s. 63-68.
– Syv kilo skår fra en udgravning nær vadestedet over Ribe Å. 1986-87, s. 38-41.
– Et middelalderhus på Nederdammen i Ribe. 1986-87, s. 126-153.
– En udkant af middelalderbyen Ribe. 1988, s. 61-64.
– Theophilus Hansens tegning fra 1836 af Nørreport i Ribe. 1991, s. 52-57.
Madsen, Per Kristian; Jørgensen, J.Balslev og Petersen, Søren Gottfred:
– Udgravninger på Sct. Catharinæ kloster i Ribe. 1984, s. 59-69.
Madsen, Per Kristian og Petersen, Jens Erik:
– Jernkær. En udgravning i en forsvundet middelalder-landsby ved Ribe. 1983, s. 11-22.
Mikkelsen, Hans:
– Vadestedet over Ribe Å. 1986-87, s. 28-37.
Munthe af Morgenstierne, B.v.:
– Et ror-hovede. 1968, s. 33-37.
Nielsen, Ingrid:
– Puggårdsgade i Ribe – en arkivalsk undersøgelse. 1978, s. 16-26.
– Paypyt i Ribe. Introduktion og skriftlige kilder. 1979, s. 52-55.
– Kommentar til de geologiske undersøgelser. 1979, s. 61-63.
Nørnberg, Per:
– Paypyt i Ribe. Geologiske vidnesbyrd. 1979, s. 56-61.
Petersen, Jens Erik:
– To somre i Ribes kloakker. Arkæologiske undersøgelser under et anlægsarbejde. 1985, s. 99-108.
Ploug, Mariann:
– Strikkede nattrøjer. 1978, s. 46-56.
– Mere om nattrøjer. 1979, s. 76-78.
Portman, Charlotte:
– Broderede billeder. 1977, s. 66-76.
– Et broderet billede fra Ribe. Et nyt fund i Kunstindustrimuseet. 1979, s. 74-75.
Rasmussen, Aino Kann:
– Sct. Nikolaj i Ribe – og en grav fra yngre germansk jernalder. 1971, s. 13-15.
Rønn, Edith Mandrup:
– Åndssvageanstalten i Ribe i 1930'erne – plejepersonalet og anstaltens ånd. 1991, s. 41-47.
Schiørring, Ole:
– Tinstøbeforme fra 1600-årenes Ribe. 1979, s. 64-73.
Skov, Sigvard:
– En fransk fontæne. 1971, s. 33-35.
Thrane, Henrik:
– Jacob A. Riis og arkæologien. 1973, s. 71-73.
Wistoft, Birgitte:
– Viktoria fra Ribe. 1978, s. 12-15.
Wold, Sara:
– Danmarks ældste forklæde? 1984, s. 70-74.

Varde, herunder Varde landsogn

Ahlefeldt-Laurvig, Jørgen:
– Et fyrbækken af fajance. 1969, s. 52-54.
– En smørskål fra fajencefabriken i Kastrup. 1970, s. 43-46.
Eller, Povl:
– Stortingsdeputationen 1905. Et maleri af Paul Fischer i Varde Museum. 1975, s. 51-59.
Faber, Ole:
– Hus eller grav? Et anlæg fra yngre stenalder ved Varde. 1976, s. 5-11.
– Varde Museum. 1984, s. 125-127.
– Nyt Varde sølv. 1986-87, s. 53-57.
– Verdsligt sølv fra gejstlige gemmer. 1989, s. 68-72.
Faber, Ole og Ploug, Mariann:
– Varde Artillerimuseum. 1993, s. 32-35.
Frandsen, Lene B.:
– Under hul nr. 13 – fundet af en boplads fra ældre germansk jernalder. 1992, s. 31-34.
Hald, Carsten Teilman:
– Anetavle og Adelsprøve. 1975, s. 43-50.
Korsgaard, H.P.:
– Om urene på Varde Museum. 1966, s. 35-41. Artiklen fortsættes i Mark og Montre 1967.
– Om urene på Varde Museum. 1967, s. 51-57. Artiklen er fortsat fra Mark og Montre 1966.
Kristensen, H.K.:
– Tufsten. 1965, s. 24-25.
– Christen Lyngbo, 18/6 1871 – 9/12 1968. 1969, s. 5-7.
Kristensen, Laura Halkjær:
– Nogle almuetekstiler på Varde Museum. 1971, s. 36-43.
Laursen, Bodil Busk:
– Fru Staus kabinet. Et ny-rokoko interiør på Varde Museum. 1974, s. 44-53.
Manøe, Søren:
– Varde Museum. 1983, s. 71-72.
Ploug, Mariann:
– Strikkede nattrøjer. 1978, s. 46-56.
Portman, Charlotte:
– Broderede billeder. 1977, s. 66-76.
Øllgaard, H.:
– Et flintelåsgevær. 1965, s. 26-27.

Landsogne

Alslev

Thomsen, Niels:
– Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 2. 1974, s. 5-16.
– Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 3. 1977, s. 5-17.

Ansager

Fabricius, Nina:
– Tre små byer – tre »personligheder« – Ølgod Museums undersøgelse af Skovlund, Gårde og Strellev. 1990, s. 42-47.
Kruuse, Annemarie:
– Red – hvad reddes kan! – et skattefund fra 1600-tallet. 1991, s. 84-87.
Selmer, Jørgen:
– Landsbysmedjen i Kærbæk. 1986-87, s. 109-125.

Anst
Knudsen, Svend Aage og Rindel, Per Ole:
– Trældiget – nye udgravninger. 1994, s. 44-49.

Bramming
Lerche, Grith:
– Bramminge-skæret og andre nyere fund af pileformede ardskær. 1985, s. 78-98.
Nielsen, Leif Chr.:
– Nogle grave fra yngre germansk jernalder og vikingetid i Sydvestjylland. 1984, s. 38-48.
Søndergaard, Steffen M.:
– Træk af Bramminge Hovedgaards bygningshistorie. 1986-87, s. 42-52.
Thomsen, Niels:
– Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 3. 1977, s. 5-17.

Brøndum
Lauenborg, Michael:
– Kjersing II. En højgruppe fra enkeltgravskulturen. 1980, s. 7-17.
Madsen, Marie Reinholt og Thomsen, Sven Herreborg:
– Nye dobbeltgrave fra yngre stenalder ved Tarp. 1972, s. 5-13.
Thomsen, Niels:
– Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 2. 1974, s. 5-16.

Brørup
Moses, Søren:
– Gravengård Vandmølle – en benstamp ved Holsted Å. 1994, s. 3-10.
Rindel, Per Ole:
– Oldtid i lange baner – arkæologiske undersøgelser på den kommende motorvejsstrækning mellem Vejen og Holsted. 1992, s. 38-43.
Søndergaard, Steffen M.:
– Restaurering af Stenbrogaard. 1981, s. 42-52.

Darum
Bencard, Mogens:
– En gårdtomt fra før-romersk jernalder. 1970, s. 5-17.
Meesenburg, H.:
– Darum, et marsksogn ved geestranden. 1983, s. 73-75.
Nielsen, Leif Chr.:
– Nogle grave fra yngre germansk jernalder og vikingetid i Sydvestjylland. 1984, s. 38-48.

Farup
Asingh, Pauline og Jensen, Stig:
– En landsby fra tidlig jernalder ved Farup nordvest for Ribe. 1983, s. 5-10.

Folding
Knudsen, Svend Aage:
– Barokke havevaser fra 1700-tallets Sønderskov. 1988, s. 45-51.
– Et fortræffeligt kort over Sønderskov. 1989, s. 66-67.
Prange, Knud:
– Havevaserne på Sønderskov – eller heraldikkens nytte. 1993, s. 15-18.
Søndergaard, Steffen M.:
– Om Sønderskovs restaurering. 1993, s. 11-14.

Føvling
Rasmussen, Lisbeth Wincentz:
– Flintægge fra Sydjylland. 1982, s. 5-7.
Thomsen, Niels:
– Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 3. 1977, s. 5-17.

Fåborg
Thomsen, Niels:
– Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 3. 1977, s. 5-17.

Grimstrup
Dragsbo, Peter:
– Tre dørstykker fra Rousthøje. 1984, s. 92-94.
Stoumann, Ingrid:
– En stormandsgrav fra vikingetid i Grimstrup. 1984, s. 121-123.
Stoumann, Ingrid og Roberts, Frances:
– Frem i lyset – 10 rustklumper eller 100 nye informationer. 1989, s. 22-29.
Thomsen, Niels:
– Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 3. 1977, s. 5-17.

Grindsted
Christensen, H.P.:
– »Sorte jyder«. 1965, s. 44-46.
Henningsen, Peter:
– Den jyske hede – endnu engang. 1995, s. 49-52.
Lerche, Grith:
– Bramminge-skæret og andre nyere fund af pileformede ardskær. 1985, s. 78-98.
Selmer, Jørgen:
– Grindsted Museum. 1983, s. 69-71.
– Grindsted Museum. 1985, s. 111-112.
Thomsen, Niels:
– En jernalders gravhøj i Nollund. 1967, s. 7-10.
Tonn-Petersen, Anette:
– Hedebonden – en utraditionel udstilling om et traditionelt emne. 1989, s. 91-95.
Tonn-Petersen, Anette og Selmer, Jørgen:
– »Jæger og bonde« – en ny udstilling på Grindsted Museum. 1984, s. 111-118.
– Karensminde – projekt til museumsgård ved Grindsted. 1988, s. 78-82.

Guldager
Eriksen, Palle:
– Nygårdhøjfeltet. En snes høje fra yngre stenalder. 1979, s. 5-26.
Stoumann, Ingrid:
– Vikingetidslandsbyen i Sædding. 1977, s. 30-42.
– Nyt om gammelt fund i Sædding. 1986-87, s. 193-195.
Thomsen, Niels:
– Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 2. 1974, s. 5-16.

Gørding
Thomsen, Niels:
– Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 3. 1977, s. 5-17.

Henne
Albrethsen, Svend Erik:
– Hvad klitten gemte – en enkeltgravshøj i Blåbjerg Plantage. 1976, s. 25-37.
Kristensen, H.K.:
– Gammelt importmateriale fra Indien. 1970, s. 28-29.
Stiesdal, Hans:
– Voldsteder ved Varde. Beretning om en egnsundersøgelse. 1981, s. 5-17.

Ho
Manøe, Søren:
– Om genbrug og rebmageri. 1977, s. 77-80.

Hodde
Dehn, Torben:
– Karensdal. En gravplads fra ældre jernalder ved Hodde. 1984, s. 30-37.
Hvass, Steen:
– Hodde. En vestjysk jernalderlandsby med social deling. 1973, s. 10-21.
– Jernalderlandsbyen i Hodde. 1975, s. 28-36.
Manøe, Søren:
– Ølgod Egnsmuseum – Hodde Skole. 1970, s. 47-57.

Holsted
Moses, Søren:
– Toftegård Bagehus. 1995, s. 26-31.
Rindel, Per Ole:
– Oldtid i lange baner – arkæologiske undersøgelser på den kommende motorvejsstrækning mel-

lem Vejen og Holsted. 1992, s. 38-43.
- Bønder fra stenalder til middelalder ved Nørre Holsted – nye arkæologiske undersøgelser på den kommende motorvej mellem Vejen og Holsted. 1993, s. 19-27.

Hostrup
Nielsen, Leif Chr.:
- Nogle grave fra yngre germansk jernalder og vikingetid i Sydvestjylland. 1984, s. 38-48.

Thomsen, Niels:
- Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 2. 1974, s. 5-16.

Hoven
Andreasen, A. Bøgebjerg:
- Marias tempelgang. Om altertavlen i Hoven Kirke. 1972, s. 49-53.

Manøe, Søren:
- Kulbrænding i Påbøl Plantage. 1988, s. 14-21.
- Kridthus og ølkrus. 1994, s. 41-43.

Hunderup
Bencard, Mogens:
- Nordtyske terracotta-arbejder fra Ribe-egnen. 1971, s. 16-25.

Hviding
Bruun-Petersen, Jens:
- Vedsted-Hvidding jernbanestation 1887-1923. 1986-87, s. 58-74.

Jensen, Stig:
- To sydvestjyske bopladser fra ældre germansk jernalder. Jernalderbebyggelsen i Ribeområdet. 1980, s. 23-36.
- Gårde fra vikingetiden ved Gl. Hviding og Vilslev. 1986-87, s. 5-26.

Janderup
Nielsen, Jytte og Mikkelsen, Martin:
- Nybro. En grav fra yngre stenalder og en boplads fra yngre bronzealder. 1985, s. 55-62.

Risbøl, Ole:
- Et særpræget fund fra Hyllerslev station. 1991, s. 71-73.

Jernved
Crumlin-Pedersen, Ole:
- Gredstedbro-skibet. 1967, s. 11-15.

Kalvslund
Jensen, Stig:
- En gravplads fra ældre jernalder ved Villebøl. 1983, s. 66.

Rasmussen, Lisbeth Wincentz:
- Flintægge fra Sydjylland. 1982, s. 5-7.

Lindknud
Frimodt-Møller, F.:
- Glarboruder på Asserbølgaard. 1967, s. 16-20.

Madsen, Marie Reinholt:
- Jydepottekonen i Lindknud. 1968, s. 38-43.

Lunde
Stiesdal, Hans:
- Voldsteder ved Varde. Beretning om en egnsundersøgelse. 1981, s. 5-17.

Lydum
Jørgensen, Hasse N.:
- Blåbjerg Egnsmuseum. 1986-87, s. 191.

Lønne
Faber, Ole:
- Poul Johnsen Høy – en skipper fra Lønne. 1990, s. 26-29.

Frandsen, Lene B.:
- Nye grave med tekstiler fra Lønne Hede. 1995, s. 37-40.

Manøe, Søren:
- Blaabjerg Egnsmuseum. 1983, s. 68.

Ploug, Mariann:
- Skelettet i skabet – eller noget, der ligner. 1995, s. 16-21.

Malt
Havsteen-Mikkelsen, Mette Eriksen:
- Omkring Jenny la Cours Væveskole i Askov. 1994, s. 74-81.

Knudsen, Svend Aage:
- Runestenen fra Malt Sogn nu på museum. 1991, s. 3-23.

Nielsen, Teresa:
- Billeder beretter – Fotos, der belyser Vejen Kunstmuseums fortid. 1995, s. 10-15.

Rindel, Per Ole:
- Oldtid i lange baner – arkæologiske undersøgelser på den kommende motorvejsstrækning mellem Vejen og Holsted. 1992, s. 38-43.

Vognsen, Leif:
- En vandreblok på museum. 1991, s. 24-26.

Nordby
Dragsbo, Peter:
- Ved Fanø Nordsøstrand – pst strand, pst strand, pst strand.... 1989, s. 76-80.

Hahn-Pedersen, Morten:
- Et skibsportræt – og historien om en storsejlers endeligt. 1991, s. 48-51.

Nr. Nebel
Faber, Ole:
- Blåbjerg Egnsmuseum. 1984, s. 123.

Faber, Ole og Jørgensen, Hasse N.:
- Blaabjerg Egnsmuseum. 1989, s. 88-90.

Næsbjerg
Faber, Ole:
- Et sølvbæger fra Skonager. 1982, s. 66-69.

Siemen, Palle:
- Skonager – en jernalderlandsby fra 5.-7. århundrede efter Kristus. 1985, s. 69-77.

Oksby
Faber, Ole:
- Blåvandshuk Egnsmuseum. 1984, s. 124-125.

Holm, Poul:
- Bjergelavet »Blaavand« – Om at »nære sig af vrag« ved den jyske vestkyst. 1995, s. 32-36.

Lindahl, Fritze:
- En molling fra Vejers. 1972, s. 43-48.

Stoumann, Ingrid:
- En ny runeindskrift fra dansk middelalder. 1992, s. 24-25.

Zenius, Marianne:
- Blåvand Museum. 1984, s. 123-124.

Ovtrup
Laursen, Bodil Busk:
- Koffardikaptajnens indkøb. 1981, s. 32-41.

Nielsen, Svend:
- En jernalderboplads ved Rolfsø. 1978, s. 5-11.

Skast
Kibenich, Lisbeth:
- To Ormehovedfingerringe fra Skast Herred. 1994, s. 50-53.

Thomsen, Niels:
- Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 3. 1977, s. 5-17.

Sneum
Kibenich, Lisbeth:
- To Ormehovedfingerringe fra Skast Herred. 1994, s. 50-53.

Siemen, Palle:
- Toftgrænser i det middelalderlige Allerup. 1990, s. 68.
- Middelalder i Tjæreborg og Allerup. 1991, s. 74-83.

Strellev
Fabricius, Nina:
– Tre små byer – tre »personligheder« – Ølgod Museums undersøgelse af Skovlund, Gårde og Strellev. 1990, s. 42-47.
Manøe, Søren:
– En koffardikaptajn i Strellev. 1981, s. 23-31.
– Blytækkerne fra Strellev. 1982, s. 70-80.

Sønderho
Bjørslev, Jørgen:
– Fanø Kunstmuseum i Sønderho. 1992, s. 44-47.
Dragsbo, Peter:
– Ravjyder i 100 år. 1988, s. 22-28.
Engel, Jørgen og Mahler, Torben:
– En mølle bliver 100 år. Sønderho Mølle på Fanø og dens historiske baggrund. 1994, s. 11-15.
Fabricius, Nina:
– Hannes Hus i Sønderho – Et hjem bliver museum. 1988, s. 36-44.
Hahn-Pedersen, Morten:
– Det går ufatteligt godt – omkring et portræt fra 1806. 1990, s. 30-31.
Wold, Sara:
– To stolehynder fra 1700-tallets Fanø. 1983, s. 44-49.

Tistrup
Fabech, Charlotte:
– Gødsvang – et samfund med jernproduktion. 1989, s. 16-21.
Fabricius, Nina:
– Tre små byer – tre »personligheder« – Ølgod Museums undersøgelse af Skovlund, Gårde og Strellev. 1990, s. 42-47.
Frandsen, Lene B. og Voss, Olfert:
– Jernudvinding i Snorup i tiden 1.-7. århundrede. 1993, s. 39-43.

Tjæreborg
Hansen, Mogens:
– Fundmaterialet fra gårdtomt på Tangen og dets datering. 1976, s. 62-65.
Siemen, Palle:
– Grave og bebyggelse fra ældre jernalder på kanten af Tjæreborgmarsken. 1988, s. 52-57.
– Den middelalderlige bebyggelse i Esbjergområdet. 1989, s. 30-39.
– Middelalder i Tjæreborg og Allerup. 1991, s. 74-83.
Sterum, Niels:
– Tangen. En sydvestjysk gårdtomt fra senmiddelalder og renæssance. 1976, s. 53-61.
Thomsen, Niels:
– To førromerske hustomter ved Esbjerg. 1968, s. 5-12.
– Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 3. 1977, s. 5-17.

Torstrup
Stiesdal, Hans:
– Voldsteder ved Varde II. 1983, s. 23-31.
Øllgaard, H.:
– Slavekrigsvåben. 1966, s. 45-48.

V. Nebel
Dragsbo, Peter:
– Lifstrup – et stykke vestjysk hedekolonisation. 1985, s. 109-110.
Thomsen, Niels:
– Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 3. 1977, s. 5-17.

Vejen
Bukdahl, Else Marie:
– Det heroiske og det monumentale – hovedlinier i Niels Hansen Jacobsens og Svend Wiig Hansens kunst. 1992, s. 35-37.
Larsen, Svend Holm:
– Billedhuggeren Niels Hansen Jacobsen (1861-1941). 1991, s. 58-60.
Nielsen, Teresa:
– Billeder beretter – Fotos, der belyser Vejen Kunstmuseums fortid. 1995, s. 10-15.
Rindel, Per Ole:
– Oldtid i lange baner – arkæologiske undersøgelser på den kommende motorvejsstrækning mellem Vejen og Holsted. 1992, s. 38-43.

Vejrup
Thomsen, Niels:
– Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 3. 1977, s. 5-17.

Verst
Adamsen, Christian:
– Bulagergård. En bebyggelse fra tidlig middelalder i Verst sogn. Foreløbig meddelelse. 1982, s. 39-49.

Vester Vedsted
Bencard, Mogens:
– Grubehuse i Okholm. 1969, s. 26-36.
Rasmussen, Aino Kann:
– Guldskatten fra Vester Vedsted. 1970, s. 18-20.
Weber, Kirsten:
– Fra Andrea Andersdatters piedestal. 1965, s. 33-43.

Vilslev
Jensen, Stig:
– Gårde fra vikingetiden ved Gl. Hviding og Vilslev. 1986-87, s. 5-26.
Rasmussen, Aino Kann:
– Grubehuse i Vilslev. 1969, s. 22-25.

Vorbasse
Hvass, Steen:
– Udgravningerne i Vorbasse. En landsby fra 4.-5. årh. og fra vikingetid, samt en brandtomt fra yngre stenalder og to kvindegravpladser fra ca. år 0. 1976, s. 38-52.
– Vikingebebyggelsen i Vorbasse. 1977, s. 18-29.
– Fem års udgravninger i Vorbasse. 1979, s. 27-39.
Kruuse, Annemarie:
– Museumspædagog – hvad er det? 1990, s. 74-78.
– Af fortids spor – vor fremtid gror. Bechmann Poulsen og Vorbasse Museum. 1993, s. 83-86.
Selmer, Jørgen:
– Københavnerplantagerne ved Vorbasse. 1988, s. 3-13.
– Rytterfægtningen ved Vorbasse 1864 – historier om historien. 1990, s. 48-55.
Siemen, Palle:
– En høj i Vorbasse og lidt om høje i almindelighed. 1992, s. 13-18.
Søsted, Kasper Høhling:
– Fortiden under Vorbasse sparekasse. 1995, s. 41-45.
Tonn-Petersen, Anette:
– »Historien på hovedet« – en særlig særudstilling. 1990, s. 36-39.

Ølgod
Fabech, Elmer W.:
– Konserveringsanstalten i Ølgod, funktionen og fremtiden. 1988, s. 83-87.
Faber, Ole:
– Ølgod Museum. 1984, s. 127.
Hellvik, Irene:
– Ølgod vandtårn. 1995, s. 22-25.
Manøe, Søren:
– Holger Øllgaard, 24/7 1888 – 15/1 1969. 1969, s. 7-8.
– Mere om Niels Hansens Uhds mindeblade. 1969, s. 55-57.
– En levende begravet hest. 1971, s. 54-58.
– Kylekæppen, hyrdens lange arm. 1972, s. 57-61.
– En runesten i Vallund? 1974, s. 17-19.
– Blytækkerne fra Strellev. 1982, s. 70-80.
– Ølgod Museum. 1983, s. 72-73.
– Fra Teknisk Skole til Rådhus. 1989, s. 49-52.
Stiesdal, Hans:
– Voldsteder ved Varde. Beretning om en egnsundersøgelse. 1981, s. 5-17.

Øllgaard, H.:
– En »tyggemaskine«. 1965, s. 47-48.
– Kirkepotter. 1966, s. 42-44.
– En tusindkunstner. 1967, s. 58-59.
– Niels Hansens Uhd's mindeblade. 1968, s. 47-54.

Øse
Guldberg, Mette:
– »Hvide kul« i Danmark – Karlsgårde vandkraftværk og Informationscenter. 1991, s. 34-40.
Manøe, Søren:
– Betydelige højrester i Øse. 1972, s. 14-19.

Ål
Faber, Ole:
– En bronzealdergrav i Oksbøl. 1980, s. 18-22.
Frøsig, Hanne:
– Om et linnedskab. 1971, s. 26-32.
Jørgensen, Hasse N.:
– Blåvandshuk Egnsmuseum. 1986-87, s. 192-193.
– Museumsfilm. 1988, s. 69-73.
Knudsen, Svend Aage og Rindel, Per Ole:
– Selager – en sjældent velbevaret jernalderlandsby. 1989, s. 5-15.
Kock, Jan og Gebauer, Anne Birgitte:
– En dysse fra Aal Sogn – om anlægget og dets keramik. 1976, s. 12-24.
Manøe, Søren:
– Blåvandshuk Egnsmuseum. 1983, s. 69.
Mejdahl, Ulla:
– Poghøj – en kort meddelelse om en gård fra middelalderen. 1986-87, s. 26-27.
Vejbæk, Ole:
– Hus og ager. Højryggede agre under en bebyggelse fra 1100-årene syd for Filsø i Ål sogn. 1984, s. 49-58.

Årre
Davidsen, Karsten:
– En enkeltgrav fra Årre Skole. 1975, s. 23-27.
Ploug, Mariann:
– Skrædder i Årre. 1992, s. 19-23.
Thomsen, Niels:
– Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 3. 1977, s. 5-17.

Åstrup
Thomsen, Niels:
– Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 3. 1977, s. 5-17.

EMNEREGISTER

Museumsvæsen

Andersen, Gyrite:
– Besøg fra Letland. 1995, s. 53-56.
Dragsbo, Peter:
– Værd at bevare – eksempler fra det kulturhistoriske oversigtsarbejde i Ribe Amt. 1984, s. 95-103.
– Museerne og det lokale og regionale bevaringsarbejde. 1988, s. 88-91.
Guldberg, Mette:
– Vestjylland og Verden II. 1995, s. 46-48.
Hansen, Finn Lillethorup:
– Natur- og kulturskolen ved Museet på Sønderskov. 1995, s. 7-9.
Hansen, Henrik Jarl:
– Den elektroniske sognebeskrivelse – landsdækkende arkæologi på computer. 1994, s. 54-58.
Holm, Poul; Guldberg, Mette og Madsen, Per Kristian:
– Vestjylland og verden. 1992, s. 48-49.
Jensen, Leo K.:
– Registrering af kunst i offentlig eje i Ribe Amt. 1993, s. 28-31.
Knudsen, Svend Aage:
– Et netværk af museer – på vej mod nye tider. 1995, s. 57-60.
Lauenborg, Michael:
– Vadehavets kulturhistorie – et eksempel på et tværamtsligt museumsarbejde. 1984, s. 104-110.
– Kronik. Museerne på vej mod år 2000. 1988, s. 92-95.
– Kære Henry Nielsen. 1993, s. 3-4.
Museerne i Ribe Amt:
– Træk fra museernes arbejde 1965-1975. 1975, s. 7-21.
Naamansen, Arne Tubæk:
– Fra den arkæologiske hverdag – eller hvad fem småsager førte til. 1993, s. 87-90.
Nielsen, Henry:
– Et amtsmuseumsråds nytte og virkning. 1989, s. 109-111.

Museumshistorie

Faber, Ole og Jørgensen, Hasse N.:
– Blaabjerg Egnsmuseum. 1989, s. 88-90.
Faber, Ole og Ploug, Mariann:
– Varde Artillerimuseum. 1993, s. 32-35.
Hellvik, Irene:
– Ølgod vandtårn. 1995, s. 22-25.
Jensen, Stig:
– Nyt museum for vikingetid og middelalder i Ribe. 1993, s. 71-76.
Jørgensen, Hasse N.:
– Blåbjerg Egnsmuseum. 1986-87, s. 191.
Kruuse, Annemarie:
– Af fortids spor – vor fremtid gror. Bechmann Poulsen og Vorbasse Museum. 1993, s. 83-86.
Laursen, Bodil Busk:
– Den antikvariske Samling 1855-1980. Om Samlingens stiftelse og opgaver. 1980, s. 55-70.
Madsen, Per Kristian:
– Ribe Raadhussamling. 1983, s. 32-43.
Zenius, Marianne:
– Blåvand Museum. 1984, s. 123-124.

Udstillinger

Bjørslev, Jørgen:
– Fanø Kunstmuseum i Sønderho. 1992, s. 44-47.
Faber, Ole og Ploug, Mariann:
– Varde Artillerimuseum. 1993, s. 32-35.
Fabricius, Nina:
– Hannes Hus i Sønderho – Et hjem bliver museum. 1988, s. 36-44.
Funder, Torkil og Olsen, Niels Henrik:
– At udstille middelalderen i Ribe. 1973, s. 49-70.
Gelius, William:
– Sigurd Swane i Ribe – om baggrunden for en jubilæumsudstilling. 1991, s. 61-64.
Guldberg, Mette:
– »Hvide kul« i Danmark – Karlsgårde vandkraftværk og Informationscenter. 1991, s. 34-40.
Hellvik, Irene:
– Ølgod vandtårn. 1995, s. 22-25.
Holm, Poul:
– Frilandsmuseet ved Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg. 1990, s. 32-35.
Jensen, Stig:
– Fra elværk til museum. 1995, s. 3-6.
Jensen, Stig og Petersen, Søren Gottfred:
– Ny udstilling i Hans Tavsens Hus. 1985, s. 108-109.
Jørgensen, Hasse N.:
– Blåvandshuk Egnsmuseum. 1986-87, s. 192-193.
Kierstein, Else:
– Fra idé til virkelighed. Esbjergudstillingen på Esbjerg Museum. 1988, s. 74-77.
Laursen, Bodil Busk:
– Fru Staus kabinet. Et ny-rokoko interiør på Varde Museum. 1974, s. 44-53.
Manøe, Søren:
– Blåvandshuk Egnsmuseum. 1983, s. 69.
– Varde Museum. 1983, s. 71-72.
– Ølgod Museum. 1983, s. 72-73.

Mortensen, Morten:
– En kanonfotograf i arbejde. Et fotoarkiv i Esbjerg Byhistoriske Arkiv. 1990, s. 40-41.
Museerne i Ribe Amt:
– Glimt fra museerne. 1983, s. 66-75.
– Glimt fra museerne. 1984, s. 119-128.
– Glimt fra museerne. 1985, s. 108-112.
– Glimt fra museerne. 1986-87, s. 189-195.
Ploug, Mariann:
– Skelettet i skabet – eller noget, der ligner. 1995, s. 16-21.
Selmer, Jørgen:
– Grindsted Museum. 1983, s. 69-71.
– Grindsted Museum. 1985, s. 111-112.
Simonsen, Henrik Bredmose:
– Abrahamsens værft – byens læreplads. 1994, s. 82-83.
Tonn-Petersen, Anette:
– Hedebonden – en utraditionel udstilling om et traditionelt emne. 1989, s. 91-95.
– »Historien på hovedet« – en særlig særudstilling. 1990, s. 36-39.
Tonn-Petersen, Anette og Selmer, Jørgen:
– »Jæger og bonde« – en ny udstilling på Grindsted Museum. 1984, s. 111-118.
– Karensminde – projekt til museumsgård ved Grindsted. 1988, s. 78-82.

Anden formidling

Futtrup, Jens og Stoumann, Ingrid:
– Skole og museum – »i fælles fodslaw« – et undervisningsprojekt om jernalderen. 1994, s. 84-89.
Hansen, Finn Lillethorup:
– Natur- og kulturskolen ved Museet på Sønderskov. 1995, s. 7-9.
Henningsen, Peter:
– Den jyske hede – endnu engang. 1995, s. 49-52.
Jensen, Thyge:
– Fiskerimuseets skoletjeneste – oplevelser og undervisning på samlebånd. 1993, s. 56-60.
Jørgensen, Hasse N.:
– Museumsfilm. 1988, s. 69-73.
Kruuse, Annemarie:
– Museumspædagog – hvad er det? 1990, s. 74-78.
Lund, Niels Windfeld:
– Om et havnespil. 1985, s. 110-111.
Moses, Søren:
– Toftegård Bagehus. 1995, s. 26-31.
Tougaard, Svend:
– Vadehavets mudder på museum. 1989, s. 100-104.

Konservering

Fabech, Elmer W.:
– Konserveringsanstalten i Ølgod, funktionen og fremtiden. 1988, s. 83-87.
– Konserveringscentret – en del af et regionalt netværk og amternes kulturpolitik. 1993, s. 5-10.
Stoumann, Ingrid og Roberts, Frances:
– Frem i lyset – 10 rustklumper eller 100 nye informationer. 1989, s. 22-29.
Vognsen, Leif:
– En vandreblok på museum. 1991, s. 24-26.

Arkivvæsen

Rasmussen, Jørgen Dieckmann:
– Tanker i et arkiv. Om det nye Byhistoriske Arkiv i Esbjerg. 1989, s. 96-99.

Oldtid og middelalder

Bebyggelseshistorie

Dragsbo, Peter:
– Værd at bevare – eksempler fra det kulturhistoriske oversigtsarbejde i Ribe Amt. 1984, s. 95-103.
Hansen, Henrik Jarl:
– Den elektroniske sognebeskrivelse – landsdækkende arkæologi på computer. 1994, s. 54-58.
Jensen, Stig:
– To sydvestjyske bopladser fra ældre germansk jernalder. Jernalderbebyggelsen i Ribeområdet. 1980, s. 23-36.
– Ribeegnen gennem 10.000 år – et bebyggelseshistorisk projekt. 1984, s. 5-29.
– Hvad 100 km læhegn gemte. 1985, s. 49-54.
Lauenborg, Michael:
– Vadehavets kulturhistorie – et eksempel på et tværamtsligt museumsarbejde. 1984, s. 104-110.
Rindel, Per Ole:
– Oldtid i lange baner – arkæologiske undersøgelser på den kommende motorvejsstrækning mellem Vejen og Holsted. 1992, s. 38-43.
– Bønder fra stenalder til middelalder ved Nørre Holsted – nye arkæologiske undersøgelser på den kommende motorvej mellem Vejen og Holsted. 1993, s. 19-27.
Siemen, Palle:
– Bebyggelseshistorie øst for Esbjerg – 3000 års landsbyer og enkeltgårde i Novrupområdet. 1990, s. 56-67.
– Mellem Uglvig og Tovrup – eller 3000 års bosættelser ved Grønnegård. 1993, s. 61-70.

Fæstningsværker

Bencard, Mogens:
– Sønderport i Ribe. 1979, s. 40-51.
Jensen, Stig:
– Ribes befæstning i vikingetiden. 1990, s. 69-73.
Jensen, Stig; Madsen, Per Kristian og Schiørring, Ole:
– Udgravninger i Ribe 1979-1981. 1982, s. 50-65.
Knudsen, Svend Aage og Rindel, Per Ole:
– Trældiget – nye udgravninger. 1994, s. 44-49.
Stiesdal, Hans:
– Voldsteder ved Varde. Beretning om en egnsundersøgelse. 1981, s. 5-17.
– Voldsteder ved Varde II. 1983, s. 23-31.

Overtro/Folketro

Jensen, Knud:
– Kors under bunden af jernalderkar. 1969, s. 9-18.
Kristensen, H.K.:
– Trolddom og overtro i Ribe Amts museer. 1968, s. 13-26.
Risbøl, Ole:
– Et særpræget fund fra Hyllerslev station. 1991, s. 71-73.

Runer

Bencard, Mogens:
– Håndtag med runer. Om anvendelsen af runepind 2 fra Ribe. 1972, s. 38-42.
Knudsen, Svend Aage:
– Runestenen fra Malt Sogn nu på museum. 1991, s. 3-23.
Manøe, Søren:
– En runesten i Vallund? 1974, s. 17-19.
Museerne i Ribe Amt:
– Træk fra museernes arbejde 1965-1975. 1975, s. 7-21.
Stoumann, Ingrid:
– En ny runeindskrift fra dansk middelalder. 1992, s. 24-25.

Formidling

Funder, Torkil og Olsen, Niels Henrik:
– At udstille middelalderen i Ribe. 1973, s. 49-70.
Futtrup, Jens og Stoumann, Ingrid:
– Skole og museum – »i fælles fodslaw« – et undervisningsprojekt om jernalderen. 1994, s. 84-89.
Jensen, Stig og Petersen, Søren Gottfred:
– Ny udstilling i Hans Tavsens Hus. 1985, s. 108-109.
Tonn-Petersen, Anette og Selmer, Jørgen:
– »Jæger og bonde« – en ny udstilling på Grindsted Museum. 1984, s. 111-118.

Stenalder

Bebyggelse

Faber, Ole:
- Hus eller grav? Et anlæg fra yngre stenalder ved Varde. 1976, s. 5-11.

Hvass, Steen:
- Udgravningerne i Vorbasse. En landsby fra 4.-5. årh. og fra vikingetid, samt en brandtomt fra yngre stenalder og to kvindegravpladser fra ca. år 0. 1976, s. 38-52.

Thomsen, Niels:
- Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 2. 1974, s. 5-16.

Grave

Albrethsen, Svend Erik:
- Hvad klitten gemte – en enkeltgravshøj i Blåbjerg Plantage. 1976, s. 25-37.

Davidsen, Karsten:
- En enkeltgrav fra Årre Skole. 1975, s. 23-27.

Eriksen, Palle:
- Nygårdhøjfeltet. En snes høje fra yngre stenalder. 1979, s. 5-26.

Faber, Ole:
- Hus eller grav? Et anlæg fra yngre stenalder ved Varde. 1976, s. 5-11.

Kock, Jan og Gebauer, Anne Birgitte:
- En dysse fra Aal Sogn – om anlægget og dets keramik. 1976, s. 12-24.

Lauenborg, Michael:
- Kjersing II. En højgruppe fra enkeltgravskulturen. 1980, s. 7-17.

Madsen, Marie Reinholt og Thomsen, Sven Herreborg:
- Nye dobbeltgrave fra yngre stenalder ved Tarp. 1972, s. 5-13.

Manøe, Søren:
- En runesten i Vallund? 1974, s. 17-19.
- Betydelige højrester i Øse. 1972, s. 14-19.

Naamansen, Arne Tubæk:
- Fra den arkæologiske hverdag – eller hvad fem småsager førte til. 1993, s. 87-90.

Nielsen, Jytte og Mikkelsen, Martin:
- Nybro. En grav fra yngre stenalder og en boplads fra yngre bronzealder. 1985, s. 55-62.

Siemen, Palle:
- En høj i Vorbasse og lidt om høje i almindelighed. 1992, s. 13-18.

Stoumann, Ingrid:
- Nyt om gammelt fund i Sædding. 1986-87, s. 193-195.

Thomsen, Niels:
- Tragtbægerkultur i Sydvestjylland – Jerne Sogn. 1971, s. 5-12.
- Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 2. 1974, s. 5-16.
- Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 3. 1977, s. 5-17.

Vorting, Hans Chr.:
- Et usædvanligt enkeltgravsanlæg ved Veldbæk. 1973, s. 5-9.

Enkeltgenstande

Faber, Ole:
- Blåvandshuk Egnsmuseum. 1984, s. 124-125.

Thomsen, Niels:
- Tragtbægerkultur i Sydvestjylland 3. 1977, s. 5-17.

Bronzealder

Bebyggelse

Nielsen, Jytte og Mikkelsen, Martin:
- Nybro. En grav fra yngre stenalder og en boplads fra yngre bronzealder. 1985, s. 55-62.

Siemen, Palle:
- En kogestensrøse fra Veldbæk ved Esbjerg – den eneste i Jylland? 1985, s. 26-29.

Grave

Faber, Ole:
- En bronzealdergrav i Oksbøl. 1980, s. 18-22.

Siemen, Palle:
- En høj i Vorbasse og lidt om høje i almindelighed. 1992, s. 13-18.

Enkeltgenstande

Rasmussen, Lisbeth Wincentz:
- Flintægge fra Sydjylland. 1982, s. 5-7.

Jernalder

Bebyggelse

Asingh, Pauline og Jensen, Stig:
- En landsby fra tidlig jernalder ved Farup nordvest for Ribe. 1983, s. 5-10.

Bencard, Mogens:
- En gårdtomt fra før-romersk jernalder. 1970, s. 5-17.

Fabech, Charlotte:
- Gødsvang – et samfund med jernproduktion. 1989, s. 16-21.

Frandsen, Lene B.:
- Under hul nr. 13 – fundet af en boplads fra ældre germansk jernalder. 1992, s. 31-34.

Hvass, Steen:
- Hodde. En vestjysk jernalderlandsby med social deling. 1973, s. 10-21.
- Jernalderlandsbyen i Hodde. 1975, s. 28-36.
- Udgravningerne i Vorbasse. En landsby fra 4.-5. årh. og fra vikingetid, samt en brandtomt fra yngre stenalder og to kvindegravpladser fra ca. år 0. 1976, s. 38-52.
- Fem års udgravninger i Vorbasse. 1979, s. 27-39.

Jensen, Stig:
- To sydvestjyske bopladser fra ældre germansk jernalder. Jernalderbebyggelsen i Ribeområdet. 1980, s. 23-36.

Knudsen, Svend Aage og Rindel, Per Ole:
- Selager – en sjældent velbevaret jernalderlandsby. 1989, s. 5-15.

Madsen, H.J.:
- Om grubehuse. 1969, s. 19-21.

Museerne i Ribe Amt:
- Træk fra museernes arbejde 1965-1975. 1975, s. 7-21.

Nielsen, Svend:
- En jernalderboplads ved Rolfsø. 1978, s. 5-11.

Rasmussen, Aino Kann:
- Grubehuse i Vilslev. 1969, s. 22-25.

Risbøl, Ole:
- Et særpræget fund fra Hyllerslev station. 1991, s. 71-73.

Siemen, Palle:
- Skonager – en jernalderlandsby fra 5.-7. århundrede efter Kristus. 1985, s. 69-77.
- Grave og bebyggelse fra ældre jernalder på kanten af Tjæreborgmarsken. 1988, s. 52-57.

Stoumann, Ingrid:
- To bopladser fra jernalder og vikingetid på Spangsbjerg Kirkevej i Vognsbøl. 1982, s. 8-19.

Thomsen, Niels:
- Nye landsbyer. 1965, s. 9-23.
- To førromerske hustomter ved Esbjerg. 1968, s. 5-12.
- Grubehuse i Esbjerg. 1969, s. 37-40.

Vorting, Hans Chr.:
- Endnu en bopladsforekomst fra germansk jernalder i Esbjerg. 1973, s. 22-27.

Grave

Dehn, Torben:
- Karensdal. En gravplads fra ældre jernalder ved Hodde. 1984, s. 30-37.

Fabech, Charlotte:
- Gødsvang – et samfund med jernproduktion. 1989, s. 16-21.

Frandsen, Lene B.:
- Nye grave med tekstiler fra Lønne Hede. 1995, s. 37-40.

Hvass, Steen:
- Udgravningerne i Vorbasse. En landsby fra 4.-5. årh. og fra vikingetid, samt en brandtomt fra yngre stenalder og to kvindegravpladser fra ca. år 0. 1976, s. 38-52.

– Fem års udgravninger i Vorbasse. 1979, s. 27-39.
Jensen, Stig:
– En gravplads fra ældre jernalder ved Villebøl. 1983, s. 66.
Knudsen, Svend Aage og Rindel, Per Ole:
– Selager – en sjældent velbevaret jernalderlandsby. 1989, s. 5-15.
Nielsen, Leif Chr.:
– Nogle grave fra yngre germansk jernalder og vikingetid i Sydvestjylland. 1984, s. 38-48.
Rasmussen, Aino Kann:
– Sct. Nikolaj i Ribe – og en grav fra yngre germansk jernalder. 1971, s. 13-15.
Siemen, Palle:
– En kogestensrøse fra Veldbæk ved Esbjerg – den eneste i Jylland? 1985, s. 26-29.
– Grave og bebyggelse fra ældre jernalder på kanten af Tjæreborgmarsken. 1988, s. 52-57.
Thomsen, Niels:
– En jernalders gravhøj i Nollund. 1967, s. 7-10.

Jernudvinding
Fabech, Charlotte:
– Gødsvang – et samfund med jernproduktion. 1989, s. 16-21.
Frandsen, Lene B. og Voss, Olfert:
– Jernudvinding i Snorup i tiden 1.-7. århundrede. 1993, s. 39-43.
Hvass, Steen:
– Fem års udgravninger i Vorbasse. 1979, s. 27-39.

Enkeltgenstande
Crumlin-Pedersen, Ole:
– Gredstedbro-skibet. 1967, s. 11-15.
Jensen, Knud:
– Kors under bunden af jernalderkar. 1969, s. 9-18.
Kibenich, Lisbeth:
– To Ormehovedfingerringe fra Skast Herred. 1994, s. 50-53.
Lerche, Grith:
– Bramminge-skæret og andre nyere fund af pileformede ardskær. 1985, s. 78-98.
Schovsbo, Per Ole:
– Hjulet fra Vognsbøl. 1982, s. 20-24.
Wistoft, Birgitte:
– Viktoria fra Ribe. 1978, s. 12-15.

Vikingetid

Landbebyggelse
Bencard, Mogens:
– Grubehuse i Okholm. 1969, s. 26-36.
Hansen, Steffen Stummann:
– Andersminde – en vikingetidig bebyggelse nær Ribe. 1982, s. 25-38.
Hvass, Steen:
– Udgravningerne i Vorbasse. En landsby fra 4.-5. årh. og fra vikingetid, samt en brandtomt fra yngre stenalder og to kvindegravpladser fra ca. år 0. 1976, s. 38-52.
– Vikingebebyggelsen i Vorbasse. 1977, s. 18-29.
– Fem års udgravninger i Vorbasse. 1979, s. 27-39.
Jensen, Stig:
– Gårde fra vikingetiden ved Gl. Hviding og Vilslev. 1986-87, s. 5-26.
Madsen, H.J.:
– Om grubehuse. 1969, s. 19-21.
Museerne i Ribe Amt:
– Træk fra museernes arbejde 1965-1975. 1975, s. 7-21.
Stoumann, Ingrid:
– Vikingetidslandsbyen i Sædding. 1977, s. 30-42.
– To bopladser fra jernalder og vikingetid på Spangsbjerg Kirkevej i Vognsbøl. 1982, s. 8-19.
Thomsen, Niels:
– Grubehuse i Esbjerg. 1969, s. 37-40.
Vorting, Hans Chr.:
– Flere grubehuse og andet nyt fra vikingetiden i Esbjerg. 1970, s. 21-27.
– Gammelby, en vikingetidsbebyggelse i Esbjerg. 1972, s. 20-26.

Byhistorie
Bencard, Mogens:
– Ribes vikingetid. En foreløbig redegørelse for udgravningerne 1972/73. 1973, s. 28-48.
– Ribes ældste udvikling. 1974, s. 20-27.
Bencard, Mogens og Wiell, Stine:
– Et trefliget spænde fra Ribe. 1975, s. 37-42.
Jensen, Stig:
– Brudstykker af Ribes vikingetid. 1984, s. 119-120.
– Ribes befæstning i vikingetiden. 1990, s. 69-73.
Jensen, Stig; Madsen, Per Kristian og Schiørring, Ole:
– Udgravninger i Ribe 1979-1981. 1982, s. 50-65.

Grave
Fabech, Charlotte:
– Gødsvang – et samfund med jernproduktion. 1989, s. 16-21.
Nielsen, Leif Chr.:
– Nogle grave fra yngre germansk jernalder og vikingetid i Sydvestjylland. 1984, s. 38-48.
Stoumann, Ingrid:
– En stormandsgrav fra vikingetid i Grimstrup. 1984, s. 121-123.
Stoumann, Ingrid og Roberts, Frances:
– Frem i lyset – 10 rustklumper eller 100 nye informationer. 1989, s. 22-29.
Vorting, Hans Chr.:
– Flere grubehuse og andet nyt fra vikingetiden i Esbjerg. 1970, s. 21-27.

Håndværk og handel
Bencard, Mogens:
– Ribes vikingetid. En foreløbig redegørelse for udgravningerne 1972/73. 1973, s. 28-48.
Feveile, Claus og Jensen, Stig:
– Metalstøberen i Vikingetidens Ribe. 1991, s. 65-70.
Frandsen, Lene B.:
– Mosaikstifter i Ribe – før og nu. 1988, s. 58-60.
Jensen, Stig:
– Skibet er ladet med.... 1986-87, s. 189-191.
Museerne i Ribe Amt:
– Træk fra museernes arbejde 1965-1975. 1975, s. 7-21.

Enkeltgenstande
Bencard, Mogens og Wiell, Stine:
– Et trefliget spænde fra Ribe. 1975, s. 20-27.
Knudsen, Svend Aage:
– Runestenen fra Malt Sogn nu på museum. 1991, s. 3-23.
Rasmussen, Aino Kann:
– Guldskatten fra Vester Vedsted. 1970, s. 18-20.
Vognsen, Leif:
– En vandreblok på museum. 1991, s. 24-26.
Wistoft, Birgitte:
– Viktoria fra Ribe. 1978, s. 12-15.

Middelalder

Landbebyggelse
Adamsen, Christian:
– Bulagergård. En bebyggelse fra tidlig middelalder i Verst sogn. Foreløbig meddelelse. 1982, s. 39-49.
Hansen, Mogens:
– Fundmaterialet fra gårdtomt på Tangen og dets datering. 1976, s. 62-65.
Madsen, Per Kristian og Petersen, Jens Erik:
– Jernkær. En udgravning i en forsvundet middelalderlandsby ved Ribe. 1983, s. 11-22.
Mejdahl, Ulla:
– Poghøj – en kort meddelelse om en gård fra middelalderen. 1986-87, s. 26-27.

Siemen, Palle:
- Den middelalderlige bebyggelse i Esbjergområdet. 1989, s. 30-39.
- Toftgrænser i det middelalderlige Allerup. 1990, s. 68.
- Middelalder i Tjæreborg og Allerup. 1991, s. 74-83.

Sterum, Niels:
- Tangen. En sydvestjysk gårdtomt fra senmiddelalder og renæssance. 1976, s. 53-61.

Stiesdal, Hans:
- Voldsteder ved Varde. Beretning om en egnsundersøgelse. 1981, s. 5-17.
- Voldsteder ved Varde II. 1983, s. 23-31.

Søsted, Kasper Høhling:
- Fortiden under Vorbasse sparekasse. 1995, s. 41-45.

Thomsen, Niels:
- Stubmølle? 1966, s. 24-27.

Vejbæk, Ole:
- Hus og ager. Højryggede agre under en bebyggelse fra 1100-årene syd for Filsø i Ål sogn. 1984, s. 49-58.

Byhistorie

Bencard, Mogens:
- Ribes ældste udvikling. 1974, s. 20-27.
- Sønderport i Ribe. 1979, s. 40-51.

Bencard, Mogens og Lange, Johan:
- Botaniske resultater af en udgravning i Ribe. 1972, s. 27-37.

Degn, Ole:
- Genopbygningen efter storbranden i Ribe 1580. Hustyper, ejerforhold og socialtopografi i et bykvarter i slutningen af 1500-årene. 1985, s. 30-48.

Engqvist, Hans Henrik:
- Nederdammen 31 i Ribe. Excurs I. Ranker. 1986-87, s. 169-178.
- Nederdammen 31 i Ribe. Excurs II. Stokværksfremspring og gavlkonstruktioner. 1986-87, s. 179-188.

Jensen, Stig; Madsen, Per Kristian og Schiørring, Ole:
- Udgravninger i Ribe 1979-1981. 1982, s. 50-65.

Kejlbo, Ib Rønne:
- To stykker af en mosaik! 1976, s. 66-75.

Madsen, Per Kristian:
- Puggaardsgade i Ribe – en arkæologisk undersøgelse. 1978, s. 27-35.
- Syv kilo skår fra en udgravning nær vadestedet over Ribe Å. 1986-87, s. 38-41.
- Et middelalderhus på Nederdammen i Ribe. 1986-87, s. 126-153.
- En udkant af middelalderbyen Ribe. 1988, s. 61-64.

Mikkelsen, Hans:
- Vadestedet over Ribe Å. 1986-87, s. 28-37.

Nielsen, Ingrid:
- Puggårdsgade i Ribe – en arkivalsk undersøgelse. 1978, s. 16-26.
- Paypyt i Ribe. Introduktion og skriftlige kilder. 1979, s. 52-55.
- Kommentar til de geologiske undersøgelser. 1979, s. 61-63.

Nørnberg, Per:
- Paypyt i Ribe. Geologiske vidnesbyrd. 1979, s. 56-61.

Petersen, Jens Erik:
- To somre i Ribes kloakker. Arkæologiske undersøgelser under et anlægsarbejde. 1985, s. 99-108.

Bygningshistorie

Bencard, Mogens:
- Nordtyske terracotta-arbejder fra Ribe-egnen. 1971, s. 16-25.

Degn, Ole:
- Genopbygningen efter storbranden i Ribe 1580. Hustyper, ejerforhold og socialtopografi i et bykvarter i slutningen af 1500-årene. 1985, s. 30-48.

Engqvist, Hans Henrik:
- Nederdammen 31 i Ribe. Excurs I. Ranker. 1986-87, s. 169-178.
- Nederdammen 31 i Ribe. Excurs II. Stokværksfremspring og gavlkonstruktioner. 1986-87, s. 179-188.

Madsen, Per Kristian:
- Et middelalderhus på Nederdammen i Ribe. 1986-87, s. 126-153.

Mikkelsen, Hans:
- Vadestedet over Ribe Å. 1986-87, s. 28-37.

Kirker, kirkegårde og klostre

Andreasen, A. Bøgebjerg:
- Marias tempelgang. Om altertavlen i Hoven Kirke. 1972, s. 49-53.

Jantzen, Connie; Kieffer-Olsen, Jakob og Madsen, Per Kristian:
- De små brødres hus i Ribe. 1994, s. 26-36.

Jensen, Stig; Madsen, Per Kristian og Schiørring, Ole:
- Udgravninger i Ribe 1979-1981. 1982, s. 50-65.

Kristensen, H.K.:
- Tufsten. 1965, s. 24-25.

Madsen, Per Kristian:
- Christoffer den førstes grav i Ribe domkirke. 1980, s. 37-54.

Madsen, Per Kristian; Jørgensen, J.Balslev og Petersen, Søren Gottfred:
- Udgravninger på Sct. Catharinæ kloster i Ribe. 1984, s. 59-69.

Håndværk og handel

Bencard, Mogens:
- Nordtyske terracotta-arbejder fra Ribe-egnen. 1971, s. 16-25.
- Håndtag med runer. Om anvendelsen af runepind 2 fra Ribe. 1972, s. 38-42.

Kristensen, H.K.:
- Tufsten. 1965, s. 24-25.

Madsen, Per Kristian:
- En udkant af middelalderbyen Ribe. 1988, s. 61-64.

Fiskeri

Holm, Poul:
- Riberfisk. 1993, s. 36-38.

Enkeltgenstande

Bencard, Mogens:
- To par kageforme. 1968, s. 27-31.
- Stavbægre. 1969, s. 41-44.
- Håndtag med runer. Om anvendelsen af runepind 2 fra Ribe. 1972, s. 38-42.

Faber, Ole:
- Ølgod Museum. 1984, s. 127.

Lindahl, Fritze:
- Middelalderlige Ribe-ringe. 1966, s. 28-34.
- En molling fra Vejers. 1972, s. 43-48.

Museerne i Ribe Amt:
- Træk fra museernes arbejde 1965-1975. 1975, s. 7-21.

Nielsen, Svend:
- En jernalderboplads ved Rolfsø. 1978, s. 5-11.

Stoumann, Ingrid:
- En ny runeindskrift fra dansk middelalder. 1992, s. 24-25.

Nyere tid

Landboforhold

Dragsbo, Peter:
- Værd at bevare – eksempler fra det kulturhistoriske oversigtsarbejde i Ribe Amt. 1984, s. 95-103.
- Novrup i 200 år – landsbyen ved den grønne eng. 1989, s. 40-48.

Funder, Torkil og Olsen, Niels Henrik:
- Om skrammels muligheder. 1972, s. 62-71.

Henningsen, Peter:
- Den jyske hede – endnu engang. 1995, s. 49-52.

Knudsen, Svend Aage:
- Et fortræffeligt kort over Sønderskov. 1989, s. 66-67.

Manøe, Søren:
- Kylekæppen, hyrdens lange arm. 1972, s. 57-61.

Meesenburg, H.:
- Darum, et marsksogn ved geestranden. 1983, s. 73-75.

Moses, Søren:
– Toftegård Bagehus. 1995, s. 26-31.
Rasmussen, Jørgen Dieckmann:
– Stavnsbåndets vestjyske realitet. 1988, s. 29-30.
Sivertsen, Claus:
– Ribeegnens andelsmejerier og 1930'ernes økonomiske krise. 1986-87, s. 75-88.

Hedeopdyrkning

Dragsbo, Peter:
– Lifstrup – et stykke vestjysk hedekolonisation. 1985, s. 109-110.
Henningsen, Peter:
– Den jyske hede – endnu engang. 1995, s. 49-52.
Manøe, Søren:
– Kulbrænding i Påbøl Plantage. 1988, s. 14-21.
Selmer, Jørgen:
– Københavnerplantagerne ved Vorbasse. 1988, s. 3-13.
Tonn-Petersen, Anette:
– Hedebonden – en utraditionel udstilling om et traditionelt emne. 1989, s. 91-95.

Håndværk og industri

Dragsbo, Peter:
– Det industrielle miljø i Esbjerg – et etnologisk undersøgelsesprojekt. 1978, s. 57-69.
Guldberg, Mette:
– »Hvide kul« i Danmark – Karlsgårde vandkraftværk og Informationscenter. 1991, s. 34-40.
Videbæk, Ole:
– Industriregistrering i Ribe Amt. 1980, s. 71-92.

Møller

Engel, Jørgen og Mahler, Torben:
– En mølle bliver 100 år. Sønderho Mølle på Fanø og dens historiske baggrund. 1994, s. 11-15.
Moses, Søren:
– Gravengård Vandmølle – en benstamp ved Holsted Å. 1994, s. 3-10.
Thomsen, Niels:
– Stubmølle? 1966, s. 24-27.

Guld- og sølvsmedearbejde

Andersen, Aage:
– Barokbæger fra Ribe. 1983, s. 67-68.
– Hovedvandsæske fra Ribe. 1984, s. 120-121.
Faber, Ole:
– Et sølvbæger fra Skonager. 1982, s. 66-69.
– Varde Museum. 1984, s. 125-127.
– Nyt Varde sølv. 1986-87, s. 53-57.
– Verdsligt sølv fra gejstlige gemmer. 1989, s. 68-72.
Fritz, Sven:
– Guldsmed Hendrich Bötticher i Ribe. 1967, s. 21-41.
– Hendrich Bötticher – guldsmed i Ribe 1707-1739. Tillæg til artiklen i Mark og Montre 1967. 1976, s. 76-81.
Kristensen, H.K.:
– Et sølvkrus. 1972, s. 54-56.

Andre håndværk

Dragsbo, Peter:
– Ravjyder i 100 år. 1988, s. 22-28.
Havsteen-Mikkelsen, Mette Eriksen:
– Omkring Jenny la Cours Væveskole i Askov. 1994, s. 74-81.
Manøe, Søren:
– Blytækkerne fra Strellev. 1982, s. 70-80.
Ploug, Mariann:
– Skrædder i Årre. 1992, s. 19-23.
Schiørring, Ole:
– Tinstøbeforme fra 1600-årenes Ribe. 1979, s. 64-73.
Selmer, Jørgen:
– Landsbysmedjen i Kærbæk. 1986-87, s. 109-125.

Husflid og bierhverv

Andersen, Karen:
– Sydvestjyske hårarbejder. 1971, s. 44-53.
Guldberg, Mette:
– Fra husflid til industri? – Vestjyske bønders bierhverv. 1992, s. 26-30.
Kristensen, H.K.:
– Vævespjæld og hosebånd. 1969, s. 45-51.
Manøe, Søren:
– Om genbrug og rebmageri. 1977, s. 77-80.
Portman, Charlotte:
– Broderede billeder. 1977, s. 66-76.
– Et broderet billede fra Ribe. Et nyt fund i Kunstindustrimuseet. 1979, s. 74-75.

Jydepotter

Bencard, Mogens:
– Tre usædvanlige stykker jydepottetøj. 1968, s. 44-46.
Christensen, H.P.:
– »Sorte jyder«. 1965, s. 44-46.
Jensen, Knud:
– Lerkar og hestekranier under gulve i ældre bygninger. 1984, s. 75-91.
Madsen, Marie Reinholt:
– Jydepottekonen i Lindknud. 1968, s. 39-43.
Naamansen, Arne Tubæk:
– Fra den arkæologiske hverdag – eller hvad fem småsager førte til. 1993, s. 87-90.
Søsted, Kasper Høhling:
– Fortiden under Vorbasse sparekasse. 1995, s. 41-45.
Øllgaard, H.:
– Kirkepotter. 1966, s. 42-44.

Fiskeri og søfart

Hahn-Pedersen, Morten:
– Et skibsportræt – og historien om en storsejlers endeligt. 1991, s. 48-51.
Holm, Poul:
– Vadehavsfiskere. 1988, s. 31-35.
– Frilandsmuseet ved Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg. 1990, s. 32-35.
– Riberfisk. 1993, s. 36-38.
– Bjergelavet »Blaavand« – Om at »nære sig af vrag« ved den jyske vestkyst. 1995, s. 32-36.
Laursen, Bodil Busk:
– Koffardikaptajnens indkøb. 1981, s. 32-41.
Manøe, Søren:
– En koffardikaptajn i Strellev. 1981, s. 23-31.
Munthe af Morgenstierne, B.v.:
– Et ror-hovede. 1968, s. 33-37.
Ploug, Mariann:
– Skelettet i skabet – eller noget, der ligner. 1995, s. 16-21.
Simonsen, Henrik Bredmose:
– Da fiskebilerne slog godstogene af banen. 1992, s. 3-8.
– Abrahamsens værft – byens læreplads. 1994. s. 82-83.

Landtransport

Bruun-Petersen, Jens:
– Vedsted-Hvidding jernbanestation 1887-1923. 1986-87, s. 58-74.
Faber, Ole:
– Blåbjerg Egnsmuseum. 1984, s. 123.
Simonsen, Henrik Bredmose:
– Da fiskebilerne slog godstogene af banen. 1992, s. 3-8.

Handel

Guldberg, Mette:
– En gammel by i nutiden. Træk af Ribes handels- og dagligliv i 1980'erne. 1989, s. 53-57.
Kristensen, H.K.:
– Gammelt importmateriale fra Indien. 1970, s. 28-29.

Mål og vægt

Bencard, Mogens:
– Håndtag med runer. Om anvendelsen af runepind 2 fra Ribe. 1972, s. 38-42.
Hægstad, Arne:
– Ribes pottemål fra 1684. Et bidrag til justervæsenets historie. 1978, s. 36-45.

– Ribes Kran. Pundert, stangvægt eller bismer – et bidrag til den uligearmede vægts historie. 1981, s. 18-22.

Heraldik

Prange, Knud:
– En adelig kiste – og et heraldisk problem. 1970, s. 36-42.
– Havevaserne på Sønderskov – eller heraldikkens nytte. 1993, s. 15-18.

Besættelsen

Jørgensen, Hasse N.:
– Blåvandshuk Egnsmuseum. 1986-87, s. 192-193.
– Museumsfilm. 1988, s. 69-73.
Manøe, Søren:
– Blåvandshuk Egnsmuseum. 1983, s. 69.
Selmer, Jørgen:
– Grindsted Museum. 1983, s. 69-71.
– Grindsted Museum. 1985, s. 111-112.

Sociale og kulturelle forhold

Degn, Ole:
– Ejere og beboere i Nederdammen 31 i Ribe og ejendommens baggrund i de sociale forhold 1545-1987. 1986-87, s. 154-168.
Dragsbo, Peter:
– Ved Fanø Nordsøstrand – pst strand, pst strand, pst strand.... 1989, s. 76-80.
Rønn, Edith Mandrup:
– Åndssvageanstalten i Ribe i 1930'erne – plejepersonalet og anstaltens ånd. 1991, s. 41-47.

Folketro og folkeminder

Jensen, Knud:
– Lerkar og hestekranier under gulve i ældre bygninger. 1984, s. 75-91.
Kristensen, H.K.:
– Trolddom og overtro i Ribe Amts museer. 1968, s. 13-26.
Manøe, Søren:
– Mere om Niels Hansens Uhds mindeblade. 1969, s. 55-57.
– En levende begravet hest. 1971, s. 54-58.
Naamansen, Arne Tubæk:
– Fra den arkæologiske hverdag – eller hvad fem småsager førte til. 1993, s. 87-90.
Øllgaard, H.:
– Niels Hansens Uhd's mindeblade. 1968, s. 47-54.

Foreningsliv

Balle-Petersen, Margaretha:
– Forsamlingshuset – velkendt eller ukendt. Træk af forsamlingshusenes baggrund og funktion i Ribe Amt. 1974, s. 28-43.
Iversen, Hanna:
– Esbjerg bymiljø – et stykke praktisk græsrodsarbejde. 1989, s. 105-108.
Sørensen, G. Ibsen:
– Nu dages det brødre.... 1966, s. 49-52.

Forlystelser

Selmer, Jørgen:
– Dahlgårds Tivoli. 1991, s. 27-33.

Kirker og kirkegårde

Andreasen, A. Bøgebjerg:
– Marias tempelgang. Om altertavlen i Hoven Kirke. 1972, s. 49-53.
Jørgensen, Hasse N.:
– Sydvestjyske kirkegårde. 1989, s. 58-65.
Petersen, Jens Erik:
– To somre i Ribes kloakker. Arkæologiske undersøgelser under et anlægsarbejde. 1985, s. 99-108.
Øllgaard, H.:
– Kirkepotter. 1966, s. 42-44.

By og bygning

Byhistorie

Bencard, Mogens:
– Nordtyske terracotta-arbejder fra Ribe-egnen. 1971, s. 16-25.
Dragsbo, Peter:
– Klatterup og omegn – om et arbejderkvarter i Esbjerg. 1986-87, s. 89-108.
Fabricius, Nina:
– Tre små byer – tre »personligheder« – Ølgod Museums undersøgelse af Skovlund, Gårde og Strellev. 1990, s. 42-47.
Guldberg, Mette:
– En gammel by i nutiden. Træk af Ribes handels- og dagligliv i 1980'erne. 1989, s. 53-57.
Hellvik, Irene:
– Ølgod vandtårn. 1995, s. 22-25.
Iversen, Hanna:
– Esbjerg by-miljø – et stykke praktisk græsrodsarbejde. 1989, s. 105-108.
Madsen, Per Kristian:
– Ribes »store kerte« – en kandelaber fra renæssancen. 1985, s. 63-68.
Nielsen, Ingrid:
– Puggårdsgade i Ribe – en arkivalsk undersøgelse. 1978, s. 16-26.
Petersen, Jens Erik:
– To somre i Ribes kloakker. Arkæologiske undersøgelser under et anlægsarbejde. 1985, s. 99-108.
Rasmussen, Erik Flagstad:
– Esbjerg Byfond. 1994, s. 59-65.
Søsted, Kasper Høhling:
– Fortiden under Vorbasse sparekasse. 1995, s. 41-45.

Bygningshistorie

Agerbæk, Kirsten:
– Om Ribes vandtårn og dets bygningshistorie. 1981, s. 53-63.
Bruun-Petersen, Jens:
– Vedsted-Hvidding jernbanestation 1887-1923. 1986-87, s. 58-74.
Degn, Ole:
– Genopbygningen efter storbranden i Ribe 1580. Hustyper, ejerforhold og socialtopografi i et bykvarter i slutningen af 1500-årene. 1985, s. 30-48.
Dragsbo, Peter:
– En lokalstil i Sydvestjylland – Gårdbyggeri på Esbjergegnen 1850-1901. 1983, s. 50-56.
Engqvist, Hans Henrik:
– Terpagers Gaard på Mellemdammen. 1966, s. 7-23.
– Nederdammen 31 i Ribe. Excurs I. Ranker. 1986-87, s. 169-178.
– Nederdammen 31 i Ribe. Excurs II. Stokværksfremspring og gavlkonstruktioner. 1986-87, s. 179-188.
Frimodt-Møller, F.:
– Glarboruder på Asserbølgaard. 1967, s. 16-20.
Hellvik, Irene:
– Ølgod vandtårn. 1995, s. 22-25.
Holm, Erik Einar:
– Det Gamle Apothek i Ribe. Om ejendommens bygningshistorie og restaurering. 1977, s. 43-59.
Madsen, Per Kristian:
– Puggaardsgade i Ribe – en arkæologisk undersøgelse. 1978, s. 27-35.
– Et middelalderhus på Nederdammen i Ribe. 1986-87, s. 126-153.
Manøe, Søren:
– Ølgod Egnsmuseum – Hodde Skole. 1970, s. 47-57.
– Fra Teknisk Skole til Rådhus. 1989, s. 49-52.
Moses, Søren:
– Toftegård Bagehus. 1995, s. 26-31.
Nielsen, Ingrid:
– Puggårdsgade i Ribe – en arkivalsk undersøgelse. 1978, s. 16-26.
Ottosen, Mich.:
– Vandtårn, vartegn, varemærke. 1993, s. 51-55.

– Esbjerg Posthus 1908 og 1993 – om Bindesbølls billeder i Plesners posthus. 1994, s. 66-73.
Sterum, Niels:
– Tangen. En sydvestjysk gårdtomt fra senmiddelalder og renæssance. 1976, s. 53-61.
Søndergaard, Steffen M.:
– Restaurering af Stenbrogaard. 1981, s. 42-52.
– Træk af Bramminge Hovedgaards bygningshistorie. 1986-87, s. 42-52.
– Om Sønderskovs restaurering. 1993, s. 11-14.
Søsted, Kasper Høhling:
– Fortiden under Vorbasse sparekasse. 1995, s. 41-45.
Tonn-Petersen, Anette og Selmer, Jørgen:
– Karensminde – projekt til museumsgård ved Grindsted. 1988, s. 78-82.

Boligen og dens udstyr

Dragsbo, Peter:
– Ægte funkis. Bygge- og Boligudstillingen i Esbjerg 1933. 1985, s. 5-18.
Knudsen, Svend Aage:
– Barokke havevaser fra 1700-tallets Sønderskov. 1988, s. 74-77.
Kristensen, H.K.:
– Lysesiv som lampevæger. 1980, s. 93-95.
Manøe, Søren:
– Varde Museum. 1983, s. 71-72.
Skov, Sigurd:
– En fransk fontæne. 1971, s. 33-35.

Møbler

Bencard, Mogens:
– En nyerhvervelse. 1965, s. 28-32.
Dragsbo, Peter:
– Renaissancemøbler eller stabletaburetter? – Tradition og forandring i boligkulturen i Esbjerg 1930-50. 1983, s. 57-65.
Frøsig, Hanne:
– Om et linnedskab. 1971, s. 26-32.
Laursen, Bodil Busk:
– Fru Staus kabinet. Et ny-rokoko interiør på Varde Museum. 1974, s. 44-53.
Weber, Kirsten:
– Fra Andrea Andersdatters piedestal. 1965, s. 33-43.

Boligtekstiler

Kristensen, Laura Halkjær:
– Nogle almuetekstiler på Varde Museum. 1971, s. 36-43.
Wold, Sara:
– To stolehynder fra 1700-tallets Fanø. 1983, s. 44-49.

Glas og keramik

Ahlefeldt-Laurvig, Jørgen:
– Et fyrbækken af fajance. 1969, s. 52-54.
– En smørskål fra fajencefabriken i Kastrup. 1970, s. 43-46.
Bencard, Mogens:
– En mindepokal over Karl XII's død. 1967, s. 42-50.
– Mere om mindepokalen over Karl XII's død. 1968, s. 32.
– Tre usædvanlige stykker jydepottetøj. 1968, s. 44-46.
– Engelske fajancer med danske billeder. 1976, s. 82-98.
Christensen, H.P.:
– »Sorte jyder«. 1965, s. 44-46.
Hansen, Mogens:
– Fundmaterialet fra gårdtomt på Tangen og dets datering. 1976, s. 62-65.
Knudsen, Svend Aage:
– Barokke havevaser fra 1700-tallets Sønderskov. 1988, s. 45-51.
Laursen, Bodil Busk:
– Koffardikaptajnens indkøb. 1981, s. 32-41.
Madsen, Marie Reinholt:
– Jydepottekonen i Lindknud. 1968, s. 38-43.
Manøe, Søren:
– Kridthus og ølkrus. 1994, s. 41-43.
Prange, Knud:
– Havevaserne på Sønderskov – eller heraldikkens nytte. 1993, s. 15-18.
Skov, Sigurd:
– En fransk fontæne. 1971, s. 33-35.
Øllgaard, H.:
– Kirkepotter. 1966, s. 42-44.

Andet husgeråd

Ahlefeldt-Laurvig, Jørgen:
– En smørskål fra fajencefabriken i Kastrup. 1970, s. 43-46.
Bencard, Mogens:
– To par kageforme. 1968, s. 27-31.
– Stavbægre. 1969, s. 41-44.
– En renaissance-tinkande fra Riberhus. 1970, s. 30-35.
Faber, Ole:
– Verdsligt sølv fra gejstlige gemmer. 1989, s. 68-72.
Laursen, Bodil Busk:
– Koffardikaptajnens indkøb. 1981, s. 32-41.
Lindahl, Fritze:
– En molling fra Vejers. 1972, s. 43-48.
Manøe, Søren:
– Kridthus og ølkrus. 1994, s. 41-43.
Weber, Kirsten:
– Fra Andrea Andersdatters piedestal. 1965, s. 33-43.
Øllgaard, H.:
– En »tyggemaskine«. 1965, s. 47-48.

Personligt udstyr

Beklædning

Holm, Poul:
– Sydvesten. 1989, s. 73-75.
Kristensen, Laura Halkjær:
– Nogle almuetekstiler på Varde Museum. 1971, s. 36-43.
Ploug, Mariann:
– Strikkede nattrøjer. 1978, s. 46-56.
– Mere om nattrøjer. 1979, s. 76-78.
Tonn-Petersen, Anette:
– »Historien på hovedet« – en særlig særudstilling. 1990, s. 36-39.
Wold, Sara:
– Danmarks ældste forklæde? 1984, s. 70-74.

Smykker og ure

Dragsbo, Peter:
– Ravjyder i 100 år. 1988, s. 22-28.
Korsgaard, H.P.:
– Om urene på Varde Museum. 1966, s. 35-41. Artiklen fortsættes i Mark og Montre 1967.
– Om urene på Varde Museum. 1967, s. 51-57. Artiklen er fortsat fra Mark og Montre 1966.
Lindahl, Fritze:
– Middelalderlige Ribe-ringe. 1966, s. 28-34.
Ploug, Mariann:
– Et ravbælte fra Fanø? 1994, s. 37-40.

Våben

Øllgaard, H.:
– Et flintelåsgevær. 1965, s. 26-27.
– Slavekrigsvåben. 1966, s. 45-48.

Billedkunst

Andreasen, A. Bøgebjerg:
– Marias tempelgang. Om altertavlen i Hoven Kirke. 1972, s. 49-53.
Bjørslev, Jørgen:
– Fanø Kunstmuseum i Sønderho. 1992, s. 44-47.
Broch, Jørgen:
– Richard Mortensen og Esbjerg. 1994, s. 16-25.
Bukdahl, Else Marie:
– Det heroiske og det monumentale – hovedlinier i Niels Hansens Jacobsens og Svend Wiig Hansens kunst. 1992, s. 35-37.
Christiansen, Anne:
– »Imellem Gud og mennesker« – et hovedværk af Arne Haugen Sørensen. 1988, s. 65-68.
– Hans Tyrrestrup – et rids af malerens produktion igennem 25 år. 1989, s. 81-87.

– Grafikeren Finn Severin Bolther – en sort-hvid kunstner i Esbjerg. 1990, s. 9-17.
Dragsbo, Peter:
– Tre dørstykker fra Rousthøje. 1984, s. 92-94.
– »Den lille maler« – mellem kunst og håndværk. 1990, s. 18-25.
Eller, Povl:
– Stortingsdeputationen 1905. Et maleri af Paul Fischer i Varde Museum. 1975, s. 51-59.
Frandsen, Lene B.:
– Mosaikstifter i Ribe – før og nu. 1988, s. 58-60.
Gelius, William:
– Lis Andersen. En vestjysk kunstner på vej. 1990, s. 3-8.
– Sigurd Swane i Ribe – om baggrunden for en jubilæumsudstilling. 1991, s. 61-64.
– Kristian Zahrtmann i Ribe. Om en nyerhvervelse til Ribe Kunstmuseum. 1992, s. 9-12.
– Helga Vilandt – en glemt Ribe-maler. 1993, s. 44-50.
Hahn-Pedersen, Morten:
– Det går ufatteligt godt – omkring et portræt fra 1806. 1990, s. 30-31.
– Et skibsportræt – og historien om en storsejlers endeligt. 1991, s. 48-51.
Jensen, Leo K.:
– Registrering af kunst i offentlig eje i Ribe Amt. 1993, s. 28-31.
Larsen, Svend Holm:
– Billedhuggeren Niels Hansen Jacobsen (1861-1941). 1991, s. 58-60.
Laursen, Bodil Busk:
– To dyreserier fra Det Gamle Apothek. 1977, s. 60-65.
Madsen, Per Kristian:
– Maleren Chr. Købke på Ribe Kunstmuseum. 1984, s. 127-128.
– Fru Heibergs billede på Ribe Kunstmuseum. 1985, s. 19-25.
– Theophilus Hansens tegning fra 1836 af Nørreport i Ribe. 1991, s. 52-57.
Manøe, Søren:
– Blaabjerg Egnsmuseum. 1983, s. 68.
– Ølgod Museum. 1983, s. 72-73.
– Prospekttegner og husmand C.J. Jespersen efterlyses! 1993, s. 77-82.
Nielsen, Teresa:
– Billeder beretter – Fotos, der belyser Vejen Kunstmuseums fortid. 1995, s. 10-15.

Bygningskunst

Bencard, Mogens:
– Nordtyske terracotta-arbejder fra Ribe-egnen. 1971, s. 16-25.
Dragsbo, Peter:
– En lokalstil i Sydvestjylland – Gårdbyggeri på Esbjergegnen 1850-1901. 1983, s. 50-56.
– Tre dørstykker fra Rousthøje. 1984, s. 92-94.
Køster, Jørgen:
– Per Hollensen. Et oplæg til en undersøgelse af landlige bygmestre i forrige århundrede. 1974, s. 54-65.
Laursen, Bodil Busk:
– To dyreserier fra Det Gamle Apothek. 1977, s. 60-65.
Ottosen, Mich.:
– Esbjerg Posthus 1908 og 1993 – om Bindesbølls billeder i Plesners posthus. 1994, s. 66-73.

Personalhistorie

Dragsbo, Peter:
– Ravjyder i 100 år. [Hansigne Jessen, Kristian Helle, m.fl.]. 1988, s. 22-28.
Eriksen, Palle:
– Nygårdhøjfeltet. En snes høje fra yngre stenalder. [A.P. Madsen]. 1979, s. 5-26.
Faber, Ole:
– Poul Johnsen Høy – en skipper fra Lønne. 1990, s. 26-29.
Fabricius, Nina:
– Hannes Hus i Sønderho – Et hjem bliver museum. [Hanne Sørensen]. 1988, s. 36-44.
Fritz, Sven:
– Guldsmed Hendrich Bötticher i Ribe. 1967, s. 21-41.
– Hendrich Bötticher – guldsmed i Ribe 1707-1739. Tillæg til artiklen i Mark og Montre 1967. 1976, s. 76-81.
Hald, Carsten Teilman:
– Anetavle og Adelsprøve. [Slægterne v. Nostitz og Gersdorff]. 1975, s. 43-50.
Havsteen-Mikkelsen, Mette Eriksen:
– Omkring Jenny la Cours Væveskole i Askov. 1994, s. 74-81.
Kristensen, H.K.:
– Christen Lyngbo, 18/6 1871 – 9/12 1968. 1969, s. 5-7.
Kruuse, Annemarie:
– Af fortids spor – vor fremtid gror. Bechmann Poulsen og Vorbasse Museum. 1993, s. 83-86.
Lauenborg, Michael:
– Kære Henry Nielsen. 1993, s. 3-4.
Laursen, Bodil Busk:
– Fru Staus kabinet. Et ny-rokoko interiør på Varde Museum. [Cornelius og Elisabeth Stau]. 1974, s. 44-53.
Manøe, Søren:
– Holger Øllgaard, 24/7 1888 – 15/1 1969. 1969, s. 7-8.
– Om genbrug og rebmageri. [Jakob Nielsen]. 1977, s. 77-80.
– En koffardikaptajn i Strellev. [Jens Sørensen]. 1981, s. 23-31.
– Blytækkerne fra Strellev. [Hans Nielsen]. 1982, s. 70-80.
– Prospekttegner og husmand C.J. Jespersen efterlyses! 1993, s. 77-82.
– Kridthus og ølkrus. [I.C. Christensen]. 1994, s. 41-43.
Nielsen, Teresa:
– Billeder beretter – Fotos, der belyser Vejen Kunstmuseums fortid. [Niels Hansen Jacobsen]. 1995, s. 10-15.
Ploug, Mariann:
– Skrædder i Årre. [Jens Laurids Olesen]. 1992, s. 19-23.
Prange, Knud:
– En adelig kiste – og et heraldisk problem. [Slægterne Bagge og Lunov]. 1970, s. 36-42.
– Havevaserne på Sønderskov – eller heraldikkens nytte. [Slægterne Urne og v. Devitz]. 1993, s. 15-18.
Selmer, Jørgen:
– Landsbysmedjen i Kærbæk. [Alfred Pedersen]. 1986-87, s. 109-125.
– Dahlgårds Tivoli. [Ejnar Dahlgård]. 1991, s. 27-33.
Siemen, Palle:
– To højgravere fra Sydvestjylland. [A.P. Madsen og Iver Hansen]. 1991, s. 88-95.
Thrane, Henrik:
– Jacob A. Riis og arkæologien. 1973, s. 71-73.
Weber, Kirsten:
– Fra Andrea Andersdatters piedestal. 1965, s. 33-43.
Øllgaard, H.:
– En tusindkunstner. [Chr. Christensen]. 1967, s. 58-59.

Birgitte Herreborg Thomsen, arkivar,
Esbjerg Byhistoriske Arkiv.

Museerne i Ribe Amt

Den antikvariske Samling i Ribe
Overdammen 12
6760 Ribe
Tlf: 75 42 00 55
Fax: 75 42 08 55

Ribes Vikinger
Odins plads
6760 Ribe
Tlf: 75 42 22 22
Fax: 75 42 44 12
Åbningstider:
1/4-14/6: 10-16
15/6-14/9: 10-17
15/9-31/10: 10-16
1/11-31/3: ti-sø 10-16

Quedens Gaard
Overdammen 10
6760 Ribe
Åbningstider:
1/6-31/8: 10-17
1/9-31/10 og
1/3-31/5: ti-sø 11-15
1/11-28/2: ti-sø 11-13

Det gamle Rådhus
von Støckens Plads
6760 Ribe
Åbningstider:
1/5-31/5: ma-fr 13-15
1/6-31/8: 13-15
1/9-30/9: ma-fr 13-15

Esbjerg Kunstmuseum
Havnegade 20
6700 Esbjerg
Tlf: 75 13 02 11
Fax: 75 12 68 12
Åbningstider:
Alle dage 10-16

Esbjerg Museum/Vestjyllands Ravmuseum
Torvegade 45
6700 Esbjerg
Tlf: 75 12 78 11
Fax: 75 13 59 49
Åbningstider:
1/6-31/8: alle dage 10-16
1/9-31/5: ti-sø 10-16

Bogtrykmuseet
Borgergade 6
6700 Esbjerg
Tlf: 75 12 78 11
Åbningstider:
1/6-15/9: 12-16
16/9-31/5: ti-sø 13-16

Esbjerg Vandtårn
Havnegade 20
6700 Esbjerg
Tlf: 75 12 78 11
Åbningstider:
1/6-15/9: 10-16
16/9-31/5: lø-sø 10-16

Fiskeri- og Søfartsmuseet
Tarphagevej 2
6710 Esbjerg V
Tlf: 75 15 06 66
Fax: 75 15 30 57
Åbningstider:
1/9-30/6: 10-17
1/7-31/8: 10-18

Grindsted-Vorbasse Museum
Borgergade 25-27
7200 Grindsted
Tlf: 75 31 01 66
Fax: 75 31 03 99
Åbningstider:
Ma-fr 11-15
Lang lø 11-15

Museumsgården »Karensminde«
Morsbølvej 102
7200 Grindsted
Åbningstider:
Kontakt Grindsted Museum

Besættelsessamlingen
Vestre Skole
Fælledvej 1-3
7200 Grindsted
Tlf: 75 32 14 33 og 75 31 01 66
Åbningstider:
On 19-20 og lø 14-17

Vorbasse Museum
Kirkegade 3
6623 Vorbasse
Tlf: 75 33 37 17
Åbningstider:
Lø-sø 14-17

Gøgl- & Markedsmuseet
Kontakt Grindsted Museum

Museet på Sønderskov
Egnsmuseum for Holsted, Brørup, Vejen
Sønderskovgårdsvej 2
6650 Brørup.
Tlf: 75 38 38 66
Fax: 75 38 38 65
Åbningstider:
1/9-31/5: ti-fr 12-16, lø-sø 12-17
1/6-31/8: ti-sø 10-17

Ribe Kunstmuseum
Sct. Nicolajgade 10
6760 Ribe
Tlf: 75 42 03 62
Åbningstider:
15/6-31/8: 11-17
1/9-14/6: ti-lø 13-16, sø 11-16
Januar lukket

Varde Museum
Lundvej 4
6800 Varde
Tlf: 75 22 08 77
Fax: 75 22 07 16
Åbningstider:
1/5-31/8: 13-17
1/9-30/4: 14-17

Varde Artillerimuseum
Vestervold 11A
6800 Varde
Tlf: 75 22 15 94
Åbningstider:
Alle dage 11-17

Blåbjerg Egnsmuseum
Sdr. Allé 21
6830 Nr. Nebel
Tlf: 75 28 71 18
Åbningstider:
15/6-15/9 + efterårsferie: 14-17
16/9-14/6: sø 14-17

Nymindegab Redningsbådsmuseum
Redningsvejen, Nymindegab
6830 Nr. Nebel
Åbningstider:
1/6-30/6: lø-sø 15-17
1/7-31/8 + efterårsferie: 15-17
Påske: 15-17

Blåvandshuk Egnsmuseum
Kirkegade 1
6840 Oksbøl
Tlf: 75 27 21 59
Åbningstider:
15/6-15/9 + efterårsferie: 14-17
16/9-14/6: sø 14-17
15/4-14/6: to 14-17
Påske: 14-17

Blåvand Museum
Blåvandvej
6857 Blåvand
Åbningstider:
1/6-14/6: lø-sø 14-17
15/6-15/9 + efterårsferie: 14-17
Påske: 14-17

Blåvand Redningsbådsmuseum
Fyrvej 25
6857 Blåvand
Åbningstider:
1/6-30/6: lø-sø 15-17
1/7-31/8 + efterårsferie: 15-17
Påske: 14-17

Tirpitz-stillingen
Tane Hedevej
6857 Blåvand
Tlf: 75 27 84 27
Åbningstider:
Alle dage: 11-17

Vejen Kunstmuseum
Østergade 4
6600 Vejen
Tlf: 75 36 04 82
Åbningstider:
1/10-31/3: ti-lø 14-17,
sø 10-12 og 14-17
1/4-30/9: ti-sø 10-12 og 14-17

Ølgod Museum
Kulturhuset
Vestergade 5-7
6870 Ølgod
Tlf: 75 24 50 11
Fax: 75 24 63 30
Åbningstider:
Ti-sø 14-17

Hjedding Mejerimuseum
Hjeddingvej 2
6870 Ølgod
Åbningstider:
1/6-15/9: sø 14-17
1/7-31/7: lø-sø 14-17

Hodde Skolemuseum
Letbækvej
v/ Hodde Kirke
6870 Ølgod
Åbningstider:
1/6-15/9: sø 14-17
1/7-31/7: lø-sø 14-17

Museer associeret Ribe Amtsmuseumsråd:

Ribe Amts Museumsråd
Vestergade 7
6870 Ølgod
Tlf. 75 24 50 11
Fax: 74 24 63 30

Bramming Egnsmuseum
Pederstræde 4
6740 Bramming
Tlf: 75 17 29 28

Danmarks Flyvemuseum
Center Mobilium
Ellehammers Allé 3
7190 Billund
Tlf: 75 35 32 22
Åbningstider:
2/1-29/3: lø-sø 10-16
30/3-21/6: 10-16
22/6-4/8: 10-19
5/8-20/10: 10-16
21/10-15/12: lø-sø 10-16

Fanø Kunstmuseum
Nordland 5
Sønderho
6720 Fanø
75 16 40 44
Åbningstider:
Påskeferie, efterårsferie, helligdage: 14-17
9/4-14/6 og 1/9-31/10: lø-sø 14-17
15/7-31/8: 13-18

Fanø Museum
Skolevej, Nordby
6720 Fanø
Tlf: 75 16 61 37
Åbningstider:
1/6-30/6: ma-lø 10-13
1/7-16/8: ma-fr 10-12 og 14-17,
lø 10-13
18/8-14/9: ma-lø 10-13
Efterårsferie: 10-13

Fanø Skibsfarts- og Dragtsamling
Hovedgaden 28
Nordby
6720 Fanø
Tlf: 75 16 22 72
Åbningstider:
1/5-30/9: ma-lø 10-12
og 14-17. Sø 14-17
1/10-30/4: ma-lø 10-12
Juli: alle dage 10-17

Hannes Hus
Sønderho
6720 Fanø
Tlf: 75 16 40 90
Åbningstider:
20/6-31/8: alle dage 15-17
samt efter aftale

Mandøhuset
Mandø Byvej 5
Mandø
6760 Ribe
Tlf: 75 44 51 80
Åbningstider:
45 min. før Mandø-bussens afgang og efter aftale

Tistrup Samlingen
Kunstbygningen
Lærkevej 21
6862 Tistrup
Tlf: 75 29 98 25
Åbningstider:
Åben i forbindelse med Vestjysk Kunstforenings skiftende udstillinger

Konserveringscentret for museerne i Ribe, Ringkjøbing og Sønderjyllands amter

Ølgod afdeling
Vestergade 5-7
6870 Ølgod
Tlf: 75 24 56 44
Fax: 75 24 64 57

Gram afdeling
Fabriksvej 17-21
6510 Gram
Tlf: 74 82 20 47
Fax: 74 82 24 47

Indhold

Stig Jensen
Fra elværk til museum ..... side 3

Finn Lillethorup Hansen
Natur- og Kulturskolen ved Museet på Sønderskov ... side 7

Teresa Nielsen
Billeder beretter ..... side 10

Mariann Ploug
Skeletter i skabet – eller noget, der ligner ..... side 16

Irene Hellvik
Ølgod Vandtårn ..... side 22

Søren Moses
Toftegård Bagehus ..... side 26

Poul Holm
Bjergelavet »Blaavand« ..... side 32

Lene B. Frandsen
Nye grave med tekstiler fra Lønne Hede ..... side 37

Kasper Høhling Søsted
Fortiden under Vorbasse Sparekasse ..... side 41

Mette Guldberg
Vestjylland og Verden II ..... side 46

Peter Henningsen
Den jyske hede – endnu engang ..... side 49

Gyrite Andersen
Besøg fra Letland ..... side 53

Svend Aage Knudsen
Et netværk af museer – på vej mod nye tider ..... side 57

Register til Mark og Montre 1965-1995 ..... side 61

Museerne i Ribe Amt ..... side 82

